

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

İHSAN RAİF HANIM'IN ŞİİRLERİNDE MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ
TARZI

Yüksek Lisans Tezi

SATIYE BAYKUŞ

AMASYA

Ağustos-2020

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**İHSAN RAİF HANIM'IN ŞİİRLERİNDE MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ
TARZI**

Hazırlayan
Satiye BAYKUŞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi İlknur AY

AMASYA-2020

ETİK BEYAN

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye veya unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda kullandığım her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı, bu tezde sunduğum çalışmamın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 12/08/2020

İmza

Satiye BAYKUŞ

ÖZET

İHSAN RAİF HANIM'IN ŞİİRLERİNDE MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ TARZI

Satiye BAYKUŞ

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Ağustos / 2020

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İlknur AY

Millî edebiyat akımını benimsemiş bir şair olan İhsan Raif Hanım, çeşitli konularda çok sayıda şiir kaleme almıştır. Şairin geniş şiir yelpazesinde cenk duyguları, vatan sevgisi, millet sevgisi, millî duygular, şehitler için duyulan üzüntü, Türk milleti için dilenen iyi dilekler, yalnızlık, aşk, sevgi, kavuşma arzusu ve pişmanlık gibi sosyal ya da ferdî duygu ve düşüncelere yer verildiği görülür.

İhsan Raif Hanım vatan ve milletle ilgili kavramları şiirlerinde yoğun bir şekilde işlemiş ve bu konuda dikkat çekmiştir. Şairin bu tür konularda hassas, duygu yüklü ve dikkat çekici şiirler yazması, onun 1877 ve 1926 yılları arasına denk gelen yaşamında vatan ve milletin başından geçen savaş ve zulümlere şahitlik etmesinden kaynaklanmaktadır. Şair, şiirlerinde kendi millî duygu ve hassasiyetlerini dile getirmenin yanında, halkın millî duygularını harekete geçirmeyi ve toplumda millî bilinç oluşturmayı amaçlamıştır. Bu açıdan onun şiirlerinde “millî romantik duyuş tarzı”nın yansımalarını bulmak mümkündür.

“Millî romantik duyuş tarzı” olarak nitelendirilen kavram, temelde milletlerin kendi benliklerinin, millî değerlerinin farkına varması demektir. Dolayısıyla milletlerin kendi benliğinin farkına varabilmesi için geçmişle olan bağının kuvvetlenmesi ve millî tarihine hâkim olması gerekmektedir. Millî romantizm sayesinde bu bilince sahip olan birey, milletin geçmişle olan bağlantısını çözenin yanı sıra gelecekle ilgili öngörülerde bulunarak geçmiş ile geleceği anda birleştirerek millî benliğe ulaşmış olacaktır. Bu amaçla, Türk edebiyatında millî romantik yazar ve şairlerimiz tarafından eserler verilmiş ve milletin edebî eserler aracılığı ile millî benliğini bulması sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada İhsan Raif Hanım'ın “millî romantik duyuş tarzı” ile kaleme almış olduğu şiirler “millî romantik duyuş tarzı” ana başlığı altında çeşitli alt başlıklara ayrılmak suretiyle incelenmiştir. Şiirlerdeki millî romantizme ait unsurlar ayrı ayrı tespit edilmiştir. Çalışma, İhsan Raif Hanım'ın eserlerinde sıklıkla kullanmış olduğu “millî romantik duyuş tarzı”nı yansıtan unsurların, ayrıntılı ve bütün bir şekilde ortaya konulması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İhsan Raif Hanım, Millî Romantik Duyuş Tarzı, Millî Duygular, Şiir.

ABSTRACT

NATIONAL ROMANTIC SENSING STYLE IN THE POEMS OF İHSAN RAİF

HANIM

Satiye BAYKUŞ

Amasya University, Institute of Social Sciences

Turkish Language and Literature, M.A., August / 2020

Supervisor: Assist. Prof. İlknur AY

İhsan Raif Hanım, a poet who adopted the National literature movement, wrote many poems on various subjects. In the poet's wide range of poems, there are social and individual feelings and thoughts such as war feelings, patriotism, love of the nation, national feelings, sorrow for the martyrs, good wishes to the Turkish nation, loneliness, love, regret.

İhsan Raif Hanım intensely studied the concepts of the homeland and the nation in her poetry and drew attention to this issue. The poet's writing of sensitive, emotional and remarkable poems in such matters stems from her witnessing the wars and cruelties that happened between the homeland and the nation in her life between 1877 and 1926. In addition to Expressing her own national feelings and sensitivities in this kind of poetry, the poet aimed to emboss the public's national feelings and create national consciousness in the society. In this respect, it is possible to find the reflections of the "national romantic sense style" in her poems.

The concept, which is described as the 'national romantic sense', basically means that nations become aware of their selves and national values. Therefore, in order for nations to realize their own self, their bond with the past should be strengthened and they should have a good command of their national history. Through national romanticism, the individual who has this consciousness will reach to the national self by unifying the past with the future by making predictions about the future as well as solving the connection of her nation with the past. For this purpose, works have been given in our literature by our

national romantic writers and poets and it has been tried to ensure that the nation finds its national identity through literary works.

In this study, we dealt with the poems of İhsan Raif Hanım with her “national romantic style”. We analyzed the poet's poems in this style by dividing them into various sub-titles under the main heading of “national romantic sense style”. Thus, in her poems, we tried to identify and reveal the elements of national romanticism separately. This study is important in terms of revealing in detail and in a whole way the elements reflecting the romantik national romantic sensation style in that İhsan Raif Hanım frequently used in her works.

Keywords: İhsan Raif Hanım, National Romantic Sense Style, National Emotions, Poetry.

ÖN SÖZ

İhsan Raif Hanım (1877-1926), Millî Edebiyat akımını benimsemiş ve “Millî Romantik Duyuş Tarzı” ile şiirler yazmış bir şairdir. İhsan Raif Hanım, şiirlerinde millî hassasiyetlerini, millî birlik ve beraberliğe verdiği önemi vurgulamış ve bu şekilde millî bir bilinç oluşturmaya ve halka millî benliğini hatırlatmaya çalışmıştır. Şairin bu tarzda kaleme aldığı şiirleri döneminde ilgi görmüş ve beğenilmiştir.

Bu çalışmanın amacı İhsan Raif Hanım’ın şiirlerinde yansıtmış olduğu millî romantizme ait unsurları belirlemektir. Çalışma giriş, sonuç, kaynakça dışında üç ana bölümden oluşmaktadır. “Giriş” bölümünde araştırma konusu hakkında genel bilgiler verilmiş; çalışmanın amacı, önemi, yöntemi belirtilmiştir. “Sonuç” bölümünde elde edilen sonuçlara yer verilerek genel bir değerlendirme yapılmıştır. “Kaynakça” bölümünde ise kullanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Tez çalışmasının birinci bölümünde “Millî Romantik Duyuş Tarzı”nın tanımı, niteliği ve Türk edebiyatındaki yansımaları hakkında genel bilgiler verilmiş, İhsan Raif Hanım’ın da döneminde nadir rastlanan kadın şairlerden bazıları gibi bu duyuş tarzına yönelik tavrından, Balkan Savaşları ve Millî Mücadele yılları ile ilgili yazdığı şiirlerden bahsedilmiştir. İkinci bölümde İhsan Raif Hanım’ın hayatı, çok yönlü sanatçı kişiliği ile ilgilendiği sanat dalları hakkında bilgiler verilmiş ve eserleri tanıtılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde şairin şiirleri “millî romantik duyuş tarzı”nı yansıtan nitelikler doğrultusunda incelenmiş, bu husustaki unsurlar ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Genel olarak, İhsan Raif Hanım’ın şiirlerinde karşılaşılan millî romantik unsurlar alt başlıklar halinde ele alınmış, millî romantik duyuş tarzının onun eserlerine nasıl yansıdığı ortaya konulmuştur.

Satiye BAYKUŞ

TEŞEKKÜR

Tez konusunun belirlenmesinde ve çalıŐma sűresince her tűrlű yardımını benden esirgemeyip titizlikle deęerlendirmelerini ve gűrűŐlerini aktaran deęerli hocam Dr. Őđr. Őyesi İlknur AY'a teŐekkűrű bir borç bilirim. Yine, jűride yer alan Doç. Dr. Őeyma BŪYŪKKAVAS KURAN'a ve Dr. Őđr. Őyesi Hűsniye MAYADAđLI'ya da deęerli katkılarından dolayı teŐekkűrlerimi sunarım. Bu sűrete beni destekleyen sevgili aileme teŐekkűr eder, çalıŐmamın alanında fayda saęlamasını dilerim. ÇalıŐmam sűresince destek ve yardımlarıyla yanımda olan arkadaşlarıma da teŐekkűr ederim.

Satiye BAYKUŞ

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ	1
1. Problem.....	1
2.Araştırmanın Konusu	1
3.Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
4.Araştırmanın Kapsamı.....	2
5.Araştırmanın Yöntemi	2
I. BÖLÜM	
1. MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ TARZI.....	4
II. BÖLÜM	
2.İHSAN RAİF HANIM'IN HAYATI, SANATI, ESERLERİ.....	15
2.1.Hayatı.....	15
2.2.Sanatı	24
2.2.1. Edebî Kişiliği.....	24
1.2.2. Şarkı Besteciliği Kimliği.....	30
2.3.Eserleri	33
2.3.1. “Göz yaşları” Kitabı.....	33
2.3.2. Yayımlanmamış Şiirleri.....	34
2.3.2.1. Defterleri.....	34
2.3.2.2. Diğer Şiirleri.....	35

III. BÖLÜM

3. İHSAN RAİF HANIM'IN ŞİİRLERİNDE MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ TARZİNİN YANSIMALARI	36
3.1. Vatan sevgisi	36
3.2. Kahramanlık	56
3.3. Millî Bilinç	61
3.4. Bayrak Sevgisi	69
3.5. Şehitlik Mertebesi	72
3.6. Turan Ülküsü	79
3.7. Tarih Şuuru	82
3.8. Birleştirici Bir Değer Olarak Manevî İnanç	86
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	91
ÖZGEÇMİŞ	95

TABLÖLÄR DİZİNİ

Tablo 1.1. İhsan Raif Hanım'ın Kendisine Ait Güfte ve Besteleri	31
--	----

KISALTMALAR

C. : Cilt

Dr.: Doktor

Ed.: Editör

Öğr. : Öğretim

S. : Sayı

s. : Sayfa

vb.: Ve benzeri

Y. : Yıl

GİRİŞ

1. Problem

Millî romantizm, tarihî hafızanın dirilmesini sağlamakla birlikte millî bilinci kuvvetlendiren bir duyuş tarzıdır. Bu duyuş tarzını yansıtan eserlerde, millî kimliğin inşasında yer alan değerler işlenir. Bu değerlere eserlerinde geniş bir şekilde yer veren Türk şairlerinden biri de İhsan Raif Hanım'dır.

İhsan Raif Hanım vatanına ve milletine bağlı, millî ve dinî değerlerine sahip çıkan, eğitilmiş, millî bilinci güçlü ve çok yönlü bir kadın şairdir. O bu özelliklere sahip bir şair olarak millî duygulara ve değerlere şiirlerinde geniş bir şekilde yer vermiş ve bu şiirleri yazarken millî romantik bir tavır izlemiştir. Çok yönlü bir şair olan İhsan Raif Hanım'ın şiirlerinin bir bütün hâlinde "millî romantik duyuş tarzı" açısından ele alındığı bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışmada İhsan Raif Hanım'ın şiirleri "millî romantik duyuş tarzı" çerçevesinde değerlendirilecektir. Bu sebeple öncelikle "millî romantik duyuş tarzı"nın açıklanması gereklidir.

2. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, millî duyguları sıklıkla işleyen İhsan Raif Hanım'ın şiirlerindeki millî romantik unsurlardır. Şairin bu unsurları eserlerine nasıl yansıttığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı Millî edebiyat hareketine dâhil olan İhsan Raif Hanım'ın millî romantik duyuş tarzı ile kaleme almış olduğu şiirlerindeki millî romantik unsurları ortaya koymak, böylece sanatçının ferdî şiirlerini değil de daha çok toplumu ilgilendiren millî temalı şiirlerini ele alıp değerlendirerek onun şiirlerindeki millî romantizme ait hususlara dikkat çekmektir. İhsan Raif Hanım'ın millî hassasiyet ve şuurla kaleme aldığı şiirlerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi yerine, şiirlerde işlenen temaların "millî romantik duyuş tarzı" başlığı altında ele alınıp bir bütün olarak değerlendirilmesi çalışmanın amaçlarındandır.

Çalışma, "millî romantik duyuş tarzı" ana başlığı altında ele alınan çeşitli temalarla İhsan Raif Hanım'ın Türk milletinin değerlerine değindiği ve böylece kültür tarihimize

katkı sağladığı şiirlerindeki millî unsurların bir bütün hâlinde ortaya konması açısından önem arz etmektedir.

4. Araştırmanın Kapsamı

Ferdî duyularını yansıttığı şiirleri de bulunan sanatçının bu çalışmada sadece millî tema ve kavramlara yer verdiği şiirleri ele alınmıştır.

İhsan Raif Hanım'ın “millî romantik duyuş tarzı” içerisine dâhil edilebilen, bir kısmı yayımlanmış bir kısmı yayımlanmamış olan, şairin defterlerinde veya notlarında bulunan ve bu çalışmaya konu olan şiirleri şunlardır: Vaveylâ, Feryad-ı Vicdan, Seda-yı Şüheda, Yolcu, Uyan, Hilâl-i Ahmer (I,II), Kin Dalgaları, Gönül İster Ki, Ezan Sesi, Koca Nine, Kafkas, Hilâlin Hasta Gülü, Çelenk, Ninni, Selçuk Hatun Marşı, İstanbul Sultani'si Marşı, Anadolu, Sus Ağlama, Ey Ehl-i İslam, Piyer Loti'ye. Bunların dışında başlıksız olarak kaleme alınan iki şiiri daha incelenmiştir.

Çalışma hazırlanırken şairin bütün şiirlerine ulaşmada kullanılan temel kaynak Cemil Öztürk'e ait “İhsan Raif Hanım –Yaşamı, Sanatçı Kişiliği- Yayımlanmış ve Yayımlanmamış Bütün Şiirleri” (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 2002) adlı eser olmuştur. Eser şaire ait tüm şiirlerin tek bir kaynaktan toplanmasını sağlamıştır.

5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamıza yönelik öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Çalışmada izlenen yöntem ilk aşamada şiirlerin temalarını belirlemek ve sonrasında şiirlerde geçen millî romantik unsurları tespit etmek şeklinde olmuştur. İnceleme sonunda belirlenen millî romantik unsurlar çalışmada “İhsan Raif Hanım'ın Şiirlerinde Millî Romantik Duyuş Tarzı” ana başlığı altında alt başlıklara ayrılmak suretiyle örneklerle verilmiştir. Bu alt başlıklar şu şekildedir: Vatan Sevgisi, Kahramanlık, Millî Bilinç, Bayrak Sevgisi, Şehitlik Mertebesi, Turan Ülküsü, Tarih Şuuru, Birleştirici Bir Değer Olarak Manevi İnanç. Bu yöndeki temaların kesiştiği noktada da bu duyuş tarzının onun şiirlerinde yansımaları değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda “Millî Romantik Duyuş Tarzı”nın manası, kapsamı belirlenmiş, İhsan Raif Hanım'ın hayatı, sanatçı kişiliği ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve

İhsan Raif Hanım'ın şiirlerinde geniş yer bulan millî romantik unsurlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

1. MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ TARZI

İnsan, doğası gereği sosyal bir varlıktır. Yaşamını sürdürmek, ihtiyaçlarını gidermek için çevresiyle ister istemez etkileşim içindedir. Bu nedenle genellikle ortak özellikleri bulunan insanlar aynı toplulukta yaşarlar. Bu özelliklere dil, din, tarih, kültür, fikir birliği gibi unsurları örnek vermek mümkündür ki bunlar gibi daha birçok paydada buluşan insanlar da yaşadıkları topluma “millet” olma özelliği kazandırırılar. Dolayısıyla millet olabilmek için, “İnsanın yaşadığı mekânla bütünleşmesi, vatan adı verilen bu mekânın tarihî ve kültür değerleriyle kaynaşması; coğrafyaya ait imkânları, sözü edilen kültür ve tarihî değerlerden hareketle insanileştirmesi gerekir.” (Aktaş, 1996: 171).

Her birey, mensup olduğu milletin bir parçasıdır ve ondan ayrı düşünülemez. “İnsan hayatına etki eden bazı önemli faktörler vardır ki bunları insanın değiştirmesi kendi elinde değildir. Kişinin kendi anne ve babasını seçmesi mümkün olmadığı gibi milletini seçmesi de mümkün değildir. Kişi yeryüzünün herhangi bir yerinde doğmakla o yörede yaşayan ecdadının bir ferdi olur.” (Özsarı, 1996: 91). Böylece her birey doğuştan bir milletin mensubu olur ve yer aldığı millete ait tüm özellikler artık ona da mâl edilir. “Doğrusu hiçbir insan, yaşama, kendi başarıları ile başlamaz. Onun varlığı önceki nesillerin deneyimleri, kazanımları ve başarıları üzerinde şekillenir.” (Korkmaz, 2004: 151). Ayrıca “bir insan topluluğunun millet haline geldiğini idrâk etmesi de tek başına ele alınacak ve kendi şartları içinde değerlendirilebilecek bir hadisedir.” (Aktaş, 1996: 172).

Diğer yandan ortak kültüre sahip olmak da millet olmanın gereklerindedir. Ancak millet olmak için ortak kültüre sahip olmak yeterli olamayacaktır. “Bir kültürün içinde yaşamak başka, onun üzerinde düşünmek başka bir şeydir. “Millî”, adı üstünde bir “şuur” yani “farkına varış”, yeni deyimiyile “bilinç” demektir.” (Kaplan: 1987: 7). Bu noktada ise “millî bilinç” kavramının önemini Türk milletinden örnekler vererek vurgulamak doğru olacaktır. “Türkler, kendilerine has kültürel değerleri bilmedikleri, onlar üzerinde kafa yormadıkları, onların millî varlık bakımından taşıdıkları değeri ölçmedikleri için, pek çok şey kaybetmişlerdir. Bir millet, kendisini hiçe sayarak yabancıların manevî kölesi olursa, er geç maddî kölesi de olur. Hikmetin esası, ferdin ve milletin kendi kendisini bilmesidir.

“Millî şuur” kendi milletinin varlığını tanımak ve bilmek demektir.” (Kaplan, 1987: 7). Bu sebeple millî bir hafızaya sahip olunması önemlidir.

Millî bilince sahip olmak şüphesiz ki millet olabilmenin en önemli şartlarının başında gelir. Çünkü bu kavram içinde millete ait birçok şeyi barındıran geniş kapsamlı, birleştirici ve bütünleştirici bir kavramdır. Mutlu Deveci, millî bilinci “kendiliklerinin farkındalığını yitirmeden içinde bulunduğu toplumun değerlerini de özümseyerek/ içselleştirerek ortak değerlerde buluşmak, birlik ve beraberlik duygusuyla yaşama katılmaktır.” (Deveci, 2011: 130) şeklinde tanımlar.

Bu tanımda millî bilincin birlik ve beraberlik duygusunu artırmadaki rolüne vurgu yapılmıştır. Aynı düşünceyle hareket eden her birey vatanın bütünlüğünü ve milletin benliğini her şeyin üzerinde tutacak ve millî değerlerin yaşatılması için çaba gösterecektir. Mustafa Özsarı da “Bir milletin yaşam tarzı, hayat görüşü olan o milletin mensuplarının doğruluğunu onayladıkları ve anlaşma halinde oldukları ona bir değer hükmü verdikleri birtakım değerleri vardır ki bu değerler o milletin millî değerleridir.” (Özsarı, 1996: 71) şeklindeki ifâdesinde “millî değer”in önemini vurgular.

Millî bilinci belli bir düzeyde olan bireylerin milleti ve devleti için son derece hayati öneme sahip olan bu değerleri dikkate alması ve vatan ve milleti her şeyden önde tutması beklenecektir. Öyle ki “Millî bilinci gelişmiş bireyler, ait olduğu toplumun değer yargılarına sahip tarihini bilen ve millî hayatta daha verimli ve etkin bir şekilde rol alabilen şahsiyetlerdir.” (Tekşan ve Uysal, 2017: 532). Öyle ki Ziya Gökalp, millî bilinci hem bütün ilerlemelerin kaynağı hem de ulusal bağımsızlığın kökeni ve tek dayanağı olarak görmüştür. (Gökalp, 1978: 78). Zira, Ziya Gökalp “millet”i de “Ulus, dil, din, ahlâk ve estetik bakımından ortak olan, yani aynı eğitimi almış olan bireylerden oluşan bir topluluktur.” (Gökalp, 1978: 18) şeklinde tanımlar.

Bir toplumun gelişmesi ve ilerlemesi Ziya Gökalp’in de belirttiği gibi ancak millî bir bilince sahip olmakla mümkün olacaktır.

Savaşlar milletlerin birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyduğu zamanlardandır. Türk milleti de tarihi boyunca birçok savaş yaşamış, güçlü bir millî birlik ve beraberlik duygusuna sahip olması sayesinde zaferler kazanmış ve varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Milleti derinden etkileyen zor zamanlar hiç şüphesiz sanatçıları da etkilemiştir. Sanatçılar, çoğu zaman ortaya koydukları eserlerinde milletin başından geçen olaylara yer vererek devletine destek olmuş, milleti bilinçlendirmeyi hedeflemiş ve bu olayları kimi

zaman realist kimi zaman da romantik bir çerçeveye okurlarına yansıtmıştır. “Millî kimliğin ve bireysel belleğin oluşumunda sanatkâr duyarlılığı ile metinsel kodlamalar arasında sıkı bir ilişki vardır. Sanatkâr içinden çıktığı toplumun kültürel belleğine ne denli duyarlı olduğunu ve bu kültürel bellekten kendisinde neler taşıdığını ortaya koyduğu metinlerle sunmuş olur.” (Durmuş, 2007b: 115-116). Bu durum özellikle Türk edebiyatında “Millî edebiyat dönemi” olarak nitelendirilen evrede vücut bulmuştur. Hülya Argunşah, Millî edebiyat dönemi ile ilgili bilgi ve görüşlerini şöyle aktarmıştır:

Millî edebiyat kavramından ilk bakışta milliyetçi edebiyatı, daha da açıkçası Türkçü edebiyatı, kastettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda “millî edebiyat”ın, kabaca II. Meşrutiyet sonrasında belirginleşen ve bazı görüşlere İstiklâl Savaşı’na da içine alarak Cumhuriyetin ilânına kadar devam eden edebiyat faaliyetlerini işaret etmek için kullanılışının, anlamı daraltılmış bir anlamlandırma olduğu ve özel bir mânâ kazandığı görülmektedir. Hâlbuki millîlik, bir millete özgü olmayı düşündürmektedir. Bu cümleden hareketle, bir milletin kendi tarihinin derinliklerinden taşıdığı ve artık ona özgü hale gelmiş değerlerin, o milletin diliyle ve estetik tecrübeleriyle meydana getirdiği edebiyata tartışmasız “millî edebiyat” diyebiliyorsak, “millî edebiyat” adlandırmasıyla aşağı yukarı 1908-1922 yılları arasındaki edebiyatı kastederken bu tarihlerin dışında kalan edebiyata ‘gayri millî’ demek çelişkisiyle karşılaşırız. Hâlbuki yine siyasi bir tarihlendirme ile Tanzimat Fermanı’ndan itibaren gelişen ve yeni Türk edebiyatının inceleme alanı içerisinde yer alan, Batı taklitçisi olduğu söylenen edebiyatın hatta divan edebiyatı diye adlandırılan edebi dönemin bu halkın diliyle, duyuş tarzıyla, edebi eğilimleriyle vb. yoğrulmuş eserlerine de gayri millî demek mümkün değildir. O halde millî edebiyat kavramı bu isimlendirmede darlaştırılmış bir anlamla karşımıza çıkmakta ve aslında başlangıcı çok önceki yıllara götürülebilen ancak önce 1908 Meşrutiyetinin getirdiği fikir özgürlüğü sonra da Osmanlı Devleti’nin kurtuluş arayışları içinde sarıldığı bir ideolojinin, “milliyetçiliğin” edebiyattaki yansımalarının yoğun olduğu bir dönemi işaret etmektedir. (Korkmaz, 2011: 184).

Argunşah’ın da belirttiği gibi “millî edebiyat” olarak adlandırılan döneme bu ismin verilmesinin sebebi; bu dönem dışında kalan, millete ait diğer eserleri gayri millî olarak

nitelendirmek olmayıp milletin içinde bulunduğu durumdan ötürü, millî konulara karşı olan hassasiyetinin bu dönemde daha yoğun bir şekilde eserlere yansıtılmasından dolayıdır. Ali İhsan Kolcu da “millî edebiyat” kavramı ile ilgili olarak şunları söyler:

Millî edebiyat kavramı Türk edebiyatı için bütüncül bir anlamı içermez. Daha çok Tanzimat’la birlikte başlayan birtakım millî kaynaklara dönme teşebbüslerinin neticesinde 1908’den Cumhuriyet’in ilanı olan 1923’e kadar devam eden dönemi kapsar. Böyle bir tasnif edebiyat tarihinin öğretimi için zorunlu ve faydalı olduğu kadar devrin karakteristiğini vermek bakımından da gereklidir. Elbette bu devirde yazılan öteki eserler gayri millî sayılamaz. Fakat edebî eserin daha çok millî özellikleri ve hassasiyetleri yansıtması, belli bir ideolojiye Türkçülük bağlı olması onları öteki metinlerden ayırmaktadır. (Kolcu, 2014: 17).

Kolcu, “millî edebiyat” kavramının sınırlarından bahsetmiş ve sonuç olarak o da Hülya Argunşah gibi bu isimle nitelendirilen dönem dışındaki eserlerin gayri millî olarak görülmemesi gerektiğini söylemiştir. Kolcu yine Argunşah gibi söz konusu dönemin özellikle bu adı almasında millî konuların daha yoğun bir şekilde işlenmesinin etkili olduğunu da belirtmiştir.

Millî edebiyat döneminde, sanatçılar romantizm akımının etkisinde kalarak birçok eser kaleme almıştır. “Hemen her edebiyat tarihçisi Tanzimat sonrası Türk edebiyatının romantizmin tesirinde kaldığını söyler ki bu doğru bir tespittir.” (Tural, 2014: 38). Bunun sebebi ise Tanzimat’la birlikte Türk edebiyatında Batı etkisi görülmesi ve romantizm akımının da Batı kökenli olmasıdır. “Bilindiği gibi Avrupa’da romantizm hareketi 18. yüzyılın sonlarına doğru klasisizme karşı ortaya çıkmış ve sıkı kuralların hâkim olduğu klasisizmin yıkılmasıyla bir anlamda sanatçılar zincirlerinden kurtularak hürriyetlerini ilan etmişlerdir.”(Tural, 2014: 38-39). Bu akım Tanzimat’la birlikte Türk edebiyatına girerek eserlerimizdeki Divan edebiyatının kalıplarını kırmış ve daha çeşitli eserler verilmesine ortam hazırlamıştır. Secaattin Tural’ın (2014: 40) ifade ettiği üzere, “Romantizm edebiyatımızdaki serencamında eksik kalan “millî romantizm” de 1908’den sonra Türkçülük hareketiyle birleşen “Millî edebiyat” dönemiyle tamamlanır. Özellikle Ziya Gökalp’in Türk destanlarına, efsanelerine, masallarına dönüşü, halk edebiyatını ve kültürünü öne çıkarışı, “millî romantik duyuş tarzı”yla kaleme aldığı şiirleri, romantizmin Türk edebiyatındaki görünümünü tamamlamıştır diyebiliriz. Böylece 1860’larda başlayan

ve yavaş yavaş ama etkili bir biçimde edebiyatımızda ağırlığını hissettiren romantizm akımı bir anlamda tamamlanmış olur.” Sonuç olarak ise “millî bilinç kazanımını sağlayan tarihsel gerçeklik, edebi metinle kendisine dönülen ve estetik algılamaya açık hale getirilen metne dönüştürülür.” (Durmuş, 2007b: 117). Bu metinlerde tarihsel gerçeklik çoğunlukla millî değerler ve duygular çerçevesinde sunulur. Zira “Millî edebiyat anlayışında da millî hafızanın inşası için millî değerler, duygular ve semboller kullanılır.” (Ay, 2018: 156).

Millî romantik duyuş tarzı, millî hissiyatı, millî sevinçleri ve hüznüleri, milletin kaderini, zaferlerini, kahramanlıklarını, geleneklerini, göreneklerini dolayısıyla millete ait her bir unsuru işlemekle ve yansıtmakla uğraşan bir duyuş tarzıdır. “Gelenek ve göreneklerin zamanın ihtiyaçlarına göre yeni şartlar içinde yorumlanıp işlenmesi, edebî esere millî olma özelliğini kazandırır. Her büyük eserde hem içinden çıktığı milletin, hem de onu meydana getiren şahsın payı vardır. Her büyük eser, hem beşeridir, hem millîdir, hem de ferdidir.” (Ülker, 2017: 38). Milli romantik duyuş tarzı insanı merkeze alır. “Bu duyuş tarzı ve coşkulu arayışla insan güçsüz ve basit bir kul değil, hayatını, toplumunu ve dünyayı aklı ve irâdesiyle düzenleyebilecek güçlü bir varlık olduğunun şuuruna erer. Yani insan, dünyadaki bugünkü yerini alır, bir güç ve değer olduğunun farkına varır.” (Aktaş, 1996: 173). Toplumlar kendi millî duygularını, değerlerini ve millet için önemli olan unsurları yansıtan eserler kaleme almış ve dolayısıyla da “millî romantik duyuş tarzı” içerisinde değerlendirilebilecek ürünler ortaya koymuştur. Şerif Aktaş, bir insan topluluğunun millet olabilmesini bu tür eserlerin üretimine bağlar:

Millet hâline gelme seviyesine ulaşmış her topluluk, kendi şartlarında ve kendi ikliminde böyle bir duyuş tarzını yaşamıştır; yaşamaya da mahkûmdur. Ancak, bu duyuş tarzı, faklı seviyelerde de olsa, millete vücüt veren fertler arasında yaşanmadığı, kabul görmediği müddetçe gerçek mânâda milletten söz etmek güçtür. (Aktaş, 1996: 173).

Türk edebiyatında “millî romantik duyuş tarzı”yla yazılmış eserleri kaleme alan sanatçıların başında Ziya Gökalp, Mehmet Akif ve Yahya Kemal gelir. Şerif Aktaş, bu şairlerin farklı temellere dayandırarak milli romantik duyuşla eser ürettiklerini belirtir:

Bizde Ziya Gökalp, hususiyetle uzak geçmiş üzerinde durur, halktan alınıp işlenecek değerlerden söz eder. Mehmed Akif, meselenin dini tarafı ile daha ziyade ilgilidir. Yahya Kemal ise tarihi macera üzerinde dikkatini yoğunlaştırır, bu maceranın özünde bulunan bize has unsurları, zamanın

getirdiği sanat anlayışıyla işleyerek eserlerine vücut verir. Her üçünde de müşahede edilen ortak hususiyetlerden biri de zaman meselesidir. Gökalp uzak geçmişten söz ederken içinde yaşadığı zamanı unutmaz. Gayesi anı zenginleştirmek, kendi devrinin problemlerine çözüm getirmektir. Akif, asr-ı saadeti örnek gösterir, İslami hükümleri manzumesinin merkezine yerleştirirken milletçe iç içe yaşadığımız problemlerin hal çaresini göstermek istemiştir. Yahya Kemal, bize has öz şiirin ve bizim millî destanlarımızın sevdalısıdır. Onun bütün faaliyetlerini bu eksen etrafında toplamak mümkündür. (Aktaş, 1984: 14).

Millî romantik duyuş tarzı kavramının Türk edebiyatında nasıl kullanılmaya başladığını Şerif Aktaş, bir söyleşi sırasında kendisine “Yazılarınızda söz konusu ettiğiniz ve kendi duyarlılığınızı ifâde ettiğini de düşündüğünüz ‘Millî Romantik duyuş tarzı’ terimi nedir, biraz açıklayabilir misiniz?” şeklinde yöneltilen soruya verdiği cevapta ortaya koyar:

Millî Romantik Duyuş Tarzı söz grubunu ilk olarak ben kullanmadım. Nihat Sami Banarlı’nın bir yazısı vardı, orada gördüm ve hoşuma gitti. Yazının tam olarak nerede olduğunu söyleyemem. Ama bu söz grubunu geliştirdiğimi zannediyorum. Bunun temelinde tarihi romantizm dediğimiz, özellikle Almanya’da çok söz edilen kavram var. Millî Romantik Duyuş Tarzı ile neyi kastediyoruz? Beyin- kalp diyalogu kurarak kendi geçmişine, halkına, tarihine bakmak. Zamanın getirdiği yenilikten yararlanarak, zamana özgü, zamana has bir terkibe yönelme gayretine Millî Romantik Duyuş Tarzı denilebileceğini yazılarımda ifâde etmişim. Bu bence önemli bir dikkattir. Bir insan kendi memleketini sever, kendi geçmişine bağlıdır. Ama gelecek endişesini gözden uzak tutarsa, bunların fazla bir değeri olmaz değil mi? Bu geçmişe ait değerleri halde gelecek için yeniden yorumlama gayretini Millî Romantik Duyuş Tarzı beraberinde getirir. (Apaydın ve Tekin, 2012: 7).

Aktaş, “millî romantik duyuş tarzı” kavramını Nihad Sami Banarlı’nın bir yazısında görerek benimser ve bu tarzla ilgili bilimsel araştırmalar yaparak kavramın yerleşmesine katkıda bulunur. Ayrıca Aktaş’ın, “millî romantik duyuş tarzı”nı “zamanın getirdiği yenilikten yararlanarak, zamana özgü, zamana has bir terkibe yönelme gayreti” (Apaydın ve Tekin, 2012: 7) olarak açıkladığını da görürüz. Aktaş’ın bu terimi ilk kez gördüğünü

söylediği kişi olan “Banarlı’ya göre millî romantizm; milletlerin kriz dönemlerinde tarihî, siyasî, içtimâî buhranların sevkiyle doğar ve milletlerin dilde, kültür, sanat ve edebiyatta kendilerine gelmeleri, bir milletin tarihte ve coğrafyada vücuda getirdiği büyük eserlerin farkına varmasıdır.”(Gökçeli, 2011: 75). Dolayısıyla milletlerin tam manasıyla kendi benliğinin farkına varması ve kendisini tanıması, Banarlı’ya göre millî romantik duyuş tarzının temelini oluşturan unsurdur. Bu düşünceyle Nihad Sami Banarlı, birçok eser kaleme almıştır ve millî romantizmin tam manasıyla anlaşılabilmesi için çabalamıştır. “Nihad Sami Banarlı’nın başta ‘Resimli Türk Edebiyatı’ olmak üzere, bütün eserlerini etrafında toplayan ana fikir ‘millî romantizmin idraki’dir.” (Emil, 2015: 2381). Bu açıdan, “millî olmayı övünülecek şey, öz olarak değerlendiren Banarlı, önüne geçilmez dünya melezleşmesi karşısında millî olmaya ölümsüzlük veren tek sırrın millîleştirmek olduğunu ifade ederek tarihin bize, ölümsüz bir vatan, millî bir dil ve sanat bıraktığını belirtir.”(Gökçeli, 2011: 77).

Millî olmak ve millî romantik olmak yalnızca bulunulan ‘an’ı kapsayan bir durum değildir. “Millî romantik bir kişi en uzak ve en yakın süreleri kapsayan geçmiş ve geleceği ‘an’da birleştiren ve bu önemli işlevin “farkında” olan kişidir.” (Durmuş, 2007a: 4). Millî olmanın ve millî romantik olmanın da temelinde geçmişe, kökene, öze dönüş vardır. Bu noktada “millî romantik duyuş tarzı”nın “tarih”le olan yakın ilişkisinden söz etmek gerekecektir. “Millî romantik duyuş tarzının ‘tarih’le olan bağı, aynı zamanda varoluşsal bir meseledir, millî romantizm, millî kimlik inşasının yapıcılarındandır. Millî romantizm; millî varoluşu, tarihsel derinlikte, ‘geçmiş’ten, ‘an’a getiren, ‘an’dan ‘gelecek’e götüren bir ‘devamlılık’ta idrak etmeyi, millî varoluşu geçmişle temellendirmeyi, millet olma bilincini ve millî kimlikle ilgili kavramları ebedî kılmayı başlıca amaç edinir.” (Demir, 20158: 57). Sonuç itibari ile “Geçmiş beyin ve kalp diyaloguyla yönelen millî romantik, ‘yaşanmış’ın, ‘olmuş’un veya ‘tarihsel’in üstündeki teferruatı atarak bizi tarihsel tiple yüzleştirir.” (Korkmaz, 1999: 249). “Böylece, Türk toplumunun yaşam normlarını koruyan ve bize ulaştıran millî kimlik belgelerimizden birini oluşturur.” (Eliuz, 2007: 98). Bu belge ile de bir millet bütün özelliklerini, kendinden ödün vermeden geçmişten geleceğe taşır. Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Türkler arasındaki birlik duygusu da millî romantizmden kaynaklanır. Bu duyguda etkili olan faktörlerden biri de hiç şüphesiz Türkçedir. “Dünyada yaklaşık iki yüz milyon kişi Türkçe konuşmaktadır. Bu insanları birleştiren en önemli unsurlar, ortak tarih ve dildir. Millî birliğin ve beraberliğin sağlanmasında ortak tarihin çok önemli bir yeri vardır.” (Özsarı, 1996: 149).

Millî romantik duyuş tarzı ile yazılan eserlerin, yazarın içinde doğduğu milletın kazandığı zaferlerin millî duygularla ifâde edildiği eserler olmasının yanında, sadece bunları yansıtmadığı görülür. Zira “ ‘Millî romantizm’; sadece yaşanan büyük zaferlerin, milletçe elde edilen başarıların sarhoşluğunu dile getiren bir duyuş tarzı değildir. Bu başarılar kadar millî felaketler, başarısızlıklar, yenilgiler, ihanetler de bu bakış tarzıyla dile getirilir. Zira bu felaket ve yenilgilerde millî zaafklar vardır.” (Kuş, 2014: 131). Millî romantik duyuş tarzıyla, milletın zaafklarını, başka bir deyişle milleti felakete ve yenilgiye götüren sebepleri eserlerinde yansıtan sanatçılar, aslında mühim bir görevi üstlenmişlerdir. Bu görev de millî hafızayı diri tutmaktır. Böylece, ortaya konulan bu eserler sayesinde milletın mensupları, geçmişinde kötü bir yer eden olayları unutmayacak, daha önce yaptıkları hatalardan dersler çıkaracak ve bu hatalara tekrar düşmeyecektir. Ayrıca, “Millî hayatımızdaki iyi, kötü bütün dönüm noktalarını bilmek, bütün fertlerin ortaklaşa sevineceği, üzüleceği tarihlere malik olmak, manevi yapısı kuvvetli bir millet olmanın ilk şartlarından biridir.” (Dağ, 2010: 93). Dolayısıyla bu şekilde millî romantik duyuş tarzı ile ortaya konmuş bazı eserler zaferler gibi gurur verici durumları yansıtırken bunun yanında milletın başından geçen felaket denecek kötü olayları da sunma niteliğine sahiptir. Örneğin Halide Nusret Zorlutuna, “Bir Devrin Romanı” adlı eserinde Osmanlı İmparatorluğu’un yıkılışını şu şekilde anlatmıştır:

Evet, altıyüz şu kadar yıl dünyanın üç kıtasında hâkim olmuş, büyük Avrupa devletlerine baş eğdirmiş, Haşmetli Türk Osmanlı İmparatorluğu gümbür gümbür yıkılmıştı. Vaktiyle imparatorlarımızın atının üzengisini öpebilmeyi şeref sayan Avrupa kralları başımıza belâ kesilmişlerdi. Şüphesiz suçun büyüğü gene bizdeydi, son sıralarda bizi idare edenlerin gafletleri, ihmâlleri yüzünden kendi benliğimizden uzaklaşmış; belki gururdan belki cehaletten gözümüzü dört açıp çalışmaya bakmamıştık. Câhil, menfaatperest softaları, dinimizle asla bağdaşmayan taassupları yüzünden de temelden sarsılmıştık. Kısaca: İslâm Dini’nin ve Türk karakterinin aydınlık yolundan saparak bir çıkmaza girmiştik ve 20. Asrın medenî Avrupası bütün vahşi imkânlarıyla üzerimize yüklenmiş, koskoca imparatorluğu paramparça etmişti. Biz, uzun, felâketli ıstırapı çok derinden yaşamıştık. (Zorlutuna, 1986: 156).

Zorlutuna, aslında burada bir nevi “millî romantik duyuş tarzı”nın önemini de anlatmıştır. Yine bir aydın olarak sorumluluklarının bilincinde olan sanatçı, bu paragrafıyla

gelecek nesillere ders olabilecek, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasında etkili olan bazı nedenleri söylemiş ve bu nedenlerin gelecek nesillere ulaşmasını da sağlamıştır.

Millî romantik duyuş tarzı, dünya edebiyatında oldukça önemli bir yere sahiptir. “Millî romantik duyuş tarzı ile eserlerini oluşturan sanatkârlar mensup oldukları milletlerin tarihi süreç içerisinde şekillenmiş yapılarını, milleti oluşturan temel değerleri belirli mekânlara ve coğrafyaya bağlı olarak ele almışlardır. Ancak bu şekilde “biz” bilinci oluşturabilmiş ve milletlerin kendiliklerinin farkına varmalarını sağlamışlardır. (Yerebasan, 2010: 4). Millî romantik duyuş tarzı hareketinin asli görevi de budur. Yine millî romantizm adı verilen bu hareket “millî” diyebileceğimiz tüm unsurlarla yakından ilgilidir. “Türk edebiyatında Tanzimat döneminde başlayıp Millî Edebiyat döneminde artan millî değerlere karşı ilgi, öncelikle halka ve halk diline yönelme şeklinde kendini gösterir.” (Yerebasan, 2010: 5). Bu da sanatçıların anlatmak istedikleri şeyleri sanat kaygısı güderek değil de gerçekten halk tarafından anlaşılacak için yazdıklarının bir göstergesidir. Bu noktada edebiyatın eğitici ve öğretici yönü devreye girmektedir. “Toplumlar eğitim yoluyla millî değerlerini ve millî kimliklerini yeni yetişen kuşaklara aktarır. Eğitimin en önemli amacı bu aktarımı sağlayarak millî varlığın devamlılığını temin etmektir.” (Gökçeli, 2011: 78). Edebiyat da millî romantik duyuş tarzı aracılığıyla bu görevi üstlenmiştir diyebiliriz.

Edebî türler içinde ise şiir, millî romantik duyuş tarzının ruhunu yansıtması açısından oldukça etkili bir türdür. Bu noktada değinilmesi gereken bir husus da “Her milletin kendine has millî kültürü, millî ruhu ve bunların bağlandığı bir ‘öz kökü’ ” olduğudur. (Mayadağlı Zal, 1996: 188). Şiirin lirik yapısı da, milletlerin millî duygularını ve millî kültürünü yansıtmakta son derece başarılıdır. Zaten, “sanat dalları içinde şiir, T.S. Eliot’un ifâdesiyle “millî olanı en fazla yansıtan” türdür. Bu bakımdan şair geleceğin namus bekçisi olarak millî kültür unsurlarını estetik zevk noktasında işleyip, millî olandan evrensel olana ulaşır.” (Durmuş, 2006: 8). Bu bağlamda şiirin evrenselliğe ulaşmada da bir basamak olduğu söylemek mümkündür. Şairler, Mitat Durmuş’un da söylediği gibi millî unsurların gelecek nesillere taşınması konusunda adeta “geleceğin namus bekçisi” konumundadırlar. Çünkü “Millî romantik şairin, poetikasını kurduğu şiirsel söz, tarih ve kültür odaklarını yaşanmış zamandan yaşanılan zamana doğru taşır ve geçmişin mitosunu ile yaşanılan zamanın ve geleceğin ütopyası arasında doğrudan bir bağ kurma işlevi üstlenir.” (Durmuş, 2006: 8). Ayrıca Tanzimat döneminde başlayan dilde sadelik hareketi, millî duyguların en

yoğun şekilde işlendiği Millî edebiyat döneminde de kendini göstermiştir. Bu durum oldukça anlaşılır bir durumdur. Çünkü Millî edebiyat döneminde özellikle de millî romantik duyuş tarzının yaygınlaşmasıyla birlikte millete verilmek istenen mesajlar eserlerde yerini almıştır. Bu verilmek istenen mesajların yerine ulaşması da ancak milletin anlayabileceği bir dilin kullanılması ile mümkün olmuştur.

“Millî edebiyat dönemi; Balkan Savaşları (1912-1913) ile başlayıp yeni Türk devletinin kurulmasına (1923) kadarki dönemde, Osmanlı Devleti’nin yıkıldığı, yeni Türk devletinin kurulduğu buhranlı yıllarda, Türk tarihinin zaferlerini, kahramanlıklarını terennüm edip kolektif bilinci ‘güçlü Türk’, ‘yıkılmaz Türklük’ imgesi etrafında harekete geçirerek millet nezdinde özgüven ve ümit aşılabilir, ‘Türklük ruhunu’ yüceltir.” (Demir, 2018: 58). Bu dönemde birçok sanatçı Türklük ve millî konulara yönelmiş ve sayısız eserler kaleme alınmıştır. Kadın sanatçımız da milletin birlik ve beraberliğini sağlamak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. “Harap süresince yayın faaliyetlerini artıran, yardım toplayan, hatta bizzat cepheye gidip geri hizmetlerde çalışan kadınlarımız, konferanslar da düzenleyerek kadınların katkılarını artırmaya çalışmışlardır.” (Kurnaz, 1991: 1). Bu noktada kadınlarımızın millî birlik ve beraberlik açısından katkıları yadsınamayacak derecede fazladır.

Şefika Kurnaz, Balkan Harbi sırasında kadınların orduya destek vermek amacıyla yapıkları toplantıları konu edinen bir çalışmasında şunları aktarmaktadır:

Bizim bu incelememiz de, bu amaçla düzenlenmiş iki toplantıdaki konuşmaları konu almaktadır. Kadınlarımızın İctimâları (Tanin Matbaası, İstanbul 1329) adıyla basılan bu konuşmalar, içinde Halide Edip, Fatma Âliye, Nigâr binti Osman, İhsan Raif gibi meşhur simaların da bulunduğu 14 hanımın konuşmalarını ihtiva etmektedir. Dinleyicileri etkileyici ve muhtevalı konuşmalar arasında heyecanlı şiirlere de yer verilmiştir. Bunlar, Halide Edip’in “Koşalım Tehlikede çünkü Vatan” (2), Nigâr binti Osman’ın “Vatan” (3), İhsan Raif’in “Feryâd-ı Vicdan” (4), Aka Gündüz’ün “Bozgun” (5) ve “Mahkeme-i Kübra” (6) isimli şiirleridir. Aka Gündüz’ün şiirleri Kız İdadisi öğrencilerinden Mebrûke Hanım tarafından, diğerleri bizzat şairlerince okunmuştur. (Kurnaz, 1991: 1).

Kurnaz’ın da aktardığı gibi erkek sanatçılarımızın yanında Halide Edip, Fatma Âliye, Nigâr binti Osman ve İhsan Raif Hanım gibi kadın sanatçılarımız da Balkan Savaşları ve

devamında da Millî Mücadele yıllarında olmak üzere milletin bağımsızlığı ve vatanın bütünlüğünün korunması için mücadele etmiş ve eserlerini millî romantik duyuş tarzıyla kaleme almışlardır.

II. BÖLÜM

2. İHSAN RAİF HANIM'IN HAYATI, SANATI, ESERLERİ

2.1. Hayatı

İhsan Raif Hanım, yaşadığı döneme göre ekonomik ve sosyal açıdan şanslı sayılabilecek bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. “İhsan Raif Hanım, 1877’de Beyrut’ta doğar. Ayan meclisi üyelerinden Köse Raif Paşa ile Servet Hanım’ın kızıdır.” (Kolcu, 2014: 340). Köse Raif Paşa’nın diğer adı da Mehmet’tir. Bu nedenle ismi kaynaklarda Mehmet Raif Paşa olarak da karşımıza çıkmaktadır. Babasının memuriyeti için Beyrut’ta bulunduğu yıllarda doğmuştur. Ailenin altı çocuğundan biridir. Hüveyla Coşkuntürk’ün “İhsan Raif Hanım” adlı eserinde Yılmaz Öztuna’dan aktardığına göre İhsan Raif Hanım’ın “Biri kız, üçü erkek olmak üzere dört kardeşi vardır. Kız kardeşinin adını tespit etmek mümkün olmamakla beraber erkek kardeşleri Nihad, Faud, Râgıb Beylerdir” (Coşkuntürk, 1987: 17) denilse de ilerleyen yıllarda bu bilgilerin eksik olduğu Cemil Öztürk’ün, “İhsan Raif Hanım (Yaşamı, Sanatçı Kişiliği, Yayınlanmış ve Yayınlanmamış Bütün Şiirleri)” adlı eseriyle ortaya konulur. Öztürk, eserinde İhsan Raif Hanım’ın kardeşleri hakkında şu bilgileri bize aktarır:

Ayan üyeliğiyle Nazırlıklarda da bulunan Raif Paşa, yakınlarının kendisiyle övünebilecekleri onurlu bir devlet adamıdır. Çocuksuz ikinci bir eşi, birkaç da cariyesi bulunan Raif Paşa’nın İhsan Hanım’dan küçük kızı, Fatma Belkıs Erişken (1885-1950) ile dört de oğlu vardır. Bunlardan Süleyman Suat 1913 yılında bir kaza sonucu ölmüştür. Raif Paşa’nın çocuklarının en büyüğü Mehmet Fuat Köse Raif (1868-1949) askerliği meslek seçip orduda yükselirken ülkenin geleceğiyle de ilgilenerek 1911’de Türk Derneği’nin kurucu üyesi ve birinci başkanı olmuştur. Burası kapanınca 1912 yılında açılan Türk Bilgi Derneği üyeleri arasında da yer alan bu değerli subay, yukarıdaki dernekle aynı adı taşıyan yayın organlarına yazılar da yazmıştır.

Raif Paşanın oğullarından Ethem Ragıp Köse Raif (1870-1946) dışişlerinde çalışıp büyükelçilik basamağına değin yükselirken, diğeri Abdüllatif Nihad Köse Raif (1875-1928) bir dönemin ünlü Paris elçisi

Münir Paşa'nın kızı Nimet Hanımla evlenerek ilgi çekmiş dışişleri memurlarındandır. (Öztürk, 2002: X-XI).

Görüldüğü üzere Coşkuntürk ve Öztürk'ün eserlerinde İhsan Raif Hanım'ın kardeşleri hakkında vermiş oldukları bilgiler karşılaştırıldıklarında Coşkuntürk'ün vermiş olduğu bilgilerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bunun sebebini de Coşkuntürk'ün eserini daha eski bir dönemde yazmasına ve belki de eserin yazıldığı dönemdeki kaynak yetersizliği veya olan kaynaklara da ulaşımın çok zor olmasına bağlayabiliriz. Coşkuntürk eserinin 1987 yılında yazmışken Öztürk eserini 2002 yılında yazmıştır. İki eser arasındaki on beş yıllık zaman diliminde yapılan çalışmalar sonraki yıllarda yapılan çalışmalar için birer kaynak niteliği kazanmış ve Öztürk'ün eserinin daha kapsamlı olmasını sağlamıştır.

İhsan Raif Hanım'ın annesi Servet Hanım isimli bir hanımdır. Kendisi hakkında çoğu kaynaktan ayrıntılı bilgi verilmemiş olup yalnızca Çerkes kökenli olduğuna değinilmiştir. (Öztürk, 2002: IX). İhsan Raif Hanım'ın annesi Servet Hanım hakkında ayrıntılı diyebileceğimiz tek bilgi Mehmet Öklü'nün Nisan 2013'te yayınladığı ve o zamanlar İhsan Raif Hanım'ın hayatta olan akrabalarından öğrendiği bilgilerle kaleme aldığı "Kimseye Etmem Şikâyet" adlı eserde karşımıza çıkmaktadır. Öklü, Servet Hanım'la ilgili bilgileri "Şefkat Nişanı" başlığı altında vermiştir. Bu başlığı kullanmasının sebebi ise Raif Paşa'nın Beyrut valisi olduğu dönemde II. Abdülhamit Han'ın eşi Servet Hanım'ı Şefkat Nişanı'yla gururlandırmasıdır. (Öklü, 2013: 30). Mehmet Öklü, eserinde Servet Hanım hakkında şu bilgileri vermiştir:

Servet Hanım, kökü Kırım hanlarında dayanan asil bir aileden geliyordu. İyi yetişmiş bir İstanbul hanımefendisiydi. Hem eşi Raif Paşa'nın hem çocuklarının üzerine titrerdi. Eşinin, Beyrut, Adana, Halep valiliklerinde, gurbetin çilelerine göğüs germiş, her zaman manevi destek olmuştu. Osmanlı ülkesinin birçok yerlerinde görev yapmasına rağmen ondan şikâyetçi olmak şöyle durdun, gittiği her yere intibak etmiş, bulunduğu yerdeki önemli ailelerin hanımlarıyla dostluklar kurarak Paşa'nın işini kolaylaştırmıştı. Yaşlılara, kimsesizlere, düşkünlere kol kanat gererek insanlara faydalı olmuştu. İhsan Hanım'ın zayıfları, merhamet bekleyenleri, şefkate susayanları anlatan şiirlerinde, annesinin bu yönünü yakından görmesinin ve yaşamasının etkisi vardı. Gönüllü hemşirelik, hastabakıcılık,

şefkat bacılığı yapmasında örnek aldığı insan elbette annesi Servet Hanım'dı. (Öklü, 2013: 29).

Mehmet Öklü, Servet Hanım'ın katlandığı çilelere, merhametine ve eşinin işini kolaylaştırdığına değinirken, İhsan Raif Hanım'ın merhamet duygusunu annesinden aldığından da bahsetmiştir. Yine aynı eserde Öklü, İhsan Raif Hanım'ın annesi hakkında söylediği şu sözlere de yer vermiştir:

Şefkatin narin kıvılcımlarıyla tutuşan bir yıldız, sevi yüklü kanatlarını açarak yavrularını koruyan, esirgeyen, derdimizle dertlenen, sevincimizle coşan bir melekti annem... Akrobalarım, uzak yakın herkes beni anneme benzetirdi. Ona benzemek onun gibi olmak çok hoşuma giderdi. Sade güzelliğinin yanında merhamet ve şefkat abidesiydi o! Çocukları arasında fark gözetmez, lakin beni, "İlk kızım, ilk göz ağrım!" diye severdi. (Öklü, 2013: 29).

Bu şekilde İhsan Raif Hanım'ın annesi tarafından ilgi gösterilerek büyütülen bir çocuk olduğu da belirtilmiştir.

İhsan Raif Hanım'ın, babasının görevi dolayısıyla sürekli gidip geldiği bir okulu olmamıştır. Çünkü babası sürekli taşra yerlerde görevlendirilmiştir. İhsan Raif Hanım şehir merkezlerinde yaşayıp okula gitmemiş olsa şairin yaşadığı dönemde kız çocuklarının okula gönderilmemesi durumunun bunda etkili olmuş olabileceği akla gelebilirdi. Fakat Raif Paşa'nın taşrada bile kızlarının eğitimi birer hanımefendi olarak yetişmesi için özel hocalar tutup onlara özel dersler aldırıldığı göz önüne alınırsa, Raif Paşa'nın kız-erkek ayırt etmeksizin eğitime oldukça önem veren birisi olduğu anlaşılır. Oğullarını eğitim için Avrupa'ya gönderirken dediğimiz gibi kızlarının eğitimi de göz ardı etmeyip onların özel hocalardan eğitim almalarını sağlamıştır. Nitekim Coşkuntürk "İhsan Raif Hanım" adlı eserinde konuyla alakalı olarak şunları aktarmıştır:

İhsan Raif Hanım dört yaşında iken İstanbul'a gelir .(8) İlim ve terbiyenin kıymetini pek iyi bilen pederi, ailenin erkek çocukları Avrupa'da tahsil ettirirken, İhsan Hanım'a da hususi olarak, hocalardan ders aldırır; (9) çünkü, İhsan Hanım babası ile sürekli dolaştığı için resmî mekteplerde okuyamamıştır. Buna rağmen yetişmesi ehliyetli hocaların elinde mükemmel olmuştur. (Coşkuntürk, 1987: 20).

O dönemde hem bir paşa hem de eğitime değer veren bir babanın kızı olarak dünyaya gelmek İhsan Raif Hanım için büyük bir şanstır. İhsan Raif Hanım, dönemine göre oldukça donanımlı ve ileri düzeyde eğitim almış biridir. Mehmet Öklü'ye (2013: 31). göre, “Raif Paşa'nın çocuklarına hem alaturka hem alafranga musiki talim ettirmesi, yurt dışında eğitmesi saraydaki, şehzadelerin, padişah kerimelerinin, sultanların sahip olduğu imtiyazlardan bir esinlenmeydi. Paşa, saraya emsal olarak çocuklarını yetiştiriyor, bununla da iftihar ediyordu. Ne de olsa insanın çocuklarına vereceği en büyük servet iyi bir eğitimdi.”

Şair, “Adana'da Danyal Efendi'den, İstanbul'da Nişantaşı'nda buldukları sırada Sadık Paşa'dan (10) ve Tevfik Lami Bey'den ders alır.” (Coşkuntürk, 1987: 20). Raif Paşa, kızının eğitimini nereye giderse gitsin hiç ihmal etmemiş, her gittiği yerde kızının eğitimine devam etmesini sağlamıştır. Ayrıca İhsan Raif Hanım yabancı dil ve musiki alanında da eğitim görmüştür. İhsan Raif Hanım, “Fransızca'yı, Batı ve Türk musikisini ve çok mükemmel derecede piyano çalmayı öğrenmiştir.(11) İhsan Hanım Filozof Rıza Tevfik Bey'den de ders alır.” (Coşkuntürk, 1987: 20).

İhsan Raif Hanım'ın eğitimiyle ilgili olarak Rıza Tevfik Bey, Nevsâli Milli adlı yıllıkta yer alan “İhsan Raif Hanım” başlıklı yazısında şunları ifâde eder:

Ben bu aileye on, on iki yıl önce eğitim hizmeti vermek için katılmışım. Raif Paşa, kızlarının iyi yetişmesi için hocalar tutmuştu... Nişantaşı'nda otururlarken Sadık Paşa'dan, Adana'da da uzun bir süre Danyal Efendi'den ders alan İhsan Hanımı daha ilk görüşmemizde şiire yetenekli bulmuştum. Resmî okul yerine, özel derslerle yetişmesi ondaki şiir yeteneğinin körelmesini önlemiştir. (Bölükbaşı, 1914: 237).

Görüldüğü üzere Rıza Tevfik Bey de İhsan Raif Hanım'ın bizzat hocalığını yapmış birisi olarak İhsan Hanım'ın özel dersler aldığını, hocalarının isimlerini ve bu özel derslerin onun için faydasını anlatmıştır. Rıza Tevfik Bey'in Nevsâli Milli'de yazmış olduğu yazısı İhsan Raif Hanım'ı birçok yönüyle ele alması sebebiyle İhsan Raif Hanım'a yer veren antoloji ve edebiyat tarihlerine kaynak teşkil eder. (Coşkuntürk, 1987: 20).

Rıza Tevfik Bey'in İhsan Hanım'da gördüğü şiir yeteneğinin daha çok küçük yaşlarda keşfedilmiş olması, İhsan Raif Hanım'ın bir sanatçı olarak yetişmesi açısından oldukça mühimdir. Böylece, İhsan Raif Hanım henüz çok küçükken keşfedilen bu yeteneğini aldığı eğitimler ve okuduğu kitaplar sayesinde geliştirmiştir.

İhsan Raif Hanım, musiki ve yabancı dil öğrenmede de oldukça yetenekli olmuştur. Nişantaşı'ndaki Taş Konak'ta yaşadığı yıllarda musiki ve Fransızca eğitimine devam eden İhsan Raif, Fransızca ve edebiyatta oldukça ilerler, piyano çalar ve bu durum ailesini ve hocası Tevfik Lami Bey'i çok mutlu eder. Bir kız çocuğunun piyano çalması, Türk ve Batı musikisinden eserler seslendirebilmesi, o dönem için dikkat çekici bir özelliktir. İhsan Raif Hanım'ın, Tevfik Lami Bey isimli bir hocadan Fransızca ve musiki dersleri aldığını aynı zamanda onun yazdığı bir şarkı ismi olan “Kimseye Etmem Şikâyet” adlı eserde yer alan anılardan öğrenmek mümkündür. (Öklü, 2013: 31).

Daha önce de söz ettiğimiz gibi İhsan Raif Hanım, yaşadığı dönemde kadınların eğitimine özen gösterilmemesi ve yaşanan devrin imkânlar açısından kısıtlı olmasına rağmen oldukça eğitilmiş bir hanımefendi olarak yetiştirilmiştir. İhsan Raif Hanım'ın bu şekilde yetişmesinde babasının eğitime önem veren birisi olması tek başına etkili olmamıştır. “Raif Paşa ailesinin ortamı da İhsan Raif Hanım için önemli bir okul olmuştur. Biri orduda, ikisi dışişlerinde görevli ağabeyleri vardır.” (Öztürk, 2002: XIX). Ailedeki herkesin eğitilmiş olması, eğitim konusunda bilinçli olması da İhsan Raif Hanım'ın yetiştirilme tarzı üzerinde etkili olmuştur. İhsan Raif Hanım ayrıca Anadolu'yu, Türk halkını ve kültürünü de yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Bunda babasının görevleri dolayısıyla Anadolu'da uzun süre bulunmaları etkili olmuştur. “Türk halk kültürünü babasıyla buldukları taşra kentlerinden başka yine evlerindeki aşçı, arabacı, hizmetçi gibi kişilerden öğrenmiştir. “Anadolu”, “Koca Nine”, “Ağlama Gelinim”, “Sus Ağlama” bu etkilenmelerin esinlenmesiyle ortaya konulmuş manzumeleridir.” (Öztürk, 2002: XIX).

İhsan Raif Hanım, okumaya öğrenmeye hevesli bir kişidir. Aldığı özel derslerin dışında okuduklarından da işine yarar bilgiler çıkarmayı bilmiştir. Okuduğu kitap ve yazılardan etkilenerek eserler vermiştir. Örneğin; Tanzimat yıllarında Ahmet Mithat'ın yaygınlaştırdığı halkı bilgilendirme geleneği öğretici şiirlere de yansımış, o da bu yolu izleyerek eserler yazmıştır. Gözyaşları'ndaki “Uyan ve Gönül İster Ki” manzumeleri bu tür etkilenmelerin ürünüdür. (Öztürk, 2002: XIX-XX).

İlerleyen yıllarda İhsan Raif Hanım'ın Şahabettin Süleyman'la yapacağı evliliği boyunca evlerinin kapısı sürekli olarak şair ve yazarlara açık olmuştur. Yahya Kemal'den Ahmet Haşim'e dönemin ünlü, ünsüz birçok yazar ve şairi evlerine konuk olmuştur ve evlerinde sürekli edebiyat sohbetleri yapılmıştır.(Öztürk, 1987: XX). Böylelikle evlilikleri boyunca evleri edebiyat ve sanatın konuşulduğu bir ilim yuvası halini almıştır.

Hüveyla Coşkuntürk, eserinde İhsan Raif Hanım'ın eğitimi hakkında bilgiler verdikten sonra şairin yetişme tarzı, aldığı eğitimle ilgili olarak bir değerlendirme yapar ve İhsan Hanım'ın yetiştirilme tarzı ve tahsili neticesinde ortaya çıkan şu hususların, onun hayatı boyunca etkili olduğunu ifade eder:

“ 1)Avrupa medeniyetini çok iyi bilmesi.

2)Batı tesiriyle yetişmesine rağmen yabancı tesirler içinde kendi benliğini kaybetmeyişi.

3)Yaşadığı Osmanlı-Türk toplumu ile Batı medeniyetinin şartlarını- İlimde, fende Batılı, öz ve ruh olarak da Müslüman-Türk şeklinde- bağdaştırmış olmasıdır.” (Coşkuntürk, 1987: 24).

Sonuç itibari ile İhsan Raif Hanım, düzenli bir resmi okula gitmemesine rağmen eğitim konusunda hiçbir eksiklik yaşamamış, aldığı özel derslerle, kendi çabası ve yeteneğiyle de kendini geliştirmiş ve yetiştirmiştir.

İhsan Raif Hanım'ın babasının vazifesi gereği Adana'da yaşadığı bilinmektedir. Hüveyla Coşkuntürk “İhsan Raif Hanım” adlı eserinde İhsan Raif Hanım'ın dört yaşında İstanbul'a geldiğini belirtmiştir. Mehmet Öklü'nün 2013'te yayınladığı ve İhsan Raif Hanım'ın o yıllarda hayatta olan akrabalarından edindiği bilgilerle yazdığı “Kimseye Etmem Şikâyet” adlı eserindeki “Bir Şair Doğuyor” başlıklı yazıda İhsan Raif Hanım'ın on yaşına kadar Adana'da yaşadığı bilgisine ulaşmaktayız. Yine Öklü'nün aynı eserindeki “Nişantaşı'nda Taş Konak” adlı yazısında da İhsan Raif Hanım'ın dört yaşında İstanbul'a geldiği belirtilir.

Mehmet Raif Paşa, vezir olarak İstanbul'a geldiğinde II. Abdülhamit Han, ona devlet adamı olduğundan kendisine bir konak inşa etmesi için bir arsa tahsis etmiştir. Bu arsa Nişantaşı'ndadır. Mehmet Raif Paşa, kendisi ve ailesi için gelenekselin dışında bir konak inşa ettirmeyi tercih etmiştir. O dönemde yapılan bütün konaklar ahşapken Mehmet Raif Paşa, taştan bir konak yaptırmış ve semt sakinleri de bu konağa, inşasına yakışır bir şekilde “Taş Konak” adını vermiştir. (Öklü, 2013: 25). Bu konak aynı devirde yapılan diğer binalara nazaran ahşapla değil de taşla yapıldığı için oldukça sağlam bir yapı olmuştur. Günümüzde de Şişli Kaymakamlık Binası olarak kullanılan bu konakta İhsan Raif Hanım, şiirler kaleme alacak ve bazı besteler icra edecektir. (Bora, 2020).

Yine Öklü'nün “Kimseye Etmem Şikâyet” adlı eserindeki “Nişantaşı’nda Taş Konak” başlıklı yazısında bir diğer bilgi de “Taş Konak’a taşındıklarında İhsan artık on iki yaşındaydı ve her şeyi hatırlıyordu. İleride anılarından bahsederken, ‘Ne güzel konaktı o!’ diyecekti. ‘Hatta semtimizin bazı Avrupa görmüşleri, o devrin yeni temaülüne uyarak konağımıza apartman da diyorlardı.’ ” (Öklü, 2013: 25) şeklinde karşımıza çıkar.

Böylece, İhsan Raif Hanım’ın ailesinin Taş Konak’a taşındığında, sanatçının on iki yaşında olduğunu öğrendiğimiz eserindeki yazılarında Mehmet Öklü, onun hayatına dair başka ayrıntılar da sunar. Öklü, Halit Ziya Uşaklıgil’in İhsan Raif Hanım’ın annesi Servet Hanım’ın halasının kızının eşi olduğundan da bahseder. Yine aynı yazıda, o dönemde Halit Ziya Bey’in saray başkâtibi olduğu bilgisi de dikkatimizi çeker. Bu bakımdan İhsan Raif Hanım’ın henüz çocukken bile edebiyatla ilgilenen akrabalarıyla iletişiminin olması onun yetişmesine fayda sağlamıştır denilebilir. Zira Halit Ziya o dönemde oldukça ilgi gören ve beğenilen bir yazar olmayı başarmıştır. O yıllarda Halit Ziya Bey’in “Aşk-ı Memnu” adlı romanı çok ilgi görmüş ve en çok okunan eserler arasına girmiştir. Böylece Öklü’nün de ifade ettiği üzere, İhsan Raif’in çocukluğu dönemin devlet adamlarının, önemli şairlerin, edebiyatçıların bulunduğu mekânlarda geçerken kalbinde şiir ve sanat hevesi, zihninde aristokrasi ve asalet algısı da gelişmiştir. (Öklü, 2013: 26). Zira İhsan Raif de yaşadığı ortamdan etkilenmektedir.

İhsan Raif Hanım henüz oyun çağında bir çocukken Taş Konak’ta başına gelen vahim bir olay yüzünden birdenbire kendisini evlenmiş ve İstanbul’a veda ederken bulmuştur. Bu elim olay ise şu şekilde cereyan etmiştir:

Kardeşi Belkıs’la beraber beşinci kattaki çocuk odasında oynuyorlardı. Odanın kapısı aniden gürültüyle açıldı. Hayatında hiç görmediği tanımadığı bir adam içeri dalıp onu kaçırmaya yeltenince çocukların bağırması üzerine geldiği gibi merdivenleri uçarcasına atlayıp kaçtı.

Sonradan Reji memuru Mehmet Ali’nin küçük İhsan’ı evlenmeye mecbur etmek için, Arap Bacıları kandırıp konağa daldığı, İhsan Hanım’ın deyimiyle ona “karalar çaldığı” anlaşılacaktı.

Kapıyı açmak dışında kimseyle bir teması olmadığı, olan bitende İhsan’ın kusuru bulunmadığı halde Raif Paşa adeta onu sorumlu tuttu ve asla geri adım atmadı. (Öklü, 2013: 33).

Bu olaydan sonra İhsan Raif Hanım'a olay karşısında hiçbir savunma hakkı tanınmamıştır. İhsan Raif Hanım olay karşısındaki şaşkınlığını ve babasına yalvarışını şöyle anlatır:

Babamın terazisinin şaştığını hiç görmedim ben. Onu Hazret-i Ömer adaletinin timsali bilirdim. Benim istikbalimi tartarken adil olmadı o terazi. Mehmet Ali'yle nikâhlanmaktan başka çıkar yolum kalmadı. Günlerce gözyaşı döktüm, haftalarca yalvardım. Babacığım, masumum, bana kıyma, derslerimi tamamlayayım, yaşıma küçük, beni yakma, diye dizlerine kapandım. Beni sevdiğim biriyle evlendir, telli duvaklı gelin et... (Öklü, 2013: 33).

Ancak Raif Paşa, kızının bu sözleri karşısında da yumuşamamış ve İhsan Raif Hanım'ı henüz on üç yaşındayken Mehmet Ali ile evlendirmiştir. Ayrıca Raif Paşa kızına inanmayıp, onu evlendirmekle de kalmamış, evlendikten sonra da onların İstanbul'da yaşamasına izin vermemiş ve onları İzmir'e göndermiştir. İhsan Raif ve eşi Mehmet Ali "1980 yılının bir mayıs sabahı *İhsan* vapuruyla" İstanbul'dan ayrılmıştır. Aslında İhsan Raif Hanım'ın o günlerde sevinmek için çok güzel bir sebebi vardır. O sıralarda ilk edebî yazısı *Servet-i Fünun*'da yayımlanmıştır. Fakat İhsan Raif Hanım başına gelen olaylar yüzünden yayınlanan ilk edebî yazısını bile okuyamamıştır. Yazısını çok sonra, beraber hoplayıp, zıplayıp oynadığı arkadaşı Nami Nuri'nin başka gazetelerle beraber gönderdiği *Servet-i Fünun* dergisinden okumuştur. (Öklü, 2013: 33-34).

İhsan Raif Hanım, hiç tanımadan ve mecbur bırakıldığı için evlendiği kocası Mehmet Ali ile hiç anlaşamaz. Mehmet Ali, İhsan Raif Hanım'ı çapkınlıklarıyla hayattan bezdirir. Ve bir süre sonra ailesinin Mehmet Ali'den ayrılmasına izin vermesi üzerine yirmi yedi yaşında ve üç çocuk annesi bir genç kadın olarak İstanbul'a döner. Ayrıca Mehmet Ali'yi boşayan kişi İhsan Hanım olmuştur. Bu durum o devrin erkek hâkimiyetine dayalı aile ve toplum yapısına uymayan bir durum olmuştur. O zamanlarda kadının kocasını boşama hakkı olmasına rağmen bu hak pek sık kullanılır durumda değildir. (Öklü, 2013: 57-58).

İhsan Hanım, babasının izni ve kendi isteğiyle bir süre sonra ikinci evliliğini yapar ancak bu evliliği de hüsrarla sonuçlanır. Bu evlilik oldukça kısa sürer. İhsan Hanım, ilk gecelerinde eşinin zorla kendisine elini öptürmek istemesi üzerine ondan ayrılır. (Atkaya, 2013). Öyle ki bu durum İhsan Raif Hanım'ın kabul etmesi mümkün olmayan bir davranıştan ibarettir. Çünkü ikinci eşi İhsan Hanım'a bir üstünlük ve itaat göstergesi olarak

elini öptürmek istemiştir. O ise, çocukluğundan itibaren devrindeki erkek çocukları gibi eğitim verilerek yetiştirilmiş, diğer kız çocuklarına nazaran kendi ailesi içinde de cinsiyetçi bir ayrıma maruz kalmamış ve o dönemdeki kadınların yapamadığı birçok şeyi yaparak farklı bir kişilik olduğunu ortaya koymuş biri olarak bu davranış karşısında sessiz kalmamıştır.

İhsan Raif Hanım'ın üçüncü evliliği ise aşk evliliği olmuştur. İhsan Hanım bu evliliğini yazar Şahabettin Süleyman ile yapmıştır. Kendisinin şiire ve edebiyata olan merakı ve isteği ile eşi Şahabettin Süleyman sayesinde içinde bulunduğu edebiyat çevresine kendisini kabul ettirmiş ve bu zümreye dâhil olmayı başarmıştır. (Öklü, 2013: 80-81). Bu evlilik yalnızca İhsan Raif için güzel gelişmelere sahne olmamış, aynı zamanda Şahabettin Süleyman için de güzel bir değişimin başlangıcı olmuştur. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, bu ikilinin evlilik sürecini ve Şahabettin Süleyman üzerindeki etkisini şöyle yorumlamıştır:

Beyoğlu'nun sefahat âlemleriyle Babıâli mahallesinin basın bohemi içinde kendini derbederliğe vermiş Şahabettin Süleyman o konak ve yalı Hanımefendisine nasıl ve hangi yollardan yanaşabilmişti? Bunu, Rûbab dergisinde İhsan Raif imzalı şiirlerin daima Şahabettin Süleyman imzasını taşıyan yazıların tam orta yerine alınışlarından anlayabilirdik. O şiirlerle bu yazılar Rûbab dergisinin sayfalarında âdeta sarmaş dolaş olmuş gibiydiler. Bu sembolik birleşmeyi, daha sonra her ikisi arasındaki mektuplaşmalar gerçek bir kavuşma haline sokacak ve Şişli'de İhsan Hanımın özenle dayayıp döşediği apartmanında bir evlenme ile sona erecekti.

Sona ermek mi? Lâkin, bu evlenme Şahabettin Süleyman için daha ziyade yeni bir hayatın başlangıcı olmuştur. Zira, İhsan Raif Hanımefendi, bir perinin sihirli değneğiyle dokunduğu hırpani bir çoban çocuğunu dibâlar giyinmiş bir prens heyetine çevirişi gibi, Babıâli mahallesinin harabatî ve pasaklı yazarını, birdenbire, bir Sultan kocası, bir Damadı Hazreti Şehriyarî haline sokmuştur. (Karaosmanoğlu, 1969: 51-52).

Evlilikleri ve edebî hayatları çok iyi giderken İhsan Raif Hanım ve eşi Şahabettin Süleyman doktorlarının sağlıkları için iyi geleceğini söylemesi üzerine 1916 yılı 29 Temmuz'unda Davos'a doğru yola çıkmışlardır. İhsan Hanım, sağlıkları için iyi geleceğini düşündüğü bu ziyarette büyük bir acı yaşamıştır. Burada rahatsızlanan Şahabettin

Süleyman, soğuk algınlığı yüzünden rahatsızlandığını düşünürken aslında bir virüse yakalanmış ve orada hayatını kaybetmiştir. İhsan Hanım, büyük bir üzüntüyle yurda geri dönme planı yaparken Davos'taki arkadaşları Bell, İhsan Hanım'a sürpriz bir çıkış yapmış ve kendisini o yolculukta yalnız bırakmayarak onunla birlikte İstanbul'a gelmiştir. Bell, İhsan Hanım'a sıkıntılı zamanlarında sürekli yardım etmiş ve yanında bulunmuştur. Bir süre sonra İhsan Hanım'a aşkını itiraf etmiş, Müslüman olmuş, Hüsrev adını almış ve İhsan Hanım'la evlenmiştir. İhsan Hanım, Hüsrev Bey'le evlendiğinde henüz kırk iki yaşındadır. Ayrıca o zamanlarda İhsan Raif Hanım bir yandan da vatanının dört bir yanını düşman sardığı için endişeleniyordur. Ancak elinden bir şey gelmemektedir.(Öklü, 2013: 174-208). Bu durum vatanını ve milletini canından çok seven İhsan Hanım'ı oldukça üzer, o da şiirlerinde halkı vatan savunmasına davet eder. İhsan Hanım o yıllarda bu nedenle birçok şiirinde millî konuları ele almıştır. Şair hayatı boyunca vatansever biri olmuş ve vatanı için elinden geleni yapmış ve hatta yeri geldiğinde Hilal-i Ahmer'de (Kızılay) gönüllü hemşirelik dahi yapmıştır. (Coşkuntürk, 1987: 37).

Bir süre sonra İhsan Hanım rahatsızlanır ve eşi Hüsrev Bey tedavi olması için onu Paris'e götürür. İhsan Hanım, 1 Nisan 1926 günü orada bir hastaneye yatırılır. İhsan Hanım'ın durumu bir süre sonra kötüye gitmiş ve ameliyata alınmak zorunda kalmıştır. Fakat İhsan Hanım o ameliyatta hayatını kaybeder. (Öklü, 2013: 225 - 229). Böylece Türk edebiyatı ve Türk milliyetçiliği büyük bir değerini kaybetmiş olur. İhsan Raif Hanım, vefat ettiğinde kırk dokuz yaşındadır. İhsan Hanım'ın vefat ettiği gün olarak 1926 yılının 4 Nisan'ı tarihe geçer. (Coşkuntürk, 1987: 38).

İhsan Raif Hanım'ın vefatı ülkesinde büyük bir yankı uyandırmış ve şairin vefatı birçok gazete ve dergiden halka duyurulmuştur.

2.2.SANATI

2.2.1. Edebî Kişiliği

İhsan Raif Hanım, edebiyata olan yeteneğini çok küçük yaşlarda göstermiştir. Çocuk yaşlarda Adana'da ders aldığı hocası Danyal Efendi onun edebiyata ve şiire olan yeteneğini çok erken yaşlarda keşfeder. Hocası Danyal Efendi küçük İhsan'daki ışığı gördüğünde ona “İhsancığım, iki gözüm, görüyorum ki senin dersleri kavrama, en zor şiirleri kolayca ezberleme ve yaşından beklenmeyecek kadar güzel şiir yazma kabiliyetin var.” (Öklü, 2013: 12) demiştir.

İhsan Hanım, hocasının da söylediği var olan yeteneğini geliştirmiş ve kendini yetiştirmiştir. Onda Danyal Efendi'nin de gördüğü şiir cevherini ise asıl keşfedip ortaya çıkaran ise ilerleyen yıllarda hocası olacak Rıza Tevfik'tir. Rıza Tevfik İhsan Hanım'ı şiir konusunda eğitmiş ve yeteneğini geliştirmesine yardımcı olmuştur. (Polat, 2012: 50)

“İhsan Hanım'ın ilk şiirleri 1908 yılında Mehasin (güzellikler) de yayınlanır.” (Coşkuntürk, 1987: 40). Mehasin¹, Mehmet Rauf'un çıkarmış olduğu bir kadın dergisidir. (Kolcu, 2014: 340). “İhsan Raif Hanım'ın şiirleri de Halide Salih (Edib Adıvar), Emine Semiye, Fatma Aliye, Şukûfe Nihal gibi henüz meşhur olmayan simaların yazılarıyla beraber görülür. Buradan hareketle İhsan Hanım'ın da Halide Edip Hanım kadar kalemini vatanperverâne duyguları dile getirmek için kullanmış olduğu” anlaşılır.(Coşkuntürk, 1987: 40). Ayrıca İhsan Raif Hanım Türk edebiyatında hece ölçüsünü kullanan ilk kadın şairimizdir. (Akyüz, 2017: 589).

İlerleyen yıllarda İhsan Hanım'ın şiirleri başka dergilerde de görülmeye başlamıştır. Bu dergilerden biri de Rübâb² mecmuasıdır. 1912 senesinde İhsan Hanım'ın bazı şiirleri “Rübâb” mecmuasında görülür. O sıralar Rübâb mecmuası yeni kabiliyetleri teşvik etmekte, onların eserlerini yayınlamaktadır. Ayrıca Rübâb mecmuası henüz adı duyulmamış birçok kadın şaire de sayfalarında yer vermesi açısından önemlidir. (Coşkuntürk, 1987: 40).

İhsan Raif bazı şiirlerinde özellikle de Rübâb'ta çıkanlarda İ.R. (elif-ra) imzasını kullanır. (Coşkuntürk, 1987: 41).

İhsan Raif son dönem kadın şairlerimizin en lirik olanlarından ve onun şiirlerinde hocası Rıza Tevfik'in etkisini açıkça görmek mümkündür. (Akyüz, 2017: 589). Şair, şiirlerinde millî konuları, askerlik, şehitlik, vatan, ezan, İslamiyet, ülkenin karşı karşıya kaldığı saldırılar ve verilecek tepkiler, ince ve melankolik aşk duyguları gibi konu ve kavramları işlemiştir. (Kolcu, 2014: 340). Onun şiirlerine genel itibari ile baktığımızda kadınsı, aşk dolu ve yoğun duygu içerikli şiirler olduğunu görürüz. (Öztürk, 2012: 218).

¹ II. Meşrutiyet Dönemi'nin ilk kadın dergisi olan Mehâsin, 1 Eylül 1324-12 Teşrin-i sâni 1325 (14 Eylül 1908- 25 Kasım 1909) tarihleri arasında 12 sayı çıkaran aynı zamanda ilk defa renkli resimlerle yayımlanan aylık kadın dergisidir. (Kurt Keçeci, 2015:1075)

² Devrin kültür ve edebiyat hayatını en iyi yansıtan dergilerdendir. 25 Kanunusani 1327 - 15 Mayıs 1330 (7 Şubat 1912 - 28 Mayıs 1914) tarihleri arasında bazı aksamalarla haftalık ve on altı sayfa olarak 116 sayı yayımlanmıştır. Sahibi aslen Manisalı olan Yemen Naibi Asımefendizade Cemal Nadir'dir. (Polat, 2008: 281).

O çoğunlukla vatan ve milleti ilgilendiren konulara yönelmiştir ve bu durum üzerinde 1911-1915 yılları arasında yeni bir arayışın ortaya çıkmasıyla Milli edebiyat topluluğunun oluşturulması etkili olmuştur. (Coşkuntürk, 1987: 41). Zaten vatanperver bir şair olan İhsan Raif bu yeni akımın teklif ettiği yenilikleri benimsemiştir. Türk edebiyatının 1908-1923 ve bu on beş yıllık devrenin de bilhassa 1911-1915 yılları arasında, temelinde dil ve tarih şuuru taşıma ve millî zevki en mükemmel şekilde edebiyat eseri haline getirme fikrinden doğan arayışlar dikkati çeker.” (Coşkuntürk, 1987: 41). İhsan Hanım bir taraftan da Yeni Lisan hareketini de benimsemiştir. İhsan Hanım hem “Yeni Lisan” hem de Millî edebiyat akımını benimsemesine rağmen şiirlerinde tamamıyla eski dilin kimi hastalıklarından kurtulamaz. Türkçesi varken kimi Arapça ve Farsça tamlamalarla yapılmış terkipleri kullandığı görülmüştür. (Kolcu, 2014: 340).

Coşkuntürk, 1911-1914 yılları arasındaki Türk şiirinin şiddetli arayışlara sahne olmasının önemli sebeplerinden biri olarak Yahya Kemal ve Şahabettin Süleyman’ın oynadığı rolü göstermektedir. 1909 yılında Servet-i Fünûn’da yazmaya başlayan Şahabettin Süleyman, Fuad Köprülü sonra Yahya Kemal ile dostluklar kurmuştur ve Fransız edebiyatını yakından tanımaya ve gençlerle yakın münasebet kurmaya başlamıştır. Şahabettin Süleyman, bir kısmı Galatasaray’dan öğrencisi olan ve yaşları 16-20 arasında olan bulunan gençlerin yol göstericisidir. Ayrıca o, ilk sayısı 25 Kanûn-ı Sâni 1326/1910’da çıkan Rübâb dergisinin gayri resmi müdürüdür. Şahabettin Süleyman bu dergide Salahaddin Enis, Halid Fahri, Orhan Seyfî gibi gençlerden oluşan grubun şiir, makale, mensure gibi çalışmalarını yayınlamalarını sağlamıştır. İşte İhsan Hanım’ın şiirleri böyle bir edebî ortamda yayınlanmıştır. (Coşkuntürk, 1987: 41-42). Coşkuntürk, İhsan Hanım’ın şiirleriyle ilgili şu bilgileri aktarır:

İlk şiiri 28 Şubat 1328/1912 tarihli, Rübâb mecmuasında yayımlanan “Bir Âlîlin Duygusu”dur. (Millî kütüphane ve Ankara İl Kütüphanesinin arşivlerinde söz konusu dergilerin eksik olması sebebiyle kesin hükümlerden kaçınmak lüzumunu hissediyoruz.).

“Dilenci”, 7 Mart 1329/1913 RM

“Sadâ-yı Şüheda”, 28 Mart 1329/1913 RM

“Tarhan’ın Anası”, 17 Nisan 1328/1912 RM

“Vurduğu Yere Bir Daha Vursun”, 18 Nisan 1329/1913 RM

“Ağlarım”, 20 Nisan 1329/1913 RM

“Bu Sevdadan Geçersin”, 2 Mayıs 1329/1913 RM

“Sevgilim”, 9 Mayıs 1329/1913 RM

“Acaba Kimdir?”, 16 Mayıs 1329/1913 RM

“Ey Firdevs’i Hayalim”, 23 Mayıs 1329/1913 RM

(Bu Şiir Gözyaşları kitabında yoktur)

“Ruhumun Ayrılma Yoldaşına”, 29 Mayıs 1329/1913 RM

“Ninni”, 6 Haziran 1329/1913 RM

“Gecelerim”, 21 Haziran 1329/1913 RM

“Sen Gideli”, 3 Temmuz 1329/1913 RM

“Zevâl”, 8 Ağustos 1329/1913 RM

“Kınalar Yaksın”, 26 Eylül 1329/1913 RM

Mehasin mecmuasında da yayımlanmış üç şiirini tespit ettiğimiz şairemizin başka şiirlerinde Mehasin dergisinin eksik olması sebebiyle bilemiyoruz.

“Gel Gidelim” 1 Eylül 1909., MM

“Verem” I Teşrin-i evvel 1909., MM

“Sonbahar” I Teşrin-i sâni 1909., MM (Coşkuntürk, 1987: 42-43).

Coşkuntürk, İhsan Raif Hanım’ın Rübâb ve Mehasin dergilerinde yayımlandığı tespit edilen şiirlerini bu şekilde aktarmıştır. Yine, “İhsan Raif Hanım, üç eser neşretmiştir. Onun adını yaşatan kitabı, şüphesiz Gözyaşları’dır.” (Polat, 2012: 49). İhsan Hanım, ilk olarak 1912 senesinde “Ey Ehl-i İslam” adı altında dört sayfadan oluşan bir şiir yayınladı. Bir broşür şeklinde olan bu şiirin başında “Kahraman Ordumuza Hediye” şeklinde bir ithaf yer alır. İhsan Raif Hanım’ın şiirini “Kahraman Ordumuza Hediye” notuyla ordumuza armağan etmesi millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy’un İstiklâl Marşı’mızı Türk ordusuna armağan etmesini hatırlatmaktadır. Bu şiir şairenin millî duygularını, vatanperver mizacını ortaya koyan bir vesika niteliğindedir. Daha sonra İhsan Hanım, “Mehâsin” ve “Rübâb” dergilerinde yayımlanan şiirlerini “Gözyaşları” adı altında bir kitapta toplayarak 1914 senesinde yayınladı. Yine aynı yıl içerisinde “Kadın ve Vatan” adında on altı sahifelik bir

risâle yayınlar. Bunların dışında kitabına almadığı, antoloji ve dergilerin köşelerinde kalmış birkaç şiiri de tespit edilmiştir. (Coşkuntürk, 1987: 43). İhsan Raif Hanım, Gözyaşları kitabından sonra dergilerde yayınlamaya başladığı şiirlerle “Yedi Dağın Gülleri” adlı bir kitabın da hazırlığına başlamış, ancak erken ölümüyle bu şiirler defterlerde kalmıştır. (Öztürk, 2002: XXIII).

İhsan Hanım’ın edebiyata olan ilgisi Rıza Tevfik Bey’in öğrencisi olduğu yıllarda ortaya çıkmıştır. Rıza Tevfik Bey onun edebiyata ve şiire olan ilgisini anlar. İhsan Hanım daha o zamandan itibaren gerek Türkçe gerekse Fransızca şiirlerle olsun anlamlı ve güzel şiirler ortaya koymayı başarmıştır. Rıza Tevfik de bu hususu şu şekilde anlatır:

İhsan Hanımefendi, çevresinin etkilerine karşı çıkıp her koşulda kendi tepkisini ortaya koyan seçkin bir kişiliktir. Onda şiire karşı Tanrı vergisi bir yetenek vardır. Türkçe ve Fransızca yazılmış şiirleri iyi anlar ve özünü bulup çıkarır. Bir dersimizde küçük şiir defterini birlikte inceledik. Ölçü, uyak gibi dış yapıya ilişkin eleştirilerimiz sırasında, gözümüz bir iki manzumeyle birkaç parça Türkçe şiire ilişti. Bunlardaki doğallık ve samimiliğe gıpta etmekten kendimi alamadım. (Bölükbaşı, 1914: 238).

Daha sonra ise Rıza Tevfik, İhsan Hanım’ı âşık tarzı şiirlere yönlendirmek istediğini söylemiş ve İhsan Hanım’ın zaten o zamana kadarki şiirleri ile kazandığı şeref ve itibarla bu şiirlerinin de hayat bulacağını belirtmiştir. (Coşkuntürk, 1987: 44). Rıza Tevfik, Nevsâl-i Millî’de bu durumu “Aşık tarzını ben ihya etmek istedim idi; fakat, bu tarz şiir, Hanımefendi’nin eserleriyle kazandığı şeref ve itibar sayesinde taze hayat kesb etmiş olacaktır. (Bölükbaşı, 1914: 238) sözleriyle ifade eder.

İhsan Raif’in ilk eleştirmeni ise, ileride evleneceği Şahabettin Süleyman’dır. Yazar, İhsan Hanım’ın şiirleri Rübâb dergisinde yayınlanır yayınlanmaz yazdığı kısa makalede, manzumeleri beğenmekle birlikte, bunlardaki ölçü ve uyak eksiklerine değinir; ancak örnek vermez. İki evlendikten sonra, bu şiirleri “Gözyaşları” kitabında toplanırken de eşine yardımcı olduğunu gösteren bir belirti yoktur. (Öztürk, 2002: XXII).

İhsan Raif Hanım’ı eleştiren tek kişi Şahabettin Süleyman değildir. Şair şiirlerini yazarken hocası Rıza Tevfik’ten etkilendiği için birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Onu eleştirenlerden biri de Nüzhet Haşim’dir. Ona göre İhsan Raif, Rıza Tevfik’i adım adım takip etmiş ancak onun şiirlerindeki başarıya ulaşamamıştır. İsmail Hikmet Ertaylan da İhsan Raif’in âşık tarzı şiirlerindeki başarısını övdükten sonra bu başarıdaki Rıza Tevfik

rolüne de değinmiştir. (Polat, 2012: 51-52). İhsan Raif’i eleştiren bir diğer isim ise Ali Fikret’tir. O da İhsan Raif Hanım için Rıza Tevfik tarzında şiirler yazdığını, şiiri sadece bir vakit geçirme aracı olarak gördüğünü söylemiş, ayrıca Nurullah Ataç’ın “Günce” adlı eserinde de İhsan Raif Hanım’ın şiirlerini işlemeye vakti olmadığı, onun şiirlerini yazarken özenmediği ve vakit geçirmek, eğlenmek için şiir yazdığı şeklindeki ifadelere rastladığını da belirtmiştir. (Fikret, 1970: 29).

İhsan Hanım’ın bir diğer eleştirildiği konu da Millî edebiyat akımını benimsemesine rağmen Arapça ve Farsça terkipleri şiirlerinde kullanmasıdır. Cemil Öztürk’e göre “ Şairi olumsuz yönde etkileyerek dilde tutarsızlıklara düşmesine neden olanların başında, yıllarca özel dersler aldığı Rıza Tevfik vardır. Yapısındaki yabancı öğeler ayıklanarak kendi doğal yatağına döndürülen yeni Türkçeye ısınamayan Filozof, alıştığı gibi yazmayı sürdürürken öğrencisine kötü bir örnek olmuştur. İhsan Hanım’ın üçüncü eşi Şahabettin Süleyman da dilde eskilik yanlısıdır. İhsan Hanım bir süre de onun yüzünden bocalamıştır. (...) İhsan Raif Hanım giderek bu karma dilden uzaklaşır. Bunda dergi ve gazetelerin yenileşen Türkçesinin payı vardır.” (Öztürk, 2002: XXVII).

“Türk edebiyatında kendisinden önceki meslektaşlarından etkilenmeden şiir yazan şair bulmak güçtür. İhsan Raif Hanım da Namık Kemal, Tevfik Fikret ve Mehmet Emin Yurdakul’dan etkilenmiştir.” (Öztürk, 2002: XXXII). Mehmet Emin Yurdakul ve Namık Kemal’in yazdığı gibi millî duygularla yazan şair, Rıza Tevfik’ten ise yıllarca hocalığını yaptığı için dil ve üslup unsurlar gibi açılardan ister istemez etkilenmiştir. Edebiyat tarihçilerimiz İhsan Hanım’ı ikinci veya üçüncü dereceden bir şair olarak nitelendirmişler ve hemen hemen hepsi de bu görüşe katılmıştır. Bunun nedeni ise İhsan Hanım’ın Rıza Tevfik’i adım adım takip etmesi ancak bazı özelliklerinin Rıza Tevfik’inkiler kadar güçlü olmaması gösterilmiştir. İhsan Hanım için öne sürülen diğer bir ortak görüş de, onun bazen temiz Türkçe ile yazılan pastoral şiirlerinin bulunmasına rağmen kudretli ve tesirli bir şahsiyet olarak sayılamayacağı yönündedir. Bundan başka bir de İhsan Hanım’ın kelimeleri hece veznine uygun olarak seçmediği ve bu bakımdan da şiirlerinin ahenksiz olduğu belirtilmiştir. (Coşkuntürk, 1987: 55-57). Zeynep Lami Gürler de, İhsan Raif Hanım’ın millî veznimiz olan hece vezniyle yazan ilk şairemiz olduğunu söylerken onun da tıpkı Rıza Tevfik Bey gibi dil açısından yenilik göstermediğini, Arapça ve Acemce terkip ve klişelerden kurtulamadığını belirtmiştir. İhsan Raif Hanım’ın kelimeleri hece

veznine uygun seçememesi konusundaki tartışmalar da bundan kaynaklanmaktadır denilebilir. (Gürler, 2007: 60).

Hüveyla Coşkuntürk'e göre İhsan Raif Hanım'ın orijinalitesi, noksanları ve edebi hüviyeti ancak şiirlerinin muhtevasının ortaya konulmasıyla anlaşılacaktır. Bu nedenle de Coşkuntürk İhsan Hanım'ın işlediği temaları "Gözyaşları" kitabı üzerinden giderek İhsan Hanım'ın ayırdığı başlıklarla şu şekilde ifade etmiştir:

- “1. Feryadlar,
2. Yeisler,
3. Garib Demler,
4. Sevdalar.” (Coşkuntürk, 1987: 60).

İhsan Hanım kitabının ilk bölümünde cenk duyguları, vatanî ve millî duyguları işlemiştir. “Yeisler” adlı ikinci bölümde millet için samimi duyguları ve hüznü ifade eden şiirlere yer vermiştir. “Garib Demler” adlı üçüncü bölümde marazî duygular, mevsimlere göre yaşanan duygular ve aşka dair duyguları işlemiştir. Şair dördüncü ve son bölüm olan “Sevdalar” bölümünde ise samimi sevgi duygularını ihtiva eden şiirler yazmıştır. (Coşkuntürk, 1987: 61- 64).

İhsan Raif Hanım'ın bir yönü de yazdığı şiirlerin şarkı olarak bestelenmesidir. “Evi özellikle Şahabettin Süleyman'la evliliği sırasında bir edebiyat mahfili olan İhsan Hanım'ın bestelenen şiirleri vardır. Bunlardan bazılarını kendisi bestelemiştir.” (Enginün, 2013: 589). İhsan Hanım ile Şahabettin Süleyman'ın evine edebiyat mahfili denmesinin sebebi ise ikisinin de edebiyatçı olmasından kaynaklı olarak birçok edebiyatçının sürekli olarak onların evinde toplanmaları ve edebî sohbetler etmelerinden kaynaklanmaktadır. (Anar, 2011: 112). Dolayısıyla böyle bir ortam şairin sanatçı kişiliği üzerinde etkili olmuştur.

1.2.2. Şarkı Besteciliği Kimliği

İhsan Raif, yaşadığı devrin şartlarına göre çok iyi bir eğitim almış yetenekli bir şahsiyettir. Şair yeteneğini aldığı eğitimlerle daha da üst seviyelere çıkarmayı başarmıştır. “İhsan Raif Hanım, sanatın şiir ve musiki dallarında iddiasız çalışmıştır. Rıza Tevfik bu yetenekli öğrencisi için, ‘İhsan Hanım'ın her sözü bir şiirdir. İlk manzumelerini toplayan

küçük defterini birlikte inceledik. İki manzume bir iki parça Türkçe şiir, epeyce de şarkı vardı. Kendisinin bestelediği bu şarkıların çoğu İstanbul’umuzun ufuklarında ünlenmiştir.’ derse de bu konuda başka bilgi vermeyip şairliği üzerinde durmaktadır.” (Bölükbaşı, 1914: 238). Her ne kadar hocası Rıza Tevfik, İhsan Hanım’ın şiire olan ilgisi üzerinde daha çok durmuş olsa da onun musikiye olan yeteneği de kendinden söz ettirecek kadar kuvvetlidir. O, güzel sesli, güzel okuyan bir kadın olarak tanınmıştır. (Coşkuntürk, 1987: 21).

İhsan Raif Hanım, yakın çevresindeki kişilerden alınan bilgilere göre ilk bestesini kaybetmiş, ancak oğullarından birinin doğumu ile aynı zamanlara denk gelen Suzinak makamında, Curcuna usulünde yeni bir beste yapmıştır. Bu bestesinin adı güftesi de kendisine ait olan “Kimseye Etmem Şikâyet”tir. (Öklü, 2013: 38-39).

İhsan Raif Hanım’ın birçok manzumesi bestelenmiştir. Manzumelerini kendisinden başka besteleyen kişiler de vardır. Öztürk, şairin güfte ve bestelerinin kendisine ait olduğu saptanabilmiş olan on dokuz eserini şu şekilde bir tabloyla aktarmıştır:

Tablo 1. İhsan Raif Hanım’ın Kendisine Ait Güfte ve Besteleri (Öztürk, 2002:XX, XXI).

İlk dizesi	Makamı	Usulü
Bugün bir keyfiyetim var	bayati	curcuna
Süzdükçe süzdün çeşm-i siyâhı	çargâh	düyek
Etmesin mi âşıkın teninle birsefâ	hüseyni	Devrihindi
Zahmdâr-ı hicr-i yâr ettin dil-i âvâreyi	hüseyni	aksak
Seni görmek seni sevmek emeliyle yaşarım	karcığar	aksak
Ger mukadderse bana gör- meden ölmek yüzünü	muhaayyerzengûle	sofyan
Vallâhi yazık şânına, ben ahde güvendim	rast	aksak
Bedr-i vechin gizledin, ey reşk-i mâh	rast	aksak

Nerdesin sen ey dâde- nihânım	sipihr	aksak
Bıçare gönlüm bir şuha ma'il	suzinak	curcuna
Bitmiyor âlâm-ı dünyâ, gitmiyor benden keder	suzinak	senginsemai
Hicap etme benden böyle	suzinak	aksak
İnfi'âl-i tâli'im son nefese dek	suzinak	curcuna
Kimseye etmem şikâyet ağlarım ben hâlîme	suzinak	curcuna
Ruha te'sir eder elbet o e- dâlı gülüşler	suzinak	curcuna
Gönlümü teshir eden hüsn-i kemâlidir senin	şehnaz	curcuna
Nâümîdim, bakma doktor, dilde aşkın yarası	şehnaz	curcuna
Muhabbet bağında kendim- den geçtim	uşşak	
Uyu da bahtiyar ol	ninni	

Coşkuntürk de bu on dokuz eseri bir dipnotunda “İhsan Raif Hanım’ın on dokuz tane -tespit edebildiğimiz kadarıyla- bestesi vardır. Bu şarkıların büyük ölçüde güfte ve bestelerinin kendisine âit olduğunu sanıyoruz” (Coşkuntürk, 1987: 21) demektedir.

Öztürk, İhsan Hanım’ın eşi Şahabettin Süleyman’dan aktardığı “Piyanoda pek güzel çaldığı Gülzar zevkle dinler, hanımın çok lirik bir teessürle yazılmış en yeni şiirlerini daima ince bir nezaketle ikram ettiği likörleri gibi yudum yudum içerdik.” cümlesine dayanarak ve Şahabettin Süleyman’ın anılarına da bakarak İhsan Hanım’ın bütün bestelerinin ele geçirilemediği düşüncesine varmıştır. Tamburi Hikmet Bey’den Erol Büyükburç’a pek çok kişi, İhsan Hanım’ın şiirlerini bestelemiştir. Bunlar çoğu zaman şairin adı anılmadan seslendirilmiştir. (Öztürk, 2002: XXII).

Mehmet Öklü de İhsan Hanım'ın İzmir'de yaşadığı yıllarda Kâmil Paşa'dan Dede Efendi'ye ait bir makamla dinlediği eser sonrası Dede Efendi'den etkilenerak yeniden Suzinak makamında Curcuna usulünde besteler yapmak için kendisinde ilham bulduğunu belirtmiş ve ondan sonra musikide tuttuğu yolun doğruluğu hakkındaki inancının daha da kuvvetlendiğini aktarmıştır. (Öklü, 2013: 47).

Sevinç Çokum, 2018 yılında yayınladığı hayatı boyunca biriktirdiği anılardan oluşan “İskele Gazinosu” adlı eserinde, sözleri İhsan Raif Hanım'a, bestesi Kemanî Serkis Efendi'nin nihâvend makamındaki şarkısını bugün halâ gençlerin ağzından duyabilmenin sevindirici olduğunu belirtmiş ve bu şarkının ilk dört dizesine yer vermiştir:

“Kimseye etmem şikâyet ağlarım ben hâlime

Titrerim mücrim gibi baktıkça istikbâlime

Perde-i zulmet çekilmiş korkarım ikbâlime

Titrerim mücrim gibi baktıkça istikbâlime.” (Çokum, 2018: 121).

Yine, Cemil Öztürk de “Pek çok manzumesinden başkalarının yaptığı besteler adı anılmaksızın radyo ve televizyonlarda seslendiriliyor. Salt bu bile İhsan Raif'in Türk edebiyat tarihinde sanıldığından da önemli bir yeri olduğunu ya da olması gerektiğini anımsatıp anlatan bir olgudur.” (Öztürk, 2002: XXXIV) demek suretiyle İhsan Raif Hanım'ın bu noktadaki değerini vurgulamaktadır.

2.3.ESERLERİ

İhsan Raif Hanım'ın edindiğimiz bilgilere göre yayımlanmış olan tek eseri şiirlerini topladığı “Gözyaşları” kitabıdır. Bunun dışında defterlerde kalmış olan şiirleri ve bahsi geçen kitap ve defterlerde bulunmayan bazı şiirleri mevcuttur. (Öztürk, 2002: 1)

2.3.1. “Gözyaşları” Kitabı

Eser şairin yayımlanmış tek kitabıdır ve 1330/1914 yılında yayımlanmış olan bu mütevacı kitap ne Latin harflerine aktarılmış ne de üzerinde bir inceleme yapılmıştır (Öztürk, 2002: 3). Eser bölümler halindedir: 1) Feryadlar, 2) Yeisler, 3) Garib Demler, 4) Sevdalar. Bu bölümler dışında kitaba giriş niteliğinde olan “Gözyaşları” adlı bir manzume de eserde yer alır.

Eser, ilk bölümünde “Gözyaşları” dahil on beş; ikinci bölümde beş, üçüncü bölümde dokuz ve dördüncü bölümde yirmi bir şiir olmak üzere toplamda elli şiirden oluşmaktadır.

Eserin “Feryadlar” adlı bölümünde yer alan şiirlerin bir kısmı yazıldığı tarihteki Türk toplumunun hayatını bütün realitesiyle anlatır. Bunun yanında cenk duygularını, Avrupa devletlerinin Türk milletine yapmış olduğu zulümleri ve işkenceleri eleştiren, vatanî, millî ve Türkçü düşüncelerin hâkim olduğu, coşkun bir duygu yoğunluğu ile yazılmış şiirler de bu bölümde mevcuttur. Ayrıca içerik itibari ile eserde Türk milletinin Balkanlarda, Çanakkale’de ve I. Dünya Savaşı’nda birçok cephede verilen istiklal mücadelesinin işlediği şiirler de vardır.

2.3.2. Yayınlanmamış Şiirleri

İhsan Raif Hanım, hayatı boyunca birçok şiir kaleme almış, ancak bütün şiirlerini kitap halinde yayımlayamamıştır. Öztürk, bu konuyla ilgili “İhsan Raif Hanım, işlek el yazısıyla üç küçük defter bırakmış; torunları bunları günümüze dek saklamışlardır.” (Öztürk, 2002: 95) şeklinde bir bilgiyi aktarır.

Yine Cemil Öztürk, “İhsan Raif Hanım üzerine kaleme aldığı eserinde şairin yazdığı bütün şiirlerini toparlamaya çalışmış ve şiirlerin Osmanlı Türkçesiyle yazılmış kaynak metinlerine de eserinde yer vermiştir.

Öztürk, İhsan Hanım’ın şiirlerinin tamamına ulaşamamış olabileceğini belirtmiş ve şairin belki de adı duyulmayan dergilerde yayınlanmış şiirlerinin de olabileceğine değinmiştir.

2.3.2.1. Defterleri

Cemil Öztürk’ün aktardığı bilgilerden bu ilk defterin, 12X18 cm boyutlarında, solmuş kareli saman kâğıdından oluşan, içinde doksan dokuz şiir bulunduran, dışı kara muşamba kaplı bir defter olduğunu öğrenilmektedir. Yine belirtildiği üzere, bu defterde doksan dokuz şiirin yirmi ikisi şairin “Gözyaşları” kitabında da vardır. Defterde bazı boş sayfalar da bulunmaktadır. (Öztürk, 2002: 96).

2.3.2.2. Diğer Şiirleri

Bu şiirler, şairin kitabında ve defterlerinde bulunmayan şiirleridir. Bunlar, “Ey Ehl-i İslam”, “Ey Ehl-i İslam”, “Ey Firdevs-i Hayalim”, “Piyer Loti’ye”, “Üzüntü”, “Halazadem “N” Hanım’a” adlı şiirleridir. (Öztürk, 2002: 228).

III. BÖLÜM

3. İHSAN RAİF HANIM'IN ŞİİRLERİNDE MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ TARZININ YANSIMALARI

Yaşadığı dönem itibari ile sayısı sınırlı olan kadın şairlerinden birisi olan İhsan Raif Hanım, yalnızca yazdığı şiirlerle değil, yaptığı bestelerle ve devletinin-milletinin zor zamanlarında Hilâl-i Ahmer'de yapmış olduğu gönüllü hemşirelik ve hastabakıcılık görevleriyle de Türk milleti için çok önemli bir isim olmuştur. Türk edebiyatında da İhsan Raif Hanım, çok sayıda şiir kaleme almış ve adından söz ettirmiştir. Şair şiirlerinde Türk milletini ilgilendiren, milletin benliğini yansıtan değerleri işlemiştir.

İhsan Raif Hanım, vatanın düştüğü zor durumları görmüş, milletin yaşadığı sıkıntılara ortak olmuş bir şair olarak millî duyguları derin bir şekilde yaşamıştır ve bu duygularını şiirlerine yansıtmıştır. Şiirleriyle insanları bilgilendirmek, bilinçlendirmek, millî birlik çağrısı yapmak ve vatanın bütünlüğüne katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu konuda Mehmet Emin Yurdakul ve Namık Kemal'den de etkilenmiştir. (Öztürk, 2002: XXXII). Dolayısıyla İhsan Raif Hanım'ın şiirlerinde millî romantik duyuş tarzının yansımalarını yoğun bir şekilde bulmak mümkündür.

3.1. Vatan Sevgisi

Vatan sevgisi, millet olmanın temelini oluşturan en önemli yapı taşıdır. Vatan adı verilen toprak parçası ancak üzerinde yaşayan insanların ona sevgi duyması ve onun uğrunda birlik olması ile değer kazanır. Aksi takdirde ise, yalnızca bir toprak parçası olmanın ötesine geçemeyecektir. Vatana sahip olmak demek onun mensuplarının özgürce yaşaması demektir. İhsan Raif Hanım da vatanın ne denli kıymetli olduğunu bilen bir şair olarak şiirlerinde her fırsatta vatan sevgisini yansıtmıştır:

“Cennet gibi olmalıdır bu vatanın bucağı.” (Öztürk, 2002: 18).

İhsan Raif Hanım, “Vaveylâ” adlı şiirinde vatana olan sevgisini onun her köşesini cennet gibi güzelleştirme isteğini dile getirerek yansıtmıştır. Öyle ki üzerinde özgürce

yaşama şansı bulunan bir vatan üzerinde barındırdığı her birey için bir cennettir. Vatanı her anlamda güzelleştirmek de vatanını seven milletin aslı görevlerindedir.

Ayrıca İhsan Raif Hanım'ın kullanmış olduğu “Vaveylâ” başlığı, Namık Kemal'in aynı isimdeki şiirini akıllara getirmekte ve daha önce sözünü ettiğimiz İhsan Raif Hanım üzerindeki Namık Kemal etkisini ortaya koymaktadır.

Vatan sevgisi, yalnızca iyi, mutlu, huzurlu günlerde insanların kalbinde beliren bir duygu değildir. Vatan sevgisi iyi günde, kötü günde her daim insanların kalbinde bulunan eşsiz bir duygudur. Hatta bir milletin fertleri vatan zor durumdayken bu duyguyu belirgin bir şekilde hisseder ve vatan için birlik olup ellerinden gelen her şeyi yaparlar.

İhsan Raif, “Feryad-ı Vicdan” şiirinde vatani zor durumdan kurtarmanın gereğini anlatmıştır:

“Ey tabipler, vatan hasta, yara mühlik bilmeli,

Bu yarayı bir an evvel temizleyip silmeli.” (Öztürk, 2002: 20).

Burada “mühlik” sözcüğü “ürkütücü, tehlikeli, öldürücü, muhataralı, korkunç” (Parlatır, 2012: 1168) anlamlarına karşılık gelmektedir. Şair vatanın içinde bulunduğu sıkıntılı süreci bir hastalığa benzetmiş, vatanın korkunç derecede ağır bir yara aldığını ve bu yaranın bir an evvel temizlenmesi ve vatanın kurtarılması için tabiplere seslenmiştir. Burada şairin “Ey tabipler” diye seslendiği ise vatanına sonsuz bir sevgiyle bağlı olan vatan evlatlarıdır. İhsan Raif, “Feryad-ı Vicdan” şiirinin devamında vatanın düştüğü durum karşısında duyduğu üzüntüyü, vatanın evlatlarından vefa beklediğini, hizmet beklediğini, ırz ve namusun çiğnetilmemesi için herkesin elinden geleni yapması gerektiğini şu dizelerle ifade eder:

“Dertli vatan yaralanmış inim inim inlerken;

Evladından gayret, şefkat, hizmet, imdat beklerken

Irz ve namus çiğnensin mi gözümüzün önünde

Alçak gibi durulur mu iki eller böğründe?” (Öztürk, 2002: 20).

Bu şekilde şair vatani için elinden gelen her şeyi yapmadan öylece bekleyen insanların alçaklık yapmış olduğunu anlatmıştır. Şüphesiz ki vatan düşmanın gazabına uğrarken varını yoğunu ortaya koymayan insanlar bu vatanın evladı değil, ancak vatan için birer hain olabilirler. Öyle ki bu vatan toprakları üzerinde özgürce yaşayan her insanın ona

büyük bir borcu vardır ve herkes zamanı geldiğinde o borcu ödemek için elinden geleni yapmalıdır. Yine, aynı şiirde yer alan iki dize de şu şekildedir:

“Durmayınız evde, köyde cenge, harbe gidiniz!

Vatanımız uğrunda biz ölmeliyiz hepimiz.” (Öztürk, 2002: 20).

İhsan Raif Hanım, şiirin bu dizelerinde ise vatanın var olması, varlığını sürdürebilmesi için milleti canla dişle savaşmaya çağırmış ve hatta herkesin bu uğurda gerekirse ölümü göze alması gerektiğini söylemiştir. Zira vatan olmadan, esaret altında, sömürge altında yaşamak bu vatanın hiçbir evladının kabullenebileceği bir durum değildir. O nedenle bu vatanın her bir evladı vatansız yaşamaktansa ölmeyi yeğleyecektir ve vatan uğrunda ölmeyi de kendilerine bir şeref sayacaklardır.

Vatan toprağı uğrunda binlerce can verilerek kazanılmış olduğundan vatanın başına gelebilecek her tehlikede bir an bile düşünmeden canını onun yolunda gözünü kırpmadan verebilecek milyonlarca insan, vatanın bekçiliğini yapmayı kendine sorumluluk bilmektedir. Çünkü onlar için vatanın varlığı kendilerinin varlığından çok daha önemlidir:

“İşte vatan uğrunda kurban gitti bu yiğit,

Ben de onun yolcusuyum, durma yolcu, durma git...”(Öztürk, 2002: 24).

İhsan Raif Hanım, “Yolcu” şiirindeki bu iki dizeyle şiirini sonlandırmıştır. Şiir baştan sona bir kişinin başından geçenleri bir yolcuya anlatmasından oluşmaktadır. Şiirin sonuna geldiğimizde şair, şiirdeki kişinin yolcuya bir mezar taşını göstererek, o mezarda yatan kişinin vatan uğrunda canını vermiş bir yiğit olduğunu anlatmıştır. Ve yolcuya da durmamasını söylemiş ve kendisinin de vatan için can veren yiğidin izinde olduğunu, vatan için canını vermeye hazır olduğunu ifâde etmiştir.

İhsan Raif, şiirlerinde vatan sevgisini yansıtırken zaman zaman okurlarına öğütler de vermiştir. Şair, şiirlerinden biri olan “Uyan” şiirinde ise bu kez bir annenin oğluna vatan sevgisi aşılama amaçlı verdiği öğütleri kaleme almıştır:

“Uyan oğul, uyan, düşman uyanık;

Yurdumuzun tecellisi bulanık.

Uyan oğul, kimsecikten fayda yok;

Yüze gülen, dost görünen düşman çok.

Uyan yavrum, uyan gaflet koynundan;
 Davran, yoksa o hainler yeninden,
 Bir gün seni gadr-ü zulmün tacıyla,
 Elllerinde putlarıyla, haçıyla,
 Tükürerek sürüklerler, çarmığa.” (Öztürk, 2002: 36).

“Uyan” şiirinin başından aldığımız bu dizelere baktığımızda şiirin “Uyan oğul” şeklinde bir seslenmeyle başladığını görmekteyiz. Şair bu kez şiirine bir annenin oğluna verdiği öğütler ve uyarılarla başlamıştır. Bu anne düşmanın uyanık olduğunu söyleyerek oğlunu vatan savunmasına davet eder. İkinci mısraya baktığımızda “tecelli” sözcüğü karşımıza çıkmaktadır. Şair bu sözcüğü “talih, kader” (Parlatır, 2012:1656) manalarında kullanılmıştır. Şiirdeki anne oğlunu uyarırken vatanın geleceğinden endişe ettiğini belirtmek amaçlı yurdunun kaderinin, talihinin bulanık oluşunu ifâde etmiştir. “Uyan oğul” nidasını şair şiirde zaman zaman tekrarlamıştır. Şiirin devamında anne kimseden fayda olmadığını, dost görünen düşmanların çokluğu ve gafletten uyanması konusunda oğlunu uyarmıştır. Burada anne oğluna, bir an önce davranmazsa düşmanlar tarafından kolundan tutulup zulmün acımasızlığıyla tükürülerek ve sürüklenerek çarmıha götürüleceğini söylemiştir. Burada aslında anne, içindeki vatan sevgisiyle vatan için kendi içinden geçen üzüntü ve endişeleri aktararak oğlunu uyarmıştır. Aynı şiirin devamında yer alan bir kısım da şu şekildedir:

“Uyan oğul, uyan zorlu zarardan,
 Ölü olsan kalkmalısın mezardan.
 Anacığın terkederdi uykusun,
 Ninnilerle sana vatan duygusun,
 Dua gibi kulağına okurdu.” (Öztürk, 2002: 36).

İhsan Raif Hanım, bu kısımda şiirinde annenin oğluna verdiği öğütlere devam etmiştir. Anne oğluna vatan için ölü olsa dahi mezardan kalkıp mücadele etmesini öğütlerken kendisinin uykusundan kalkarak ninnilerle vatan sevgisini kulağına dualarla okuduğunu hatırlatır. İhsan Raif, bir bakıma bu dizelerle Türk milletinde vatan sevgisinin henüz daha bebekler beşikteyken ninnilerle aşılarmaya başladığını da aktarmıştır.

Doğuştan bu şekilde vatan sevgisi ile yetiştirilen bireylerin ise vatana olan aşkı ölçülemeyecek derecede büyük olacaktır.

Yine “Uyan” şirinde şairin oluşturduğu anne karakteri, oğluna vatana olan borcunu da vatani sevmek için birçok sebebi olduğunu da hatırlatmıştır:

“Bil ki oğul, sen sütünü, etini

Kemiğini, iliğini, tenini,

Damarında dönen kızıl kanını,

Yedi ili aşan ünün, şanını,

Ecdadının toprağına borçlusun...” (Öztürk, 2002: 37).

Görüyoruz ki bu dizelerle şair bir anlamda bütün vatan evlatlarına mevcudiyetlerini zamanında atalarının kanlar dökerek, canlar vererek kazandıkları vatan topraklarına borçlu olduğunu anlatmıştır. Zira uğruna can verilen her toprak çok özeldir. Eğer bu canlar milletten verilmişse o toprak artık yalnızca bir toprak değil “vatan” olmuştur. Dolayısıyla bu şiirlerde de Türk milletinin vatani söz konusu olduğunda her şeyi yapacak güce sahip olduğunu dile getirmiştir.

İhsan Raif Hanım, gönlü vatan ve millet sevgisiyle dolu bir şairimizdir, vatana hizmet etmek için de çabalamıştır. Hilâl-i Ahmer’de gönüllü olarak çalıştığı zamanlarda vatan uğruna yapılan yardımlaşma ve dayanışma örneğinden fazlasıyla etkilenmiş olacak ki “Hilâl-i Ahmer” isminde iki tane şiir kaleme almıştır. Bu iki şiirin genelinde de vatan sevgisi duygusu hâkimdir. İlk “Hilâl-i Ahmer” şiiri herkesin vatan ve askere hizmet için Hilâl-i Ahmer’e koştüğünü anlatan şu dizelerle başlar:

“Bugün gibi hatırımda, geçen sene soğuk, kar,

Kadın, erkek, genç, ihtiyar ellerinde bohçalar,

Karanlıkta koşarlardı hep Hilâl-i Ahmer’e;

Edna, i’lâ bedenen bir hizmet için askere.” (Öztürk, 2002: 38).

Şiirin ilk dizesine bakıldığında, şairin şiirinde gerçekte yaşamış olduğu bazı anılarına da yer verdiğini düşünülebilir. Şair o zamanlarda yaşananları dün gibi hatırladığını ifade ederken, kadın, erkek, genç, yaşlı herkesin karanlık aydınlık demeden vatani koruyan askere en yakın zamanda hizmet götürmek ve onların şöhretini artırmak için Hilâl-i

Ahmer'e ellerinde bohçalarla koştüğünü anlatmıştır. Bu dizelerde geçen "edna" ve "i'lâ" sözcükleri dikkatimizi çekmektedir. "Edna" sözcüğü çeşitli anlamlara gelmekle beraber bu şiirde "en bayağı" (Develioğlu, 2002: 204), "i'lâ" sözcüğü ise "Şan ve şöhret artırma, yayma." (Develioğlu, 2002: 426) anlamlarında kullanılmıştır.

Şairin de dediği gibi vatanın zor durumlarında savaşa gidemeyen, askere direkt yardım ulaştıramayan halk, ellerinden hangi iş gelirse yapmak ve dolaylı olarak da olsa vatana hizmet için Hilâl-i Ahmer'e koşmuşlardır. İhsan Raif de şiirinin devamında halkın yaptığı işlerden de söz etmiştir:

"Kimi biçer, kimi diker, kimi işler al hilâl,
Kimi yazar, hesap eder, kimi eder istihmâl.
Kimisi de muhacire çorap, potin, çamaşır,
Hâmillere kundak, esvap dağıtmakla uğraşır,
Karıncalar gibi sessiz herkes gayûr ve faal,
Muntazaman işlerlerdi, böylece ta-bezeval." (Öztürk, 2002: 38).

İhsan Raif, bu dizeleriyle Hilâl-i Ahmer'e gelenlerin biçme, dikme, bayrak işleme, hesap işleri, taşıma ve yükletme işleri, malzeme hazırlama, hamilelere doğacak çocukları için kıyafet hazırlama gibi akla gelebilecek her türlü işi yaptıklarını, aşırı derecede gayretli bir şekilde hiç durmadan çalışarak sürekli bir şekilde vatana hizmet için çabaladıklarını anlatmıştır.

İhsan Raif Hanım aynı şiir içerisinde Hilâl-i Ahmer'de görüp etkilendiği yaşlı bir adama da büyük bir yer ayırmıştır. Bu yaşlı adamdan şiirinde "ihtiyar" diye söz eden şair, onun o yaşlı haliyle vatani için durmaksızın neler yaptığını anlatmıştır. Şair gördüğü adamı şu dizelerle anlatmıştır:

"Asıl orda gördüğüm şey bir nazar-ı ibretle,
Vasfonulmaz, hayretfza bir cevher-i gayretle,
İki büklüm, çift gözlükle yetmişlik bir ihtiyar;
Her gün gelir dikiş diker, çalışırdı bikarar.
Henüz sema mahmur iken o Hilâl-i Ahmer'de,
Mukdim, meşgul bir köşede, ertesi gün seherde,

Gelir. Gûya makinedir hiç yorulmaz, konuşmaz,

Mütemadi işler durur, uyuklamaz, uyuşmaz.

Nakde bedel veriyordu hayatından, ömründen,

Kahhar zaman çalamamış gevherini gönlünden.

İşte hazan suretinde görünen bu ihtiyar,

Neşrederdi pür-zinde bir nişâne-i Nevbahar.

Hayalimden silinmez o muhterem, fedakâr

Kalbimdeki hürmetlerim kalacaktır payidâr.” (Öztürk, 2002: 38).

Şair, Hilâl-i Ahmer’de görmüş olduğu bu ihtiyara ibret dolu bakışlarla baktığını söylemiştir. Devamında da bu ihtiyarın, hayret verici bir şekilde yaşlılıktan iki büklüm olmuş haliyle ve çift gözlük kullanarak her gün çok erken saatlerde Hilâl-i Ahmer’e gelip dikiş diktiğini ve çalıştığını aktarır. Bu ihtiyarın şiirde Türk milletinin vatan sevgisini temsil ettiğini söyleyebiliriz. Çünkü Türk milleti de tıpkı şiirdeki bu ihtiyar gibi tüm engel ve eksikliklerine rağmen vatana hizmet için elinden geleni yapmaktan geri durmaz, bu uğurda savaşı. Öyle ki Türk milleti vatansız bir yaşamı asla düşünemez. Şair bu ihtiyarın çok çalışkan olduğunu ve makine gibi hiç durmadan, konuşmadan çalıştığını, bunu yaparken de ömründen harcadığını söyler ve o ihtiyarın suretini son bahara benzetir. Ancak bir ilkbahar saçtığını da belirtir. Ve o ihtiyarı hayalinden silemediğini ona sonsuza dek saygı duyduğunu da ifade eder. Şair, bu ihtiyarın vatana olan sevgisi ve bundan dolayı verdiği mücadeleden çok etkilenmiş ve bunu da “Hilâl-i Ahmer” şiirinde oldukça canlı bir şekilde aktarmayı başarmıştır. Şiirinde devamında ise şair Hilâl-i Ahmer’e vatan ve millete yaptığı hizmetlerden dolayı duyduğu minneti dile getirmiştir. İhsan Raif Hanım, vatan için yapılan her türlü hizmetin ne denli önemli olduğunu da anlatmıştır bu şiiriyle.

İhsan Raif Hanım, vatana olan sevgisini birçok şiirinde millî romantik bir duyuşla dile getirirken “Hilâl-i Ahmer”de de olduğu gibi vatana ve vatana hizmet edenlere dua niteliğinde cümleleri de şiirlerinde fazlasıyla kullanmıştır. Şair, vatan konusundaki hassasiyetlerini ve dileklerini dile getirdiği neredeyse tüm şiirlerinde vatanın yüceltilmesi, korunması ve kollanması konularına değinmiştir. “Gönül İster ki” adlı şiirinde bu konulara yoğun bir şekilde yer verir. Şiirden şu dizeler de bu duruma örnek teşkil etmektedir:

“Millet mert, gayur,
 Mülkümüz ma'mur,
 Türk nâmı meşhur,
 Balâter olsun.” (Öztürk, 2002: 45).

İhsan Raif Hanım'ın, “Gönül İster ki” adlı şiirinden alınan bu dizeler şairin vatanı ve milleti için dilediği iyi dileklere örnek olarak gösterilebilir. Öncelikle bu dizelerdeki sözcükleri ele alacak olursak ilk olarak şairin daha önce de başka bir şiirinde kullandığı “gayur” sözcüğünü burada da “çok çalışkan, aşırı derecede gayretli” anlamında, “ma'mur” sözcüğünün “işlenmiş” anlamında ve “balâter” sözcüğünün ise “çok yüksek, yüce” (Parlatır, 2012: 152-1008) anlamlarında kullanıldığını görüyoruz. Şair, bu dizelerle milletin cesur ve çok çalışkan olmasını, çalışarak mallarını işlemelerini ve bu çalışkanlıkla da Türk namını herkese duyurmalarını ve Türklüğü yüceltmelerini dilemiştir. Bu dilekler şiirin adından da anlaşılacağı üzere şairin gönlünün istedikleri ve gönlünden geçirdikleridir. Şair aynı şiirinin başka kısımlarında da yine vatan ve millet için içinden geçirdiği iyi dilekleri aktarmaya devam etmiştir:

“Millet imanla,
 Hep başla, canla,
 Hubb-i vatanla,
 Müsahhar olsun.” (Öztürk, 2002: 46).

Şair “Gönül İster ki” şiirinin devamında yer alan bu dizelerle milletin vatan sevgisiyle hareket etmelerini istemiştir. Şair bu dizeleriyle milletin imandan ayrılmamasını ve imanla, canla başla, vatan aşkıyla mücadele edip istediklerini elde etmesini istediğini ifade etmektedir. Aynı şiirde bulunan bir sonraki dördlük ise şöyledir:

“Vatan keremle,
 Gayret, himemle,
 Bağ-ı iremle,
 Beraber olsun.” (Öztürk, 2002: 46).

Bu dizeler de yine vatanımızın iyi yerlerde ve daima güzellikler içinde olması için söylenmiş bir dilektir. şair bu dizelerle vatanın daima çalışarak büyük ve soylu olmasını ve âdeta bir cennet bahçesi gibi olmasını istemiştir.

İhsan Raif Hanım, yine “Gönül İster ki” şiirinde vatan ve milletin huzur ve hürriyeti için olan isteklerini de ifâde etmiştir:

“Vatan şen, mesut,

Millet hr, hoşnut,

Nail-i maksut,

Muzaffer olsun.” (ztrk, 2002: 47).

Bu dizeler İhsan Raif Hanım’ın vatanın huzuru için dilediği dilekleri yansıtılmaktadır. şair bu dizelerle vatanın şen, mutlu, mesut olmasını, milletin ise zgr ve halinden hoşnut bir şekilde yaşamasını ve istediği şeylere ulaşarak muzaffer olmasını yani milletin zaferler kazanmasını dilemiştir. İhsan Raif, vatan ve milletini seven her vatansever gibi milletin mutluluğu için iyi dileklerde bulunmuş ve bu dileklerini de şiiri vasıtasıyla halka yansıtmiştir.

İhsan Raif Hanım şiirlerinde vatani ve milleti için iyi dileklerini, gönlünden geçenleri yansıtırken düşmanlar için de bazı şeyler söylemekten geri durmamıştır ve düşmana olan kin ve nefretini şiirlerinin dizelerinde de göstermiştir. şairin aynı şiiri içerisinde bu duruma örnek gösterilebilecek dizeleri şu şekildedir:

“Hasmımız zemle

Zehr  elemle

Kahr-ı ademle

Pr-keder olsun.

Düşman fiğânla,

Tiğ-i jiyânla

Hicr-i mekânla

Hakister olsun.” (ztrk, 2002: 48).

Bu dizeler ise İhsan Hanım'ın “Gönül İster ki” adlı şiirinin son iki dördlüğünü oluşturmaktadır. Şair bu şiirinde, vatani ve milleti için içinden geçen istekleri yansıtmıştır. Ancak şiirin son kısımlarına geldiğimizde ise şairin düşman için söylediği beddua niteliğindeki sözler karşımıza çıkmaktadır. Dizelere anlam açısından baktığımızda ilk dördlükte şair, düşmanın ayıplanma ve kötülenme ile elemin zehrini içmesini, yokluğun kahriyle savaşmasını ve kederle dolmasını istemiştir.

Bütün olarak son dördlüğe baktığımızda ise şair, düşmanların kılıç acısıyla feryat figan etmelerini, vatanlarından mekânlarından ayrı kalmalarını ve bu acıyla da yanıp küle dönmelerini istemiş ve bu dilekleri kalpten dilemiştir.

Düşman demek vatana her an zarar verebilecek bir tehdit demektir. İhsan Raif Hanım da “Gönül İster ki” şiirinde birçok kez vatani ve milleti için gerçekleşmesini istediği iyi dileklerini dile getirdikten sonra şiirinin sonuna her zaman var olan düşmanlara da beddua diyebileceğimiz kötü dileklerini eklemiştir. Vatani sevmenin, millete saygı duymanın gereklerinden biri de vatana karşı olan tehditleri yani düşmanları iyi kavramak ve vatanın bütünlüğü için düşmanlara karşı hazırlıklı olmak ve onların varlıklarını unutmamaktır. Nitekim İhsan Raif Hanım da vatan ve millet aşkıyla yanıp tutuşarak yazdığı şiirinden biri olan “Gönül İster ki” şiirinde vatan ve milletin iyiliği için dileklerini sıralarken bize düşmanların varlığını unutturmamak için şiirinin sonuna düşmana olan kinini kustuğu dizeler de eklemiştir.

Uğruna sayısız canın verildiği, kadın erkek, genç yaşlı demeden herkesin varını yoğunu ortaya koyduğu yer, bir vatan toprağıdır. Bu vatan yolunda nice çocuklar babasız, nice kadınlar kocasız, nice analar evlatsız kalmıştır. Vatan mücadelesi verilirken öyle zamanlar gelmiştir ki kimi köylerde yetişkin erkek kalmadığı için artık çocuk yaştaki erkekler bile savaşa gitmeye başlamıştır. Çocuk yaştaki vatan evlatları bile vatansız yaşamaktansa onun uğruna can vermeyi yeğlemiş ve gözlerini bir an bile kırpmadan cepheye gitmişlerdir. O tazecik bedenler bile henüz çocukluklarını yaşayamamışken o küçücük kalplerinde vatan sevgisini öyle derinden hissetmişlerdir ki vatan uğruna hiç tereddüt etmeden cepheye koşmuşlardır.

İhsan Raif Hanım, vatan için verilen mücadeleleri bilen bir şair olarak şiirlerinde de bu mücadelelere yer vermiştir. Şiirlerinde Türk milletinin her ne olursa olsun vatan savunmasından geri durmayacağını yansıtmıştır. Şairin vatani müdafaa için yapılan fedakârlıkları yansıttığı şiirlere “Koca Nine” adlı şiiri örnek gösterilebilir:

“Bir kimse yan baksa ona kızar, surat asardım,
Beş acımın bir sevgisi” der, bağırma basardım.
O, on dokuz yaşındaki otağımın bülbülü,
Cengi duyar duymaz, gitmiş yazılmıştı gönüllü.” (Öztürk, 2002: 116).

Belirtmiş olduğumuz bu dörtlük İhsan Raif Hanım’ın “Koca Nine” adlı şiirinde yer almaktadır. Bu dörtlüklerde de yaşlı bir ninenin vatan için verdiği beş şehitten sonra hayatta kalan tek torununu vatan için savaşa gönderirken hissettiği duygular anlatılmıştır. Bu yaşlı nine vermiş olduğumuz ilk dörtlükte torununu çok sevdiğini, ona yan bakanlara dahi kızdığını, onun vatan için şehit verdiği beş candan kendisine yadigâr kaldığını söyler. Ve henüz on dokuz yaşında olan, evinin bülbülü olarak tanımladığı torununun vatan için savaş yapıldığını duyar duymaz gönüllü olarak savaşa gitmek için yazıldığını anlatmıştır. Şairin, şiirinde sözünü ettiği bu genci vatan için can veren sayısız genci temsilen şiire dâhil etmiş olabileceğini söyleyebiliriz. İhsan Raif Hanım’ın yine “Koca Nine” adlı şiirinden ele alacağımız bir diğer dörtlüğü ise şöyledir:

“Geldi bana nine “Nine” dedi, gidiyorum sefer var,
Cehennemler açılıyor, yıkılıyor dünyalar;
Hiç bakmadan gökyüzüne kaldırdım da başımı,
Gözlerime içirmeğe çalıştım gözyaşımı.” (Öztürk, 2002: 116).

Bu dörtlüğü ele aldığımızda yaşlı nine, torununun savaşa gideceğini duyduğunda dünyanın başına yıkıldığını, ancak bunu torununa belli etmemek amacıyla dolan gözlerini ona göstermemek için göğe baktığını, âdeta gözyaşlarını geri gözlerine içirmek için çabaladığını anlatır. Nine, her ne kadar torununu çok sevse de ona kıyamasa da söz konusu vatan olduğunda susması gerektiğini bildiğinden gözyaşlarını belli etmemeye çalışır. Bu davranış ise vatanını seven her Türk kadının yapması gereken bir harekettir. Şairin aynı şiirde yer alan bir başka dörtlüğü de şöyledir:

“Boğazıma sanki bir taş tıklımışken yine ben,
Durmuş’umun ak alnından koklayarak öperken;
Ciğerlerim yırtılırken, sökülürken can evim,
‘Vatanına kanın, canın feda olsun, git!’ dedim.” (Öztürk, 2002: 116).

Bu dörtlükte ise torunun adının Durmuş olduğunu anlıyoruz. Nine, vatan uğrunda sustuğu için boğazına bir taş gibi tıkanan sözlerini tutarak torununun alnından öperken ciğeri yanmasına rağmen “Vatanına kanın, canın feda olsun, git!” dediğini söyler. Bu dizelerle şair, vatan söz konusu olduğunda kim olursa olsun hiçbir canın, hiçbir malın öneminin olmadığını da ifâde etmiştir. Ayrıca İhsan Raif Hanım bu drtlkleriyle vatan uğrunda nice Türk gencinin canından, nice Türk kadınının da evlatlarından, eşlerinden, torunlarından vazgeçtiğini hatırlatmıştır.

şair, yine aynı şiirinde “Koca Nine”nin torununu savaşa gönderdikten sonraki düşüncelerini şu iki dörtlükle aktarmıştır:

“Ah Tosun’um...

“Vatan” dedi, gençliğini dünyasını bilmedi,

“Vatan” dedi, yavrusunu yuvasını çiğnedi;

“Vatan” dedi, vatanından başka bir şey görmedi,

“Vatan” dedi, “vatan” dedi, vatan diye can verdi.

Durmuş lsn, alacaksa düşmanımın canını,

Durmuş lsn, iecekse beş acımın kanını;

Durmuş lsn, alacaksa milletimin kinini,

Durmuş lsn yurt uğrunda, seviyorsa dinini.

Gitmeseydi srklerdim onu cenge, ecele;

Gitmeseydi...

lmlerden ölümlere koşacaktık el ele.” (ztrk, 2002: 117).

İhsan Raif Hanım’ın “Koca Nine” şiirinin sonunda yer alan bu dörtlüklerden ilkinde ninesinin gözünden Durmuş’un cenge giderken hissettiği ve dile getirdiği duygu ve düşünceleri görüyoruz. Nine, torununun “vatan” deyip gözünün ne gençliğini, ne yuvasını, ne yavrusunu görmeden vatan uğrunda savaşmak için gittiğini, gözünün vatan ve milletten başka bir şey görmediğini söyler. Yine nine torunu Durmuş’un “vatan” diye diye vatan uğrunda can verdiğini dile getirir. şair yine bu noktada Türk milletinin vatan yolunda hiç düşünmeden canını nasıl feda etmeye hazır olduğunu anlatmıştır.

Söz konusu şiirde “Koca Nine” de her vatansever gibi ne kadar canı yansa da vatanın menfaati söz konusu olduğunda, tek gerçek vatan diye düşünerek, vatan için verilen canlarla gurur duymuştur. Ve “Koca Nine” son olarak eğer ki torunu en başında savaşa gitmeyecek olsa dahi kendisinin onu vatan için zorla savaşa ve ecele sürükleyerek götüreceğini ve eğer ki gitmeseydi ölüme birlikte gideceklerini söyler. Şair, kaleme aldığı “Koca Nine” şiirindeki ‘Koca Nine’ karakteriyle vatansever asil Türk kadınına yansıtıran vatanın her türlü değerden üstün tutulması gerektiğini de yansıtmış olur.

İhsan Raif Hanım, bir önceki şiirinde vatan için henüz on dokuz yaşındayken savaşmak için can atan bir genci ve ninesini konu edinmiştir. Şairin bundan başka da vatan sevgisini konu edinen şiirleri vardır. Bunlardan biri yine bir gencin ancak bu sefer vatan uğrunda savaşırken yaralanan bir gencin hasta yatağında hâlâ kendisini savaştaymış gibi hissettiği ve sayıkladığını anlatan “Hilâlin Hasta Gülü” adlı şiiridir. Şiirin ilk bölümü şu şekildedir:

“Veli! Veli! Tüfeğimi... Çabuk ol!

Esneyecek sıra değil kalk ayol!

Yeri göğü ateş sarmış yanıyor;

-Kendisini hâla harpte sanıyor.

-Maî deniz al hâreler kuşanmış,

Cehennemden zebaniler boşanmış.

Her tarafta kan, leş, barut kokusu,

-Yeryüzünden kalktı ölüm korkusu.

-Dağ üstünde birçok kuzgun sürüsü,

Arıyorlar yerde aslan ölüsü.

-Of yine,

Sayıklıyor, ateşi var..” (Öztürk, 2002: 151).

Dizelerde diyalogların olduğu görülmektedir. Bu dizelerde uykusunda sayıklayan ve savaş ortamına şahit olmuş, kendisini hâlâ harpte hisseden kahraman ruhlu bir şahsın durumu sergilenmiştir. Yine, şiirin devamında da vatan sevgisiyle yanıp tutuşan ve kendisini hâlâ savaşta zanneden kişinin ağzından düşmanların cehennemden boşalan

zebanilere benzetildiği, her tarafın savaşın birer parçaları olan kan, leş, barut kokusuyla kaplandığı, artık kimsede ölüm korkusu olmadığı, düşmanların tekrar kuzgun sürüsüne benzetildiği ve askerlerimizin de aslana benzetildiği ifâdelere yer verilir. Bu yaralı genç aslında bu cümlelerle vatanın hâline, uğradığı zulme ne denli üzüldüğünü ve bilinçaltına yerleşmiş olan vatan aşkının ne denli sağlam olduğunu göstermiştir. Öyle ki bu genç hasta yatağında bile vatan mücadelesini bir an bile aklından çıkarmadığındandır ki bu şekilde sayıklamıştır. Şiir şu şekilde devam etmektedir:

“-Gel nine,

Hele bak, bak gökten yağın sert, kuru

Havan topu, bomba, ateş yağmuru,

Alevlerin, tufanların içinden,

Fıskıran kan volkanları içinden.

Kırk Moskof'a karşı bir Türk neferi,

Süngüsüyle selamlıyor zaferi.

Bir Moskof'u iki biçti şu allı,

-Yanıyorsun sen yine ey zavallı.” (Öztürk, 2002: 152).

Şair, bu dizelerini ise ateşler içinde yanan gencin ninesini çağırdığı ve gördüklerini ona anlattığı cümlelerle oluşturmuştur. Genç, ninesine gökten yağın bombaları, ateş yağmurunu, kan volkanlarını anlatmış ve bir Türk askerinin kırk düşmana karşı zaferi selamladığını anlatmıştır. Bu sözleri duyan nine ise ateşler içinde yandığını söylemektedir. Yaralı genç ölüm döşeğinde bile vatani ve vatan uğrunda verilen mücadeleyi aklından çıkarmamış, hâlâ kendisini savaşta gibi hissetmiştir. Genç, bu sözleriyle de kendisi için asıl yanmanın içindeki vatan aşkıyla mümkün olduğundan o haldeyken bile vatanının zafere koştüğünü, bunu arzuladığını sözleriyle göstermiştir. Devamındaki dizelere baktığımızda ise gencin yine savaş sahnelerini anlatırken bu sefer babası ve annesi ilgili şeyler de söylediği görülmektedir. O dizeler ise şu şekildedir:

“-Süngülüler geçiyor bak dört nala,

Bak şehzade Süleyman'a, bak sala.

Kimdir onun yanındaki karalı?

Babam mıdır yerde yatan yaralı?

-O yaralı sensin yavrum çok yazık!” (Öztürk, 2002: 152).

Genç, gördüğü yaralının babası olup olmadığını sorduğunda ninesi o yaralının kendisi olduğunu söylemiş ancak genç sayıklama halinde olduğundan konuşmalarına devam etmiştir. O dizeler ise şunlardır:

“-Kimin için çakılıyor o kazık?

Anam mıdır o kazığa çakılan,

Moskof mudur ateşlere yakılan?

Yavuklum mu önde koşan sancaktar?

-Bugün yine harareti kırk bir var.

-Göz görmüyor karşısını dumandan,

Sus, bir şeyler emrediyor kumandan.

Ter içinde koşuyor genç bir çavuş,

-İyi ol da hasretine git, kavuş,

Bu ne haldir, buna yürek...

-Of aman!” (Öztürk, 2002: 152).

Genç annesi ve babasından sonra yavuklusunu da sayıklamıştır. Yavuklusunu sancaktar olarak gören gencin bu sırada ateşi çok yüksektir. Ninesi onun bu haline çok üzülmüş ve iyileşip yavuklusuna kavuşmasını dilemiştir. Şiir şöyle devam eder:

“Kaç yolumdan, çıldırtma be Müslüman!

Varsın olsun topuğumda bin yarık,

Arayamam ben ne çizme ne çarık.

Ben ölmeden bitmelidir bu tasa,

Sancağımı dikeceğim Kafkas’a

Yeter bana sırtımdaki şu gocuk,

-Üç yerinden yaralısın a çocuk.

-Er oğluyun ardım sıra gel, yetiş,

-İyi ol da ölümlerle git çekiş.

-Yürü Hasan yürü, çabuk ileri;

Yırt Moskof'un bayrağını, sür geri.

-Hâlâ hücum, hâlâ süngü, hâlâ kan;

Kafkas'a şan gülü diktim, gül vatan.

Gül vatanım, gül intikam, Hak güldü;

Baba beni öp, kucakla...

-Ah öldü!" (Öztürk, 2002: 152).

Bu dizeler ise "Hilâlin Hasta Gülü" şiirinin son kısmını oluşturmaktadır. Genç yine kendini savaşta sanmaktadır ve milletine zafer kazandırmak için uğraştığını anlatmaktadır. Hedefi sancağını Kafkas'a dikmektir ve bu hedefe ulaşmak için her şeyini ortaya koymuştur. Ninesi ise başındadır ve üç yerinden yaralı olduğunu ve iyi olup da vatan için mücadele etmeye devam etmesini söylemektedir. Ancak genç hâlâ savaştaki mücadelelerini anlatmaya devam etmiş; düşmanla hâlâ mücadele edildiğini, Kafkas'a şan gülü dediği bayrağımızı diktiğini, vatani güle çevirdiğini ve vatanın intikamını aldığını söylemiştir. Son cümlesi ise "Baba beni öp, kucakla..." olmuştur ve bu son cümleyi söyledikten sonra can vermiştir. Şiirde geçen genç öyle bir vatan aşkıyla doludur ki son nefesinde, ölüm döşeğinde dahi kendisini vatan mücadelesi yapıyor gibi hissederek son nefesini vermiştir. İhsan Raif, bu genç ile âdeta Türk milletinin nasıl bir aşkla vatana bağlı olduğunu göstermek istemiştir. Şiirdeki nine ise söz konusu vatan olduğunda Türk kadının gösterdiği metanetin temsilcisidir.

Türk milleti öyle zor zamanlardan geçmiştir ki savaşın, vatan müdafaasının en çetin yüzünü görmüştür. Öyle dönemler olmuştur ki vatanımızın bazı köşelerinde, kimi köylerinde hiç erkek kalmamıştır. Ancak Türk milleti hiçbir zaman vatanını sevmekten vazgeçmemiş, bu uğurda canla başla mücadele etmiştir. İhsan Raif Hanım "Çelenk" adlı şiirinde bu durumdan şöyle söz eder:

"Kuytu dağlardan nehirler geçer,

Derede kuğular nazlı su içer;

Erkeksiz kadınlar hep orak biçer,

Oraya da sinmiş seferin rengi.” (Öztürk, 2002: 157).

Şairimiz sözünü ettiğimiz vatanın geçtiği zor zamanlara ve erkeksiz kalan köylerdeki kadınlara bu dörtlükte değinmiştir. Dörtlüğün geneline baktığımızda şair sanki bir dinginlik ve matem havası kazandırmıştır sözcüklere. Savaştan geriye kalan bir hüznü tablosunu aksettirmiştir. Eşleri veya babaları savaşta ölen kadınların yaptığı işlerden söz etmiş ve gördüğü manzaraya da savaşın yansıdığını anlatmıştır.

İhsan Raif Hanım’ın bir başka eseri olan “Selçuk Hatun Marşı” adlı şiirine baktığımızda ise vatan sevgisi ve özgür yaşama isteğini yansıttığını görmekteyiz:

“Bizler irfan ülkesinde,

İlmin altın iğnesiyle,

Yurdumuzun gölgesinde,

Hür yaşamak hevesiyle,

Çalışırız gece gündüz.” (Öztürk, 2002: 163).

Bu dizelerde şair vatana olan sevgi ve minnet duygularını ortaya koyar. Şair vatani irfan ülkesi olarak nitelemiş, ilmin ışığıyla ve özgür yaşama arzusuyla, kendilerini koruyan kollayan vatan toprağının varlığını devam ettirebilmek için gece gündüz çalıştıklarını anlatmıştır. Şair bu dizelerle âdeta özgürce yaşayabildiği bir vatani olduğu için şükretmektedir.

İhsan Raif Hanım’ın “marş” adını başlığında kullandığı bir diğer şiiri daha vardır ki adı “İstanbul Sultani’si Marşı”dır. Şair, bu şiirinde de vatan sevgisini yansıtmıştır. Şiirin ilk bölümü şu dizelerden oluşmaktadır:

“Küçücükten mehasinle yoğrulmuştur mayemiz,

İlm ü irfan bahçesinde elmas serer sayemiz;

Yükseliriz, yükselmektir; çünkü bizim gayemiz.

Biz İstanbul Sultani’si şakirdleri hür, handan;

Canla, başla çalışırız vatan için her zaman.” (Öztürk, 2002: 175).

Şair bu dizelerde İstanbul Sultanisi öğrencileri olarak küçüklükten itibaren güzelliklerle yetiştirildiklerini, gölgelerinin dahi ilim ve irfan bahçelerinde iyi işler yaparak yükseldiğini ve zaten amaçlarının da zaten yükselmek olduğunu belirtmiştir. Kendilerinin özgür ve mutlu olduklarını ve canla başla her zaman vatan için çalıştıklarını söylemiştir. Yine şair şiirinde yer alan diğer bentte de bu düşüncelerini pekiştirir:

“Gözlerimiz nurlayacak hürriyet-i vicdanı,

Omuzumuz taşıyacak bir gün taht-ı irfanı;

Ellerimiz yükseltecek mülk-i âl-i Osman’ı

Biz İstanbul Sultani’si şakirdleri hür, handan;

Canla, başla çalışırız vatan için her zaman.” (Öztürk, 2002: 175).

Bu dizelerde ise bir gün elbet gözlerinin nuruyla vicdanı hür insanlar olacaklarını, ilim irfan tahtını omuzlayacaklarını ve Osmanlı Devleti’nin varlığını yücelteceklerini söylemiş ve yine İstanbul Sultani’si öğrencileri olarak hür ve mutlu bir şekilde vatan için durmadan gece gündüz çalıştıklarını belirtmiştir. Bu tekrar eden kısım “İstanbul Sultani’si Marşı” adlı şiirde her bentten sonra olmak üzere toplamda dört kez tekrar edilmektedir. Şair özellikle de şiirde tekrar eden bu iki dizıyla vatan sevgisini ve vatani yüceltme istediğini vurgulamıştır.

İhsan Raif Hanım, Türk milletinin var olma mücadelesi verdiği yıllarda vatan ve milletin düştüğü durumlara çok üzülmüş ve bu durumdan duyduğu üzüntüyü şiirlerinde sıkça dile getirmiştir. Şair “Anadolu” adlı şiirinde de çok sevdiği vatan toprağı Anadolu’nun düştüğü durumdan dolayı duyduğu üzüntüyü şöyle yansıtır:

“Anadan öksüzsün ey Anadolu!

Sürmeli gözlerin yaşlarla dolu;

O çıplak sırtına yağın her dolu,

İnce hastalığa mı düşürmüş seni?” (Öztürk, 2002: 180).

Şiirin ilk dörtlüğünde “anadan öksüzsün” sözcüğü ile şair, o toprakların kazanılması ve korunması için verilen şehitlere atıf yapmıştır. Bu nedenle de Anadolu’nun gözü hep yaşlıdır. Şair Anadolu’ya yapılan her zulmü ve ihaneti dolu tanesine benzeterek bu hüznü durumu Anadolu’nun aldığı darbelerden dolayı düştüğü bir ince hastalığa benzetmiştir.

İhsan Raif Hanım, şiirlerinde yalnızca vatan için savaşa gidenleri değil onların geride bıraktığı eşleri ve annelerinin vatan uğrunda erkeksiz bir başlarına kaldıklarında verdikleri mücadeleleri de yansıtmıştır. Örneğin, şairin dört beşlikten başlıksız olarak kaleme aldığı bir şiiri, oğlu savaşa gitmiş bir annenin gelini ile yaşadığı zorlukları anlatmaktadır:

“Dağ başını siyah bir duman almış,

Ne od var ne ocak, gelen kara kış;

Tarhana torbanın dibinde kalmış,

Ağlama gelinim oğlum seferde,

İstiğfar edelim tesbihim nerde?” (Öztürk, 2002: 193).

Bu dizelere baktığımızda savaşın matemli havasının şiire hâkim olduğu görülmektedir. Bu dörtlük savaşın getirdiği yokluğu yansıtmaktadır. Şiir oğlu savaşa giden bir annenin ağzından yazılmıştır. Anne dağ başına bir kara dumanın çöktüğünü, kışın yaklaştığını ancak yakacak odunlarının bile olmadığı söylemiştir. Bir taraftan da bir kış yiyeceği olan tarhananın torbanın dibinde kaldığını söyleyerek kış için yiyeceklerinin de olmadığı ifade etmiştir. Ama diğer yandan da oğlundan emanet kalan gelinini teselli etmek için ağlamamasını, oğlunun seferde olduğunu ve dua etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Şiirin ikinci beşliği ise şu şekildedir:

“İneği, davarı satar savarız;

Katıksız ekmekle ölmez doyarız;

Yastığın altına enam koyarız.

Ağlama gelinim oğlum seferde,

Bir altın daha var korkma kemerde.” (Öztürk, 2002: 193).

Burada da yine anne gelinini teselli etmeye çalışmaktadır. Gerekirse ellerindeki hayvanları satacaklarını, gerekirse kuru ekmekle doyacaklarını ve yastıklarının altına enam koyacaklarını söyler. Annenin “enam” dediği ise içinde duaların bulunduğu bir kitapçuktur ve kötülüklerden korunma amaçlı gelinine onu yastıklarının altına koyalım dediğini görmekteyiz. Anne bu kısımda da yine gelinini teselli ederek son bir altınlarının daha kaldığını söyler. İhsan Raif Hanım şiirindeki bu anne ile vatani söz konusu olduğunda her zorluğa göğüs geren güçlü Türk kadının adeta bir portresini çizmiştir. Şiirdeki anne kendisi

güçlü kalmaya çalıştığı gibi yanındaki gelinine de güç vermiş ve onunla bütün zorlukların üstesinden gelmeye çalışmıştır.

İhsan Raif Hanım, her zaman vatanını, milletini çok sevmiş, saymış ve vatana hizmet etmek için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Şair yalnızca kendisi vatan ve milletini sevmekle kalmamış, Türk vatanına ve Türk milletine saygı duyan ve seven insanlara da hayranlık duymuştur. Öyle ki İhsan Raif Hanım'ın Fransız romancı Piyer Loti'ye Türk milletinin vatan mücadelesini görmezden gelmediği ve Türklere dostluk etmesi sebebiyle yazdığı bir şiiri de mevcuttur. Şairin "Piyer Loti'ye" başlığını taşıyan şiirinin ilk dördlüğü ise şöyledir:

“Ey Loti, ey garbın büyük şairi,
Türklere edilen zulmü işittin;
Lanetler okurken bize her biri,
Sen Türk'ün aşkını terennüm ettin.” (Öztürk, 2002: 232).

İhsan Raif Hanım, bu dizelerle Piyer Loti'ye Batı'nın büyük şairi diyerek seslenmiştir. Ona diğer Batılı şairler gibi Türklere yapılan zulümleri görmezden gelip Türk milletine lanetler okumadığı için duyduğu minneti dile getirmiştir ve Piyer Loti'ye Türk'ün aşkını dile getirdiğini söylemiştir. Sonrasında da İhsan Raif Hanım şu dizelerle Piyer Loti için dua etmiştir:

“Piyer Loti, Türk'ün sadık muhibbi,
Bizler için kalbin böyle çarptıkça,
Seni candan seven Türk gönlü gibi,
Alemde her bir şey yâr olsun sana.

İsteyip dilerim her akşam sabah,
Her günden iyi gör her bir yarını,
Sevdiğin Türkler'le sevk etsin Allah,
Saadet yoluna adımlarını.

Bütün saffetiyle sana ey şair,
 Bir Türk kadınıdır eyleyen dua;
 Her ne ki yazılsa vafına dair,
 Bilirim kıymetsiz bir hiçtir ama,

Duygumdan bir demet toplayıp dizdim;" (Öztürk, 2002: 232).

İhsan Raif Hanım, bu dizelerin tamamında Piyer Loti'ye vatanımıza ve Türk milletine yapılanları görmezden gelmediği için teşekkür mahiyetinde dualar etmiştir. İlk dörtlükte, Piyer Loti'nin Türklerin sadık dostu olduğunu söyler şair. Aynı dörtlükte Piyer Loti'ye kalbinin Türkler için böyle çarptığı sürece onun istediği her şeyin olması için Allah'a dua etmiştir. Buradaki son kısma baktığımızda ise İhsan Raif'in Piyer Loti'ye kendisi için dua edenin tüm saflığıyla bir Türk kadını olduğunu söylemiştir. İhsan Raif Hanım diğer birçok şiiri gibi bu şiirde de sınır tanımayan vatan sevgisini göstermiştir.

3.2. Kahramanlık

Türk milleti, yüzyıllardan beri "cihan hâkimiyeti" düşüncesi ile mücadeleler vermiş, zaferler kazanmış bir millettir. Gerek İslamiyet'in kabulünden sonra gerekse İslamiyet'ten sonra bu uğurda yapılan kahramanlıklar önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle Türk destanlarında kahramanlık yapan kişiler "alp tipi"yle sunulmuştur. Alp tipinin temel özellikleri ise şöyledir:

Türk destanlarında görülen örnek tip 'alp' tipidir. Alp; kahraman, yiğit, cesur anlamlarında bir sözcüktür. Eski Türklerin yiğitlerine bu adı vermelerinin ilk koşulu yiğitlik, cesurluk, kişisel üstünlük, kahramanlık ve asalettir. (Yardımcı, 2007: 50).

İlk olarak bu özellikleriyle "alp tipi" olarak karşımıza çıkan kahramanlar, ilerleyen dönemlerde de Türk edebiyatı eserlerinde yer almaya devam etmiştir.

Türk edebiyatında birçok yazar ve şair millî duygularla vatan için yapılan kahramanlıklara eserlerinde yer vermiş ve bu kahramanlıkları yüceltmişlerdir. Millî konulardaki hassasiyeti yoğun olan İhsan Raif Hanım da "kahramanlık" konusunu şiirlerinde millî romantik bir çerçeveye ele almıştır.

Türk milleti, vatanının her bir karış toprağını savaşarak kazanmış bir millettir. Bu uğurda sayısız mücadeleler veren bir milletin vatan sevgisi ve vatan mücadelesi damarlarına kaçınılmaz bir şekilde işlemiştir. Öyle ki savaş zamanlarında annelerin daha beşikteki bebeklerine söylediği ninniler bile vatan sevgisini, vatani müdafaayı ve vatan uğruna yapılan kahramanlıkları bebeklerin kulaklarına fısıldamıştır. Bu durumu İhsan Raif Hanım'ın "Ninni" adlı eserinde de görmek mümkündür. şairin, "Ninni" adlı eseri şöyle başlar:

"Türklerin hakanı var,

Zırhı var kalkanı var,

Kokladığın güllerde

Ecdadının kanı var.

Hakanın başbuğu var,

Taçları ve tuğu var,

şu aldığın nefeste

Ceddinden bir buğu var." (Öztürk, 2002: 161).

şair, "Ninni" başlığı altında ele aldığı bu dizelerde öncelikle Türklerin hükümdarı olduğunu ve onların zırh ve kalkan gibi koruyucu eşyalara sahip olduğunu anlatırken ninninin söylendiği kişiye kokladığı her gülde ecdadının kanı olduğunu söyler. Yani bu dizelerle çocuğa özgürce yaşıyorsa ve rahat bir yaşamı varsa kokladığı gülde bile bu vatani kazanan kahramanların emeğinin, kanının olduğu söylenir. Diğer dört dizeye baktığımızda ise önce hükümdarın sahip olduğu şeyler söylenmiş ve alınan nefeste bile ecdadın bir katkısı, bir emeği olduğu eklenmiştir. İhsan Raif Hanım bu dizelerle vatanın kolay kazanılmadığı ve her şey için bazı bedellerin ödendiğini henüz bebeklikten itibaren insanların aklına nakşetmek istemiştir ki bu dizeleri "Ninni" adı altında toplamıştır. Aynı eserdeki şu dizelerde ise şair, vatan mücadelesini ve vatan için kahramanlıklar yapmayı öğütlemiştir:

"Gözlerim yaşla dolu,

Kan Ağlar Anadolu;

Toprağını kucakla,
Kurtar Sivastopol'u." (Öztürk, 2002: 161).

Bu dizeleriyle şair vatan mücadelesini henüz ninni çağında olan çocuklara bile aşılamaaya çalışmıştır. Eserin son iki dörtlüğü ise şöyledir:

"Tarihleri al oku,
Hep kanla kin her koku.
Milletin yüreğinden
Sen çek çıkar bu oku.

Genç kahraman olasin,
Tarihte yer bulasin.
Yedi dağın gülünden
Kızıl çelenk dolasin."(Öztürk, 2002: 162).

İlk dörtlüğü ele aldığımızda şairin geçmişte milletine yapılan kötülükleri anlatarak, çocuklara tarihi iyi okuyarak kendilerini yetiştirmelerini ve milletin intikamını almalarını öğütlediğini görmekteyiz. Son dörtlükte ise yine şairin aynı doğrultuda bu eserin dinleyicilerine büyüdüklerinde kahramanlık yapmalarını ve tarihte yer edinmelerini söylediğini görmekteyiz. Bu tür eserlerle de vatanını seven, mücadeleciler nesillerin tohumlarının henüz çok erken yaşlarda atıldığını söylemek mümkündür.

İhsan Raif Hanım, "Ninni" adlı şiiri içerik itibari ile Ziya Gökalp'in çocuğunun beşliğini sallarken ninni söyleyen bir annenin ağzından kaleme aldığı "Şehit Haremi" adlı şiiri hatırlatmaktadır.

İhsan Raif Hanım, bir diğer şiiri olan "Sus Ağlama"da ise vatan uğrunda savaşa gitmek isteyen bir genç ile annesi arasında geçen konuşmaları konu edinen dizeleri kaleme almıştır. Şiirdeki genç alp tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiirde geçen iki dize ise şöyledir:

" 'Hatrında mı? Büyü oğlum benze derdin babana.
Baban gibi asker ol, hizmet eyle vatana.'" (Öztürk, 2002: 196).

Gencin ağzından aktarılan bu dizeler, babasının da vatan için hizmet verdiğini ve annesinin kendisinin de büyüdüğüde babası gibi vatana hizmet etmesini söylediğini hatırlatmaktadır. Genç bu sözleri hatırlatmak suretiyle annesine kendisinin de bu yolda ilerleyeceğini, kahramanlıklar yapacağını hissettirmek istemiştir. Kahraman genç şiirin devamında ise sonsuz vatan sevgisini ve kahraman ruhunu ortaya koymuş, vatanını kimsesiz bırakmayacağını ve vatani uğrunda gerekirse tek başına savaşaacağını ifade etmiştir:

“Tek başıma harbederim vatan kalsa kimsesiz.” (Öztürk, 2002: 197).

Genç yine şiirde vatani söz konusu olduğunda yapabileceklerini de anlatmıştır. Genç vatan sevgisiyle dolup taşan kalbiyle annesine vatani korumak için elinden gelen her şeyi yapacağını, gerekirse kemikten kale kuracaklarını, ama yine de düşmana fırsat vermeyeceklerini anlatmıştır:

”Yanardağlar ateş kussa, kan ağlasa Akdeniz,

Kemiklerden kale kurar, düşmana yol vermeyiz.” (Öztürk, 2002: 197).

Şiirdeki gencin bu sözlerini duyan annesini teselli etmek için kurduğu cümleler de şiirde yer almaktadır. Genç, annesinin savaşa gideceğini öğrendiğinde verdiği tepki karşısında onu teselli etmeye çalışmıştır. Genç annesine artık küçük bir çocuk olmadığını, vatan için savaşabilecek korkusuz biri olduğunu anlatmıştır. Annesine ağlamamasını, aksine içlerindeki yanan kinin onlara zafer kazandıracığını düşündüğü için sevinmesini söylemiştir. İhsan Raif Hanım’ın, bu şiirinde kaleme aldığı gencin kahraman Türk gencini temsil ettiğini söylemek mümkündür:

“Sanma oğlun hâlâ küçük, hâlâ korkak emekler,

Bugün onu yıldırılmaz yıldırımlar şimşekler,

Sus ağlama! Ağlayacak günler değil, gül sevin;

Zafer diye haykırıyor kalbimizde yanan kin.” (Öztürk, 2002: 197).

Şiirde bir alp tipi olarak karşımıza çıkan gencin, annesini teselli etme çabalarına devam ettiği dizeler şöyledir:

“Etme anne! Ne var bunda ağlayacak korkacak?

Hiç üzülme düşman Türk’ten ibret dersi alacak,

Altınların kuvvetiyle boğazlarda kalamaz;

O alçaklar kaçır, bizden bir karış yer alamaz.” (Öztürk, 2002: 197).

Genç yine bu sözlerle annesinin gönlünü ferahlatmaya çalışmaktadır. Annesine üzülmemesini, Türk adını yüceltmek için savaş verip, düşmana ibret dersi vereceklerini anlatır. Genç, düşmanların altınlarıyla, paralarıyla vatanımızda kalamayacağını, Türk’ün kahramanlığı karşısında korkup arakalarına bakmadan, bir karış toprak alamadan gideceğini söyler.

Yine İhsan Raif Hanım’ın “Sus Ağlama” adlı şiirindeki gencin annesiyle konuşmasını anlattığı diğer dizeler şu şekildedir:

“Ver öpeyim emek veren ellerini başını,

Sus ağlama! Anneciğim sil gözünün yaşını;

Ana olan böyle günde yüreğine taş basar,

Lakin vatan, lakin millet, o ölemez, o yaşar.” (Öztürk, 2002: 198).

Şiirdeki genç, bu dizelerde ise annesine saygı ve sevgisini göstermiştir. Ancak yine de gitmesi gerektiğini, söz konusu vatan olduğunda annelerin bağrına taş basması gerektiğini söylemiş ve kendisi ölse dahi vatanının, milletinin daima yaşayacağını da belirtmiştir. Bu şiiriyle İhsan Raif, şiirdeki genç üzerinden Türk milletinin vatan için savaşmaya ve vatani yüceltmek için elinden geleni yapmaya hazır ve daima istekli, dolayısıyla bir yiğit olduğunu göstermiştir.

İhsan Raif Hanım, “Ey Ehl-i İslam” şiirinde de gönüllü savaşa gidecek olan yüce ruhlu kahramanlardan söz etmiştir. Şiirde bu konuyu anlatan dört dize şu şekildedir:

“Vatan namus intikamı gözlerini bürümüş;

O hırs ile gece gündüz, yorulmadan yürümüş.

Gönüllüler bir sıraya, yol üstüne dizilmiş,

İsimleri, künyeleri, hep yazılmış, çizilmiş.” (Öztürk, 2002: 229).

Şair, vatani savunmak ve düşman işgalinden kurtarmak için birçok gönüllünün olduğundan ve künyelerinin bile hazır olduğundan söz etmiştir. Bu insanların, gözlerini vatan ve namus intikamı bürüdüğü söylemiş ve bu hırs ile gece gündüz durmadan,

yorulmadan yürüdüklerini ifâde etmiştir. Aynı şiirde yer alan bir diğer dördlük ise aşağıdaki gibidir:

“Selam size, ey muhterem, ey kahraman askerler!..

Helal olsun anaların verdikleri emekler,

Açık olsun tali’iniz ikbaliniz, yolunuz

Nişane-i zafer saçsın, hep sağınız solunuz.” (Öztürk, 2002: 230).

İhsan Raif Hanım, bu dizeleri ile ise vatanımızı bekleyen, koruyup gözeten askerlerimize övgüler yağdırmış ve dualar etmiştir ki zaten bu şiiri şanlı askerlerimize hediye etmiştir. Dördlük, kahraman askerlerimize selam ile başlar. Şair, askerlerimizin annelerinden emdikleri sütün ve onlara verilen emeklerin helal olduğunu söyler.

3.3. Millî Bilinç

Millî bilincin varlığı, millî birliğin sağlanması noktasında önemli bir basamağı oluşturmaktadır. Hatta “Millet olabilmenin şartlarından en önemlisi hiç şüphesiz millî bir bilince sahip olmaktır.” (Deveci, 2011: 130) diyebiliriz. “Millî bilinci gelişmiş bireyler, ait olduğu toplumun değer yargılarına sahip, tarihini bilen ve millî hayatta daha verimli ve etkin bir şekilde rol alabilen şahsiyetlerdir.” (Tekşan ve Uysal, 2017). Bu bakımdan bir toplumda millî bilinci gelişmiş ve yeterli derecede millî bilince sahip bireylerin yetiştirilmesi oldukça önemlidir.

İhsan Raif Hanım da millî değerlerine güçlü bir bağla bağlanmış bir şairimiz olarak millî hassasiyetleri ve millî bilinci oldukça yüksek bir şahsiyettir. Şair, bu zihniyetle kaleme aldığı bazı şiirlerinde halkın millî bilincini yoklamayı ve uyandırmayı amaçlayan dizeler de kaleme almıştır. Örneğin İhsan Raif Hanım’ın “Feryad-ı Vicdan” adlı şiirinde bu duruma örnek olarak gösterebileceğimiz iki dizesi şu şekildedir:

“Hani nerde ‘Vatan benim anam’ diyen yiğitler,

Nerde kaldı o mertlikler, hep söndü mü ümitler?” (Öztürk, 2002: 19).

İhsan Raif Hanım, bu dizeleriyle milletin fertlerine sorular yöneltmiştir. Şair, vatanlarında mutlu, huzurlu yaşarken vatani sahiplenen insanlara seslenmiş, vatan zor durumdayken de aynı şekilde vatani sahiplenip, sahiplenmeyeceklerini merak etmiştir. O mertlik yapan insanların asıl şimdi vatan için mücadele etmeleri, ümitlerini yitirmemelerini

soru ifâdeleriyle belirtmiştir. Şair, bu sorularıyla milletin sahip olduğu millî bilinci yeniden canlandırmayı amaçlamıştır. İhsan Raif Hanım, bir başka şiiri olan “Kin Dalgaları”nda da milletin ne denli sağlam bir millî bilince sahip olduğunu sunan dizeler kaleme almıştır. “Kin Dalgaları” şiirinde ele alacağımız iki dize şöyledir:

“Sabret düşman, bu zulmetten şan ışığı doğacak..

Hor gördüğün millet seni köpek gibi kovacak..” (Öztürk, 2002: 42).

Bu dizelere baktığımızda ise şairin, düşmanın küçümseyerek zulümler yaptığı Türk milleti tarafından eninde sonunda yenileceğini ve milletimizin düşmanları yurdumuzdan kovacağını ifâde ettiğini görmekteyiz. Bu dizelerden de anlaşıldığı üzere şair, millî duygular ve millî bilinç noktasında güçlü bir yapıya sahip olduğundan olacak ki milletin vatan mücadelesinin zaferle sonuçlanacağından hiçbir zaman şüphe etmemiştir. “Kin Dalgaları” şiirinde yer alan bir dördlük ise şu şekildedir:

“Bugün tahkir olunduysa milletimiz, dinimiz,

Yüzümüzü kızarttıysa her hatamız, şeynimiz,

Öç yoluna canımızı Hakk’a terhin eyledik,

Yarın zafer sancağını taşıyacak kinimiz.” (Öztürk, 2002: 41).

Şair, bu dizelerde Türk milletin ve dinimizin aşağılandığını, yaptığımız kusurların yüzümüzü kızarttığını söylemiştir. Ancak şair, devamındaki dizede düşmanın yaptıklarını milletin sineye çekmediğini, milletin öç almak için canlarını Allah’a bıraktığını, düşmanın bugün yaptıklarının karşılığını yenilgi olarak alacaklarını belirtmiştir. Bu düşünceler de şairin millî bilince sahip olduğunun bir göstergesidir.

Şairin bir diğer şiiri olan “ Sus Ağlama” şiirinden ele aldığımız bir diğer dördlük ise şu şekildedir:

“ ‘Evet’ dedi. İşte o gün şimdi geldi erişti,

Akdeniz’de kanla süngü birbirine girişti;

Payitahtın kapısında birçok kuzgun leşkeri,

Toprakları tırnaklanıyor girmek için içeri.” (Öztürk, 2002: 196).

Bu dizelerde ise İhsan Raif Hanım, vatanın kurtulma gününün geldiğini, Akdeniz’in askerlerimizin düşmanla olan mücadelesine sahne olduğunu ve düşman askerlerinin

vatanımıza girmek için çabaladığını belirtmiştir. Bu dizelerde geçen “leşker” sözcüğü “asker” (Parlatır, 2012: 968) demektir. Şair yurdumuzun düştüğü durumun vehametini millete anlatmak istemiş ve böylece de bir farkındalık ve millî bilinç oluşturmayı hedeflemiştir.

Millî birliğini sağlayan toplumlar vatani koruma ve ayakta tutma konusunda her daim başarılı olmuşlardır. “Vatan” dediğimiz toprak parçası ise şüphesiz bir milletin sahip olduğu en kıymetli şeydir. Öyle ki “vatan” demek bir milletin üzerinde özgürce bayrağını dalgalandırabildiği, özgürce yaşayabildiği, özgürce hareket edebildiği ve yalnızca kendilerine ait olan toprak, yurt demektir. Bir millete mensup olmak ise yalnızca kökensel birlikteliğe dayanan aynı soydan gelme gibi özelliklere dayanamaz, aksine farklı ırklardan da olsa aynı yeri vatan bilip onun selameti için mücadele etmekle de bir millete mensubiyet kazanılır. Kendini yaşadığı topluma ait hisseden her birey de doğal olarak o milletin çıkarlarını gözetecek ve böylece millî birlik sağlanmış olacaktır.

Millî hassasiyetleri yüksek olan İhsan Raif Hanım, millî birlik temalı şiirlerinde vatanın kurtuluşu için milleti birlik ve beraberliğe davet etmiş, halkın millî duygularını coşturmayı amaçlamış böylece şiirleriyle millî birliğin sağlanmasına katkıda bulunmaya çalışmıştır.

İhsan Raif Hanım’ın, düşmanın Türk milletine yaptığı kötü muameleleri anlatarak, halkı düşmana karşı bir olmaya davet ettiği şiirlerden biri şairin “Feryad-ı Vicdan” adlı şiiridir. Millî birlik ile alakalı olarak “Feryad-ı Vicdan” adlı şiirden aldığımız bir kısım şu şekildedir:

“Ey kahraman Türk evladı, ey Müslüman kardeşler!

İslamlara karşı bugün bileniyor hep dişler.

Yetişir bu ataletle, meskenetle gidişler,

Top sesleri gürlemeli, saçılmalı ateşler

Yoksa â’da süngüleri cangâhımıza işler,

Zalim, hunhar canavarlar sarmış bütün vatani

Özünüz bir volkan olup yakmalıdır düşmanı.

Kahramanlık, fedakârlık günleridir kalkınız,” (Öztürk, 2002: 19).

İhsan Raif Hanım, “Feryad-ı Vicdan” şiirinin başından aldığımız bu dizelerde kahraman Türk evlatlarına ve Müslümanlara seslenmiştir ve Müslümanlara karşı dış bileyen düşmanları hatırlatmıştır. Şair, Türk milletinin tembellik ve miskinlik ederse kötü bir sonuçla karşılaşacağını ifade etmiştir. Bu dizelerde kullanılan “atalet” sözcüğü “tembellik, üşengeçlik”, “meskenet” sözcüğü ise “miskinlik, uyuşukluk” (Parlatır, 2012: 114-1069) manalarında kullanılmıştır. Devamında ise şair, milleti birlik olmaya davet etmiş, top sesleriyle düşmana ateşler savrulması gerektiğini ifade etmiş, aksi takdirde zalim canavara benzettiği düşmanın bizi can evimizden vuracağını belirtmiştir. Türk milletinin böyle bir zamanda kahramanlık ve bir şeylerden fedakârlık etmesi gerektiğini söyleyen şair, özümüzdeki vatan sevgisiyle birlik olarak düşmanın yakılması gerektiğini de ifade etmiştir. Yine İhsan Raif Hanım’ın “Feryad-ı Vicdan” adlı şiirinden aldığımız iki dize aşağıdaki gibidir:

“Tefrikalar, entrikalar, fitne, fesat bitmeli,

Hep el ele çalışmalı, serhatlere gitmeli.” (Öztürk, 2002: 20).

Bu iki dizede ise İhsan Raif Hanım milletin öncelikle kendi içinde bölünmesini engelleyecek fitne, fesat, oyun gibi bölücü unsurlardan uzak durması gerektiğini vurgulamış, milletçe hep birlik olup çalışarak sınırların aşılmasını söylemiştir. İhsan Raif Hanım bu şiirinde milletin millî duygularını ortaya çıkarmak istemiş, vatanını korumanın en önemli gereklerinden birinin de millî birliğin sağlanması olduğunu belirtmiş ve milleti beraberlik ruhuyla hareket etmeye çağırmıştır.

İhsan Raif Hanım “Feryad-ı Vicdan” şiirinde olduğu gibi diğer şiirlerinde de sıkça millî birliğin sağlanması için öncelikle Türk milletinin içindeki fitne, fesadın son bulması gerektiğini vurgulamıştır. Şairin, milletin içindeki ayrılıkların yok edilmesi gereği üzerine kaleme aldığı başka bir şiiri de “Seda-yı Şüheda”dır. Şiirde konu ile alakalı olarak geçen iki dize şöyledir:

“Aranızdan kaldırınız bu perde-i nifakı,

Yoksa göze almalıyız vatandan iftirakı.” (Öztürk, 2002: 23).

Şairin, “Seda-yı Şüheda” şiirinden aldığımız bu dizelere baktığımızda “iftirak” sözcüğünün kullanıldığını görmekteyiz. “İftirak” sözcüğü “ayrılma, ayrılık” (Parlatır, 2012: 697) anlamına gelmektedir. Şair, bu dizelerle millete aralarındaki anlaşmazlıkları, fitne fesadı sonlandırmaları için çağrıda bulunmuştur. Eğer sonlandırıp birlik sağlamazlar

ise herkes için hayati bir öneme sahip olan vatanlarından olacaklarını ifâde etmek istemiştir.

İhsan Raif Hanım'ın “vatan sevgisi” başlığı altında incelemiş olduğumuz millî birliğin sağlanmasını en iyi şekilde aktardığı aynı başlığa sahip iki tane şiiri daha vardır. Bu şiirler “Hilâl-i Ahmer” başlığı altında yazılmış iki bağımsız şiirdir. Bu iki şiir milletin vatan aşkını açık bir şekilde gözler önüne sererken aynı zamanda milletin bir olup vatan için nasıl mücadele ettiğini de yansıtmaktadır.

İhsan Raif Hanım'ın millî birliği sağlama ülküsünü yansıttığı bir diğer şiiri ise “Kin Dalgaları” adlı şiiridir. İhsan Raif Hanım'ın şiirde millî birliği aktardığı dördük şöyledir:

“Doğrulukla doğacaktır bize ikbal güneşi,
El birliği söndürecek felaketi, ateşi.
Türk milleti ölmeyecek, yaşayacak şan ile,
Altın siper örmektedir oğlu, kızı, kardeşi.” (Öztürk, 2002: 41).

İhsan Raif bu dizeleriyle Türk milletinin ikbalinin, talihinin ancak doğrulukla aydınlığa kavuşabileceğini belirtmiştir. Şair Türk milletine yapılan zulümlerin ancak milletin birlik olmasıyla engellenebileceğine değinirken ne olursa olsun Türk milletinin daima yaşayacağını eklemiş ve bu milletin evlatlarının gece gündüz bunun için çabaladıklarını ifâde etmiştir.

İhsan Raif Hanım, Türk milletinin birlik ve beraberlik içerisinde vatani nasıl müdafaa ettiğini anlattığı dizeleri de vardır şiirlerinde. Örneğin, “Koca Nine” şiirindeki şu dördlüğü ele alabiliriz:

“Bombasından, şarapnelinden, cehennem dibinden,
Yağan ateş, ölüm Türk'ü geçiremez kininden,
Zannetme ki Türk azminin kolu döner, burulur;
Zannetme ki gün geçtikçe kini geçer yorulur.” (Öztürk, 2002: 114).

İhsan Raif Hanım, Türk milletinin düşmana karşı bir olduğunda ne bombadan, ne şarapnelinden korkmadığını anlatmıştır. Devamında ise düşmanın Türk milletinin azim ve kararlılığını aşamayacağı ve Türk milletinin asla düşmana olan kininin bitmeyeceği anlatılmıştır. Şiirden iki dize de şu şekildedir:

“Düşman böyle hırs içinde havlar, ulur, kudurur;

Saldırdıkça merak etme Türk sopası susturur.” (Öztürk, 2002: 114)

Yine İhsan Raif Hanım bu dizeleriyle Türk milletinin birlik olduktan sonra düşmanlara asla fırsat vermeyeceğini belirtmiştir. “Koca Nine” şiirinde geçen bir diğer dize ise şu şekildedir:

“-Millet eli, şefkat eli her dertliye uzanır,” (Öztürk, 2002: 115).

Şair bu dizesi ile ise milletin birlik olmasının her şeyin çözümü olduğunu söylemiştir. Şiirin bir diğer kısmı ise yine millî birliğin gücünü gösteren şu dizelerdir:

“Köy içinde kim kaldı ki bugün cenge gitmedik,

Sancağının karşısında ahd ü peyman etmedik.” (Öztürk, 2002: 115).

Bu dizelerde şair, bu vatan için sancağın karşısında yeminler edip savaşa gitmeyen kimsenin kalmadığını anlatmıştır. Bu da millî birliğin halk arasında sağlandığının bir göstergesidir. “Peyman” sözcüğü de aht ile aynı anlamda, “yemin, and” (Parlatır, 2012: 1361) anlamlarında kullanılarak bir ikileme oluşturulmuştur. “Koca Nine” adlı şiirde ele alacağımız bir diğer iki dize de şöyledir:

“Merak etme Koca Nine, düşman kaçır, kovulur;

Türk ruhundan taşan kinin tufanında boğulur.” (Öztürk, 2002: 115).

İhsan Raif Hanım yine bu dizelerde de Türk ruhundan, Türk milletinin birlik olduğunda hiçbir zorluğa yenilmeyeceğinden söz etmek suretiyle millî birlik ve beraberliğin önemine vurgu yapmıştır.

İhsan Raif Hanım’ın millî birliğin önemini yansıtmaya açısından oldukça önemli olan bir diğer şiiri ise “Sus Ağlama” adlı şiiridir. Bu şiiri şair, bir anne ile cenge gitmek için gönüllü olan oğlunun arasındaki konuşmaları kaleme almak suretiyle oluşturmuştur. Şiirde geçen iki dize şöyledir:

“Tırnaklanan toprak değil bir milletin yüreği,

O millet de bu vatanın ana, temel direği;” (Öztürk, 2002: 197).

Şair, bu dizelerle düşmanın millete zulümler yaptığını anlatmıştır. Ancak milletin birliğinin, vatanın temelini ve ana direğini oluşturduğunu da belirtmiştir. Dolayısıyla millet

birlik oldukça Türk milletine kimsenin bir zarar veremeyeceğini ifade etmiştir. “Sus Ağlama” şiirindeki başka bir iki dize de şöyledir:

“Senin oğlun düşmanlara karşı canlar yakıcı,

Anneciğim! Git sen de git.. Ol bir hastabakıcı;” (Öztürk, 2002: 198).

Şairin bu şiiri bir anne ile oğlu arasındaki diyalog ile oluşturduğunu belirtmiştik. Bu dizelerde şiirdeki oğul, savaşa gideceğini duyan annesini teselli etmeye çalışmaktadır. Oğul annesine, kendisinin düşmana karşı mücadele edeceğini, vatani savunacağını söylerken, annesine de savaş sırasında yaralılara bakacak kişilerin de gerekli olacağını düşünerek gidip hastabakıcılık yapmasını söylemiştir. Bu noktada şairin, gencin ağzından vatan için topyekûn mücadele etmenin önemini vurguladığını görmek mümkündür. Zira savaş yalnızca cepheden ibaret değildir ve cephedeki askerin arkasında koskoca bir milletin desteği vardır. Bu noktada ise millî birliğin vatanın mevcudiyetine olan katkısını görmezden gelmek mümkün olmayacaktır. “Sus Ağlama” şiirinde aynı bağlamda oluşturulmuş diğer dizeler de şu şekildedir:

“Benim elim birkaç düşman başı ezer, koparır;

Senin elin birkaç yiğit hayatını kaldırır.” (Öztürk, 2002: 198).

Şiirdeki oğul yine burada kendisinin cephede düşmanla savaşacağını söylerken annesine de yaralı askerlerimize hizmet ederek, onların canını kurtarabileceğini söylemiştir. Yani oğul, vatan için herkesin elinden ne geliyorsa o doğrultuda birlik olarak vatana hizmet etmesi gerektiği düşüncesindedir. Şiirin devamı şöyledir:

“Bugün düşman Boğazlar’dan atıldı,

Türk şanına bir şan daha katıldı.” (Öztürk, 2002: 198).

Bu dizeler ise millî birliğin sağlanmasının sonucu olarak vatanın kazandığı bir zaferin göstergesi olarak kaleme alınmıştır. Dizelerde düşmanın Boğazlardan atılmasıyla Türk milletine bir şan daha katıldığı belirtilmiştir.

İhsan Raif Hanım, “Ey Ehl-i İslam” adlı şiirini “-Muhterem askerlerimize hediye-“ (Öztürk, 2002: 229) notuyla yazmış ve bu şiiri kahraman Türk askerine hediye etmiştir. Şair bu şiirinde ordumuzu desteklemiş, onlara dualar etmiş, vatan sevgisini göstermiş ve millî birliğin sağlanması gereğine değinmiştir. Şiirde yer alan dörtlüklerden biri şu şekildedir:

“Çoğa vardı kurt masalı, yeter oldu yalanlar;

Koyun gibi boğazlandı, parçalandı insanlar,

Kulaklara erişince o feryatlar, figanlar,

Her taraftan kükrediler, o heybetli aslanlar.” (Öztürk, 2002: 229).

Bu dizelerde düşmanın yalanlarla, oyunlarla milleti kandırdığı söylenmiştir. İnsanlara yapılan işkencelerin onların feryat ve figan etmesiyle ortaya çıktığı ve bu feryatları duyan yiğitlerimizin birlik olup, buna sebep olanlara karşı geldiği anlatılmıştır. İhsan Raif Hanım’ın “Ey Ehl-i İslam” şiirinde Türk milletinin birlik ve beraberliğini yansıttığı bir diğer dördlük de şöyledir:

“Eli tutan genç, ihtiyar koşmuş silah başına;

Hiç bakmamış ak saçına, sakalına yaşına.

Gayretlerin kıramamış rüzgâr, soğuk, bora, kar;

Kalplerini yakıyordu oç ateşi ahz-i sâr.” (Öztürk, 2002: 229).

Bu dizelerinde ise şair, Türk milletinin vatan söz konusu olduğunda nasıl bir birlik içinde olduğunu gözle önüne sermiştir. Dizelerde yaşı, cinsiyeti, gücü yetip yetmeyeceği fark etmeksizin herkesin vatan uğrunda birlik olarak silah başına geçtiği, hiçbir zorluğun onları yolundan caydıramadığı yazılmıştır. Bunun sebebi olarak ise milletin içindeki oç alma ateşi gösterilmiştir.

İhsan Raif Hanım’ın yine “Ey Ehl-i İslam” adlı şiirinde ele alacağımız başka bir dördlüğünde millî birlik çağrısı yaptığını görüyoruz. Dördlük şöyledir:

“Feslerine “Zafer, ölüm; yoktur dönüm”, yazılmış,

Önlerine Hakk’ın yolu, cennet yolu açılmış.

Can atarak gidiyorlar cenge, dua edelim;

Alkışlarla, yollarına varımızı serelim.” (Öztürk, 2002: 230).

Bir millî birlik örneği olarak gösterebileceğimiz bu dizelerde gözlerini kırpmadan, öleceklerini bile bile savaşa giden askerlere halkın gösterdiği saygı anlatılmıştır. Şair, millete bu kahraman askerlere dua çağrısı yapmış ve millet olarak onlar için varlarını yoklarını ortaya koymalarını söylemiştir. Şair, bu şiirinde de millî birlik ve beraberliğin sağlanması noktasında sanatını millete çağrı yapmak için kullanmıştır.

3.4. Bayrak Sevgisi

Bayrak bir milletin bağımsızlık simgesidir. Bu nedenle bir milletin bayrağa sahip olması oldukça önemlidir. Tüm millî değerlerimiz gibi bayrak da Türk milleti için oldukça önemli bir değerdir ve Türkler her fırsatta vatan ve bayrak sevgini dile getirmekten geri kalmamışlardır. Türk milletinin bayrak sevgisi, Türk edebiyatında da kendisini göstermiştir. Hatta “Türk ruhunda ve edebiyatında öteden beri mevcut olan vatan ve bayrak sevgisi, modern Türk edebiyatının en önemli temalarındandır.” (Serarslan, 2007: 425) diyebiliriz.

İhsan Raif Hanım’ın şiirlerine baktığımızda ise onun da birçok şiirinde bayrak sevgisini yansıttığını görmekteyiz. İlk olarak İhsan Raif Hanım’ın bayrak sevgisi ile ilgili olarak yazdığı, “Koca Nine” adlı şiirinde yer alan iki dize şöyledir:

“-Millet eli, şefkat eli her dertliye uzanır,

Al hilâlin gölgesinde yaraları kapanır.” (Öztürk, 2002: 115).

İhsan Raif Hanım, bu dizelerde millî birliğin önemini, milletin birliğinin her derde deva olduğunu belirtmiştir. Ancak bunun yalnızca al bayrağımızın gölgesinde olabileceğini, tüm yaraların orada iyileşebileceğini ifade etmiştir. Çünkü bir milletin bazı şeyleri başarması ancak millî bir bayrağa sahip olan bağımsız bir ülkede mümkündür. “Koca Nine” şiirinde yer alan bir diğer iki dize ise şöyledir:

“Biraz benim, biraz senin hayatından canından,

Sancaklara renk verilir Türk ceddinin kanından.” (Öztürk, 2002: 115).

Bu dizeleri ise İhsan Raif Hanım’ın ve Türk milletinin bayrağa bağımsızlık simgesi olması dışında neden bu denli önem verdiği bir açıklaması olarak değerlendirebiliriz. Her millet ve devlet için bağımsızlığının simgesi olan millî bayrağı oldukça değerlidir. Ancak Türk milletinin bayrağı verilen canların dökülen kanlarıyla al rengini aldığı için milletimiz için çok daha kıymetli ve manevi değeri çok daha yüksektir. İhsan Raif Hanım da bu iki dizesiyle Türk bayrağının atalarımızın kanından oluştuğunu hatırlatmıştır. Şairin aynı şiirde yer alan ve bayrak sevgisini yansıttığı sözleri şu şekildedir:

“Türk kanıyla boyar onun rengini soldurmaz

Göze toprak olmadıkça kimseye el sundurmaz.” (Öztürk, 2002: 115).

İhsan Raif Hanım, bu dizelerinin ilkinde de bayrağımızın rengini Türk milletinin dökülen kanlarından aldığını vurgulamıştır. Diğer dizede ise Türk milletinin canını verip toprağın altına girmeden bayrağına el sürdüremeyeceğini belirtmiştir. Bu ifâdelerden de yine şairin bayrağımıza olan sevgisini ve Türk milletinin bayrağa verdiği kıymeti anlamak mümkündür.

İhsan Raif Hanım, bir başka şiiri olan “Kafkas” şiirinin bazı dizelerini yine bayrak sevgisini yansıtan cümlelerden oluşturmuştur. Şairin “Kafkas” şiirinde bayrağımızın gökyüzünde süzgülün süzgülün dalgalanışını gözümüzde canlandıran üç dizesi şu şekildedir:

“Nazlı, mahmur, genç bir hilâl ufuklarda gülüyor;

Ağaçlarda sallanıyor birçok yorgun salıncak,

Bir gelincik gibi dağı selamlıyor al sancak.” (Öztürk, 2002: 137).

Şair, al bayrağımızın gökyüzünde özgürce dalgalanmasını bayrağımızın ufuklarda gülümsediği şeklinde ifâde etmiştir. Devamında ise bayrağımızı bir gelinciğe benzeterek etrafını selamladığını dile getirir. İhsan Raif Hanım, bu dizeleriyle bayrağımızın özgürce gökyüzünde dalgalandığını hatırlatmıştır. “Kafkas” şiirinde yer alan bir başka dize de şu şekildedir:

“Türk’ün çelik kollarında yükseliyor al bayrak.” (Öztürk, 2002: 137).

Şair, bu dize ile ise Türk milletinin, bağımsızlığına düşkün bir millet olarak al bayrağımızın gökyüzünden indirilmemesi ve daima özgürce dalgalanması için mücadele ettiğini anlatmıştır.

İhsan Raif Hanım, bayrak konusunda oldukça hassas, vatanını seven bir bireydir. Şairin bayrak sevgisini ve Türk milletinin bayrağını korumak için neler yaptığını yazdığı dizeleri vardır. İhsan Raif Hanım’ın “Çelenk” adlı şiirinde bu duruma örnek teşkil eden bir dörtlük şöyledir:

“Çobanlar on iki yaşında ancak,

Dallarda boş kalmış bir çok salıncak;

Her taraf sanki der; ‘Ya ben, ya sancak!’

Koruyor her bir fert kızıl çelengi.” (Öztürk, 2002: 157).

Şair, “Çelenk” adlı şiirindeki bu dizelerle, Türk milletinin yediden yetmişe bağımsızlığını korumak için mücadele ettiğini anlatmak istemiştir. Henüz oyun çağında olan çocukların çobanlık yapacak kimse kalmadığı için salıncıklarını, oyuncaklarını bırakıp çoban olduğunu söyleyen şair, herkesin bayrak için mücadele ettiğini ve kızıl bir çelenge benzettiği bayrağımızı korumak için çabaladığını belirtmiştir. Şair, bu noktada Türk milletinin tamamının bayrağın ne denli kıymetli olduğunu, bayrağın bağımsızlık demek olduğunu bildiğini de vurgulamış ve milletimizin millî değerlere verdiği önemi vurgulamıştır.

İhsan Raif Hanım’ın bir diğer şiiri olan “Ninni” adlı eserinden aldığımız iki dize şu şekildedir:

“Sancağının önünde

Düşmanlara baş eğdir.” (Öztürk, 2002: 161).

Eserin başlığından da anlayacağımız üzere eser, çocuklar için yazılmış bir ninnidir. İhsan Raif Hanım, bu eserinde çocuklara öğüt verir nitelikte cümleler kaleme almıştır. Bu iki dize de çocuklar için verilen bir öğüdü teşkil eder. Şair bu dizelerle, çocuklara Türk bayrağının yüceliği sezdirmiş ve düşmanların başını bu bayrak önünde eğdirmelerini söylemiştir. Şair, çocuklar için yazdığı bu dizelerle çocukların bayrağa olan saygı ve sevgisini artırmak istemiştir.

Son olarak bu başlık altında İhsan Raif Hanım’ın “Sus Ağlama” adlı şiirinden aldığımız şu dörtlüğü sunabiliriz:

“Nâmertlerin rezaletle kaçtığını duyarsan,

Koca Türk’ün şeref, zafer saçtığını duyarsan;

Sen o zaman anne, beni iftiharla hatırla,

Yanında ben bulunmazsam sancağı öp, kucakla.” (Öztürk, 2002: 197).

Bu dizelerle de İhsan Raif Hanım, savaşa giden bir oğlun annesine, Türk milletinin zafer kazandığını duyması ancak kendisinin geri dönememesi durumunda evladı yerine bayrağa sarılmasını, onu öpüp koklamasını söylemiştir. Şiirdeki genç, milletin bağımsızlığını ve Türk bayrağını kendi canından üstün görmektedir. Zira, gencin annesine bayrağa sarılıp onu öpmesini söylemesi, bizim bayrağımızın şehitlerimizin kanından oluştuğuna bir gönderme olarak değerlendirilebilir.

İhsan Raif Hanım'ın, söz ettiğimiz gibi iki tane “Hilâl-i Ahmer” adında şiiri vardır. Şair bu ikinci şiirde de yine vatana hizmetlerinden dolayı Hilâl-i Ahmer'e olan minnetini anlatmıştır. Bu şiirin ikinci dördlüğü şu şekildedir:

“Beyaz bulutlarda yaşar al hilâl;

Gösterir cihana nurdan bir timsal,

Söner ufuklarda zühre-i melâl,

Bu al beyaz hilâl payidâr olsun.” (Öztürk, 2002: 40).

Bu dizeler de İhsan Raif Hanım'ın “Hilâl-i Ahmer” adını verdiği ikinci şiirinde yer alır. Bu dizelerdeki “al hilâl” Türk bayrağını temsil etmektedir. O bayrağın hür bir şekilde dalgalanması da vatanın var olduğunun bir göstergesidir. Şair Türk bayrağının yaşabileceği tek yerin bulutlar olduğunu, bayrağımız özgürce dalgalanırken dünyadan bir nur gibi gözüktüğünü ve ay yıldızın ışığıyla da “Zühre”nin yani “çoban yıldızı”nın (Parlatır, 2012: 1882) üzüntüsünün bile gideceğini ifade etmiş ve bayrağımızın ilelebet dalgalanması için duada bulunmuştur. Görüldüğü üzere İhsan Raif Hanım'ın her iki “Hilâl-i Ahmer” şiirinde de bayrak sevgisi yansıtılmıştır.

3.5. Şehitlik Mertebesi

Vatan, Türk milleti için sahip olunan en kutsal değer olarak kabul edilir. Bu yüzdendir ki Türk milleti vatanına sonsuz bir sevgi ile bağlıdır ve onu korumak için kanının son damlasına kadar savaşır. Hatta bu uğurda geçmişten bugüne sayısız can verilmiş, oluk oluk kanlar dökülmüştür. Türk milleti için kutsal sayılan vatan toprağı uğrunda verilen canlar da kutsal sayılmış ve dinimizde onlara özel bir ad, “şehit” adı verilmiştir. ”Şehitlik” dinimiz İslamiyet'te de oldukça kutsal bir mertebedir ve ayet ile hadis-i şeriflerle şehitlere Allah'ın vereceği mükâfatlar müjdelenmektedir.

İhsan Raif Hanım, vatan sevgisi, millî birlik gibi konulara şiirlerinde değinirken “şehitlik mertebesi” ve onun önemine de şiirlerinde yer vermiştir. İhsan Raif Hanım'ın “Feryad-ı Vicdan” adlı şiirinde yer alan “şehitlik” ile alakalı olarak ele aldığımız dizeler şu şekildedir:

“Kahramanlık, fedakârlık günleridir kalkınız,

Sultan Murad meşhedine at bağlanmış bakınız.” (Öztürk, 2002: 19).

Şair, bu dizeleriyle şehitlik mertebesinin yanında şehit olunan yere de bir önem kazandırmış ve milleti Sultan Murad'ın şehit olduğu yere yapılan saygısızlığa karşı, değerlerimize sahip çıkmak adına birlik, beraberlik ve kahramanlığa davet etmiştir. Şairin bu dizelerinden de anlayacağımız üzere “şehitlik” hem dinimiz hem de Türk milleti için oldukça kutsal ve yüce bir mertebedir. İhsan Raif Hanım'ın yine bu doğrultuda “Feryad-ı Vicdan” adlı şiirinde geçen iki dize şöyledir:

“Gazilik bir zevk ü vicdan, hem ne büyük iftihar

Şehit olsak cennet bizim, ruh nasılsa payidar.” (Öztürk, 2002: 21).

Şair bu dizelerde ise gazilik ve şehitlik mertebelerinden söz etmiştir. İhsan Raif Hanım, vatan uğrunda gazi olmanın bir zevk ve iftihar sebebi olduğunu söylerken şehit olmanın ise daha yüce bir merteye olduğunu, karşılığında da cennet vaat edildiğini söylemiştir.

İhsan Raif Hanım, bir başka şiiri olan ve şehitlerin ağzından kaleme aldığı “Seda-yı Şüheda” adlı şiirinde şehitlerimizin vatan ve milletin düştüğü durumdan dolayı duyduğu üzüntüleri dile getirirken şehitlikle ilgili dizeler de kaleme almıştır. Bu dizelerden ikisi şu şekildedir:

“Vatan için biz yaşadık, vatan için can verdik

Kahramanlık şanı ile biz cihana nam verdik.” (Öztürk, 2002: 22).

“Vatan Sevgisi” başlığı altında da ele almış olduğumuz bu dizelerde şehitlerin ağzından yalnızca bu dünyada vatan için yaşadıkları ve vatan için can vererek kahraman oldukları ifade edilmiştir. Vatan uğruna yaşayıp vatan uğruna can veren her bir birey de milletimiz ve dinimiz için son derece kutsal sayılmaktadır. “Seda-yı Şüheda” şiirinde yer alan bir diğer iki dize ise şu şekildedir:

“Bugün rahmet kapısında meleklerin, şühedân

İmdat diye ağlaşıyor, af diliyor ey Rahmân!” (Öztürk, 2002: 23).

Bu dizelerde ise şair, yalnızca vatan için yaşayan ve vatan için canını veren şehitlerin ve meleklerin hâlâ vatan için çabaladığını ve vatanın kurtuluşu için Allah'a dua ettiğini belirtmiştir.

İhsan Raif Hanım, bir başka şiiri olan “Yolcu” şiirinde de “şehitlik mertebesi”ne gönderme yapmıştır. Şiirde geçen dizeler şöyledir:

“İşte vatan uğrunda kurban gitti bu yiğit

Ben de onun yolcusuyum, durma yolcu durma git...” (Öztürk, 2002: 25).

Şair, bu dizelerinde de bir kahramanın ağzından oradan geçen bir yolcuya bir şehit mezarını işaret ederek, vatan için canını feda eden birinin o mezarda yattığını ve kendisinin de vatan uğrunda can vermek, şehit olmak için mücadele ettiğini ifade eder. Devamında da kahraman yolcuya onun da bu uğurda durmadan gitmesini söylemiştir. Şair, bu dizeleriyle de “şehitlik mertebesi”nin önemine vurgu yapmıştır.

İhsan Raif Hanım, birçok şiirinde “şehitlik” ile alakalı dizeler yazıp “Uyan” adlı şiirinde “şehitlik mertebesi”nden söz ederken şehitlerin geride bıraktığı ailelerinin düşüncelerine de yer vermiştir. Şiirde geçen dizeler şu şekildedir:

“Beş yavrumu cenge şehit yolladım,

Dert çatkısın dertli başa doladım,

Ekinleri gözyaşımınla suladım.” (Öztürk, 2002: 36).

Bu dizelerde de şair, şehitliğin gurur verici tarafının yanında bir de geride kalan gururlu ancak tarifsiz acılar çeken ailelerin sesi olmuştur. Bu üç dizede, beş tane yavrusu şehit olan bir annenin feryadı yansıtılmıştır. Bu anne beş çocuğunu vatan uğruna şehit verdiğini, dert örtüsünü başına doladığını ve ekinleri gözyaşlarıyla suladığını söylemiştir şiirde. “Çatkı” sözcüğü “kadınların başına bağladıkları örtü veya yemeni” (Parlatır, 2012: 281) manasında kullanılmıştır şiirde. Şair, bir annenin evlatlarının şehit düşmesiyle bir taraftan gururlanırken diğer taraftan da tarifsiz bir derde düştüğünü bu dizelerdeki kelimelerle dile getirmiştir.

İhsan Raif Hanım, bir başka şiiri olan “Koca Nine” adlı eserinde de “şehitlik mertebesi” ve şehitliğin şanından söz etmiştir. “Koca Nine” şiirinden ele alacağımız dördlük şu şekildedir:

“Yalnız senin oğlun değil cenkte ölen, çarpışan,

Nesillerden nesillere akıp giden kanlı şan;

Biraz benim, biraz senin hayatından, canından,

Sancaklara renk verilir Türk ceddinin kanından.”(Öztürk, 2002: 115).

İhsan Raif Hanım, bu dörtlüğünde Türk milletinin vatan için topyekn mücadele ettiğini ve birçok canın verildiğini ifâde etmiştir. Bütün milletin vatan uğrunda canından geçtiğini dile getiren şair, şehitlerin kanlarıyla kazandığı bu şanın nesilden nesile aktarıldığını ve bayrağımızın geçmişte şehit olan ceddimizin kanından oluştuğunu da söyler. İhsan Raif Hanım, bu dörtlük ile Türk milletinin bayrağına neden bu kadar düşkün olduğunun da bir açıklamasını yapar.

“Koca Nine” şiirinin devamında şehit olmak ve şehitlikle ilgili olarak ele alacağımız bir diğerk dörtlük de şöyledir:

“-Koca Nine yaşın gibi gayretin de azalmış,

Bu dünyaya kimler gelmiş, gelenlerden kim kalmış?

Ecel yalnız cenge giden insanı mı öldürür?

lse bile cenkte ölen milletini güldürür.” (ztrk, 2002: 116).

Bu dizeleri ise İhsan Raif Hanım, “Koca Nine”yi torunu savaşa giderken teselli etmeye çalışan birinin ağızından yazmıştır. Bu dizelerde dünyaya gelen hiç kimsenin baki kalmadığı, ecelin yalnız savaşa gidenleri bulmadığı ancak savaşta can verenlerin milletin yüzünü güldürdüğü yazılmıştır. Bu dizelerde normal bir şekilde ölmekle şehit olmanın arasındaki fark ifâde edilmiştir. “Şehitlik mertebesi”nin yceliğı ve milleti nasıl gururlandırdığının bir göstergesidir bu dizeler. Şiirde “Koca Nine”yi teselli eden kişinin ağızından yazılan diğerk dizeler ise şu şekildedir:

“lse bile birkaç düşman başı yarar, parçalar;

lse bile bir odunun kuvvetini yaralar;

lse bile kinin zafer boruları alınır;

lse bile ecdadının intikamı alınır.

lse bile...” (ztrk, 2002: 116).

Bu dizelerde de Durmuş’un savaşta şehit olarak ölmesi durumunda hiç olmazsa birkaç düşman parçalamış olacağı, hiç olmazsa düşmana zarar vermiş olacağı, hiç olmazsa içindeki kini ile ecdadının intikamını almış olacağı söylenmektedir. Bunlar da yine savaşta ölmenin sıradan bir ölüm değıl, yüce bir mertebe olduğunun göstergesidir. Öyle ki bir canın vatan uğrunda mücadele etmesi ve can vermesi millet için oldukça üzücü bir durum

olmasının yanında, düşmana verdiği zararlar ve ecdadının intikamını alması açısından milletin yüzünü güldürmekte ve milleti gururlandırmaktadır.

İhsan Raif Hanım'ın, "Kafkas" adlı şiirine baktığımızda yine şehitlerimiz hakkında dizeler kaleme aldığını görmekteyiz. Şairin, "Kafkas" adlı şiirinde geçen dört dize şu şekildedir:

"Ecdadımın o mukaddes şehitleri kabrinden;
Türk ruhundan, Türk kalbinden semalara yükselen,
Derin, geniş nefeslerin yüreğimden pür-sürûr
Geçtiğini hissedirim, azametle pür-gurur
O muazzam mahabetli, sandukalar içinden." (Öztürk, 2002: 136).

Şair, bu dizelerde kahraman ecdadımızın şehitlerinin halâ aynı Türk kalbiyle, Türk ruhuyla kabirlerinden göklere yükseldiğini ve onların nefeslerini kalbi sevinçle dolmuş bir şekilde hissettiğini dile getirir. İhsan Raif Hanım, bu dizelerle dolaylı yoldan da olsa bu vatan için can vermiş tüm şehitlerimizin halâ vatanımız için sevinip üzüldüklerini ifâde etmiştir diyebiliriz.

İhsan Raif Hanım, başlıksız olarak kaleme aldığı bir başka şiirinde yine vatan uğrunda savaşa gidip, şehit düşenlerin ardından duyulan üzüntüyü dile getiren dörtlükler kaleme almıştır. Başlıksız olarak kaleme alınan bu şiirin ilk dörtlüğü şöyledir:

"Bu yıl başımızdan karayel esti,
Sefere gidenler mektubu kesti;
Tecelli dediğin bir kırık testi,
Doldurabilene anam ne mutlu." (Öztürk, 2002: 181).

Şair, milletin başına gelen savaş felaketini karayele benzetmiş, savaşa gidenlerden haber alamadıklarını söylemiştir. Devamında ise bu durumun kaderle alakalı olduğunu dile getirirken kaderi bir kırık testiye benzetmiş ve onu doldurabilenlerin mutlu olması gerektiğini belirtmiştir. Bu dörtlükte savaşın karamsarlığı ve şehitlerin ardından duyulan tarifsiz hüznün sezdirilmeye çalışılmıştır. Aynı şiirin ikinci dörtlüğü ise şu şekildedir:

"Atalar otağı dikenlik oldu,
Gelin duvakları kefenlik oldu;

Kurşun yaraları ergenlik oldu,

Sağ kalan gençlerin başı sorguçlu.” (Öztürk, 2002: 181).

İhsan Raif Hanım, bu dizelerinde ise savaşın ardında bıraktığı bir manzarayı yansıtmıştır. Atalarımızdan verilen şehitlerin mezarlarının dikenlik olduğu, gelin duvaklarının kefenlik olduğu, kurşun yaralarının ise ergenlik belirtileri gibi sıradan şeyler olarak görüldüğü ve birçok kişinin şehit olduğu bir zamandan söz edilmiştir. Dörtlüğün son dizesinde de savaştan sonra sağ kalmayı başarabilen gençlerin başında “surguç” bulunduğunu söylemiştir şair. “Surguç” sözcüğü “başa takılan çelenk” (Parlatır, 2012: 1525) anlamına gelmektedir. Şair, “surguç” adı verilen bu çelengi sağ kalan gençlerin savaştan sağ döndüklerinin birer simgesi olarak başlarına taktığını ifade eder. İhsan Raif Hanım’ın aynı şiirinde yer alan bir diğer dörtlüğü ise şu şekildedir:

“Toprağın yağmuru öksüz yaşları,

Analar yastığı mezar taşları;

Çatılmış dünyanın çatkın kaşları,

Hep gözler gönüller yaşlı, bulutlu.” (Öztürk, 2002: 181).

İhsan Raif Hanım, bu dörtlüğünde de yine verilen şehitleri ve savaştan sonra yurda çöken hüznü anlatmıştır. Şehitlerin öksüz kalan evlatlarının gözyaşlarıyla toprağı suladığı, anaların yastık yerine şehitlerinin mezar taşlarına başlarını koyduğunu ve herkesin gözünün yaşlı olduğunu anlatan bu dizeler savaşın geride bıraktığı acımasız gerçek yüzünü gözler önüne sermektedir.

İhsan Raif bazı şiirlerinde ise Türk milletinin şehitlikle alakalı inançlarını ve düşüncelerini de yansıtmıştır. Bu duruma örnek olarak ise İhsan Raif Hanım’ın “Sus Ağlama” adı şiirinde yer alan şu dört dizeyi göstermek mümkündür:

“O bir tanem bekliyordu bu günü,

O ölmedi, onun bugün düğünü.

O ölemez, o şehittir, o yaşar;

O bayraklar oğlum senin zaferini kucaklar.” (Öztürk, 2002: 199).

Bu dizeler de bir şehidin ardından söylenmiş sözleri içermektedir. İhsan Raif, şehit olan kişilerin bu durumu zaten arzuladıklarını, şehit olmanın onlar için bir son olmadığını,

şehitlerin ölmediğini yazmıştır bu dizelerinde. Bu dizeler aynı zamanda Türk milletinin dini inancını da yansıtmaktadır. İslamiyet'e göre de vatan ve din yolunda can verenlerin aslında ölmediği ayet ve hadis-i şeriflerle insanlığa bildirilmiştir. Son dizede ise şair bayraklarımızın şehitlerimizin zaferlerinin birer göstergesi olarak kucaklarda taşınacağını ifade etmiştir.

Vatan, Türk milleti için can verecek, kan dökülecek kadar değerlidir. Bunun sebebi ise bu vatanın bu günlere gelmesi için ecdadımızın sayısız canı bu topraklara feda etmiş olmasıdır. Bu doğrultuda İhsan Raif Hanım, bir başka şiiri olan "Seda-yı Şüheda"da bu vatan için verilen canlardan söz etmiştir. Şair bu dizeleriyle vatanın zorluklarla, canlar verilerek kazanıldığını söylerken diğer taraftan da vatanın bekçileri olan erlerin silahlarını bırakıp bu vatani savunmasız bir şekilde düşmana teslim etmeyeceklerini ifade etmiştir:

"Kâbil midir cana bedel aldığımız yerleri,

Silahını atıp versin Osmanlı, Türk erleri." (Öztürk, 2002: 22).

Şair, "Seda-yı Şüheda" şiirinin şehitlerimizin ağzından kaleme almıştır. Öyle ki şiirimizin başlığı da kelime anlamı olarak "Şehitlerin Sesi" manasına gelmektedir. Şiirin diğer iki dizesi ise şu şekildedir:

"Vatan için biz yaşadık, vatan için can verdik

Kahramanlık şanı ile biz cihana nam verdik:" (Öztürk, 2002: 22).

Bu dizelerle de vatan için canını verenlerin, yalnızca bu vatan için yaşadıklarının ve bu vatan için kahraman olduklarının onların ağzından aktarıldığını görüyoruz. İhsan Raif, aynı şiirindeki şu dizeleriyle de şehitlerimizin sesi olmaya devam etmiştir:

"Sen misin ey bahtsız vatan, tepelenen, çiğnenen?

Gül cemalin solmuş, eyvah dönmüşsün bir vereme

Hep kargalar ağız açmış, üşüşmüşler tepene.

Daha dün sen elmaslarla telli pullu gelirken

Hangi eller hazırlıyor bugün kanlı bir kefen?" (Öztürk, 2002: 23).

Şair, vatan düşman işgali altındayken şehitlerimizin duyduğu üzüntüyü aktarmıştır. Şehitlerimiz, vatanın itilip kakılmış halini görüp, gördükleri bu durumu verem hastalığına benzetmiş ve vatanın gül yüzünün solduğunu söylemişlerdir. Düşmanlar ise, bu vatan

düştüğünde başına üşüşmeyi bekleyen leş kargalarına benzetilmiştir. Yine vatani güzel günlere taşımak için can veren şehitlerimizin ağzından vatanın o güzel günlerdeki hali süslenmiş bir geline benzetilirken vatana hazırlanan tuzaklar da kanlı bir kefene benzetilmiştir. Zira vatanımız hangi dönemde olursa olsun, etrafındaki düşmanlar tarafından bölünmek ve parçalanmak istendiği için birçok tuzağa maruz kalmıştır.

İhsan Raif'in şiirlerinden bazıları şehitlerimizin ağzından vatanın varlığını sürdürebilmesi için edilmiş bir dua niteliğindedir:

“Doğsun Tanrım Osmanlı'nın şan ve ikbal güneşi.” (Öztürk, 2002: 23).

Bu dize ise “Seda-yı Şüheda” şiirinin son dizesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şairimiz bu vatan için gözünü kırpmadan canını veren şehitlerimizin buldukları yerde hâlâ vatan için duacı olduklarını düşündüğü için olacak ki bu şiirini kaleme almıştır.

3.6. Turan Ülküsü

“Turancılık” deyince Türkiye’de anlaşılan şey tarihî mirasları da dâhil olduğu hâlde bütün Türkler’i tek devlet halinde birleştirmek ülküsüdür.” (Atsız, 2018: 15). Türk milleti birlik ve beraberlik duygusu gelişmiş bir millet olarak kendi ırkını tek devlet çatısı altında toplamak istemektedir ve bu ülkü yüzyıllardır varlığını sürdürmüş ve hâlâ da gelişmeye devam etmekte olan bir ülküdür. “Turan” sözcüğünü ilk kullanan kişi olan Ziya Gökalp, “Turan Ülküsü” fikrini farklı açılardan da değerlendirmiştir. Örneğin bu açılardan biri belirttiğimiz gibi tüm Türkleri tek bir yerde toplamayı amaçlayan “Büyük Türk Birliği manasını vermektedir.” (Hacıeminoğlu, 1979: 221). Diğer taraftan Ziya Gökalp’in “Turan Ülküsü”ne bir diğer bakış açısı da “cihan hâkimiyetidir. Başka bir deyişle Kızılelmadır.” (Hacıeminoğlu, 1979: 224). Ziya Gökalp’in ortaya attığı bu fikir birçok yazar, şair ve sanatçı tarafından benimsenmiş, bu fikrin yansımaları edebî eserlerde de görülmüştür. İhsan Raif Hanım da milliyetçi bir şair olarak zaman zaman “Turan Ülküsü” yani Türklerin birlik olması ve dünya hâkimi olması konusundaki isteğini şiirlerinde yansıtmıştır.

İhsan Raif Hanım’ın “Kin Dalgaları” adlı şiirinden ele alacağımız dörtlük şu şekildedir:

“Çiğnendiyse yurtlarımız, toprağımız, taşımız,

Döküldüyse bağrımıza bugün kanlı yaşımız,

Mağrur alnın eğilirken yarın Türk'ün önünde,
İftiharın alkışıyla yükselecek başımız.” (Öztürk, 2002: 42).

İhsan Raif Hanım, bu dördlüğünde Türk milletinin çektiği bütün acıların sonunda zafere ulaşıp tüm düşmanlara baş eğdireceğini ve dolayısıyla da “Turan Ülküsü”nü gerçekleştireceğinin işaretlerini vermiştir diyebiliriz. Ona göre, böylelikle yurtlarımızı çiğneyen, Türk milletinin kanını döken düşmana verilebilecek en iyi ders de verilmiş olacaktır.

İhsan Raif Hanım, bir başka şiiri olan “Gönül İster Ki” şiirinde ise Türk milletinin önder olabilmesi için yapması gereken şeylerden söz etmiştir. Şiirde yer alan dördlük şu şekildedir:

“Vatana kucak,
Adaletle hak,
Olmalı mutlak
Ki server olsun.” (Öztürk, 2002: 47).

“Gönül İster Ki” şiirinde İhsan Raif Hanım, vatani ve Türk milleti için gönülünden geçen iyi dileklerini kaleme almıştır. Bu dördlükte ise Türk devletinin bütün Türklere önder olabilmesi için vatani kucaklaması, hak ve adaletten şaşmaması ve mutlak surette bunları devam ettirmesi gerektiğini belirtmiştir. Burada şairin kullanmış olduğu “server” sözcüğü “başkan, başbuğ, reis, ulu kişi” (Parlatır, 2012: 1495) manalarını karşılamaktadır. İhsan Raif Hanım da bu sözcükle önderlik ve liderlik vasıflarını kastetmiştir.

İhsan Raif Hanım, şiirlerinde geçmişte Türk milletinin kazanmış olduğu zaferleri ve düşmana karşı sağlamış olduğu birçok hâkimiyeti de yansıtmıştır. Bu şiirlerden biri de “Koca Nine” adlı şiirdir. Şairin, bu şiirde Türk milletinin temellerinden ve düşmana karşı sağladığı hâkimiyetlerden söz ettiği dördlüğü şu şekildedir:

“Şecaatle kurulmuştur Türk oğlunun temeli,
Ne cihanlar devirmiştir Türk'ün demir, tunç eli.” (Öztürk, 2002: 115).

Şair, bu dizelerde Türk milletinin evlatlarının bu vatani yiğitliklerle kurduğunu ve Türk milletinin gücüyle nice devletleri devirdiğini ifade etmiştir. Bu da bize gösteriyor ki

Türk milleti nice yıllardan beri “Turan Ülküsü”yle hareket etmektedir. Aynı şiirde geçen iki dize ise şöyledir:

“Vatan Türk’ün hayatıdır, sancağı da kefeni,

Türk’ün azmi kahredecek er, geç bir gün düşmanı” (Öztürk, 2002: 115).

Bu dizelerde de Türk milletinin yalnızca vatanı ve bayrağı için yaşadığını söyleyen İhsan Raif Hanım, er geç bir gün Türk milletinin azmiyle bütün düşmanları kahredeceğini ve zaferler kazanacağını dile getirmiştir.

İhsan Raif Hanım bir diğer şiiri olan “Hilâlin Hasta Gülü” adlı şiirinde de Türk milletinin “cihan hâkimiyeti” arzusunu yansıtan dizeler kaleme almıştır. Bu dizeler şöyledir:

“Ben ölmeden bitmelidir bu tasa,

Sancağımı dikeceğim Kafkas’a” (Öztürk, 2002: 152)

Bu dizelerde şiirdeki kahraman ölmeden vatanın refaha ermesini istemiştir, amacı Kafkas bölgesinde refah kazanmaktır. Bu durumu da Türk milletinin farklı coğrafyalara yayılma ve hâkim olma isteğinin şiire yansması olarak değerlendirmek mümkündür.

Yine, İhsan Raif Hanım’ın “İstanbul Sultani’si Marşı” şiirinde geçen ve şairin “Turancılık” fikrini yansıtan bazı dizeler şu şekildedir:

“Vatan hür bir cebin ile yükselecek Turan’a,

Kollarımız açılacak hakka, adle, vicdana;” (Öztürk, 2002: 175).

Bu dizelerde şairin vatanın hür ve alını açık bir şekilde er ya da geç “Turan Ülküsü”ne kavuşacağını ve millet olarak ondan sonra yönümüzü hak, adalet ve vicdana çevireceğimizi belirttiğini görmekteyiz. Bu dizelerde açık ve net bir şekilde Türk milletinin “Turan Ülküsü” isteği dile getirilmiş ve bu ülkü gerçekleştiğinde olaklardan söz edilmiştir.

İhsan Raif Hanım’ın “Turan Ülküsü”ne gönderme yaptığı bir diğer şiiri ise “Sus Ağlama” adlı şiiridir. Şair, bu şiirde vatan için kırılan ellerin, kolların, bacakların boş bir sevda uğruna gitmediğini ve ileride bu şekilde düşmanla mücadele ederek ecdat ülkesinin kurulacağını belirtmiştir. Şiirde geçen iki dize şöyledir:

“Sus ağlama! O kırılan eller, kollar, bacaklar;

Bir gün olur esas ecdat ülkesinin kuracaklar.” (Öztürk, 2002: 197).

İhsan Raif Hanım’ın burada sözünü ettiği “esas ecdat ülkesi” Türk milletinin hâkim olduğu bir dünya düzeni olabilir. Çünkü “Turan Ülküsü” atalarımızın da yüzyıllar boyunca hayalini kurduğu bir ülkü olmuştur ve İhsan Raif Hanım da bu isteği şiirlerinde çoğu zaman dolaylı göndermelerle de olsa dile getirmiştir.

İhsan Raif Hanım, son olarak “Ey Ehl-i İslam” başlığı altında yazdığı ve “-Muhterem askerlerimize hediye-” notuyla askerlerimize armağan ettiği şiirinde Türk milletinin yüzyıllardır hayalini kurduğu “Turan Ülküsü”ne gönderme yapmıştır. Şiirde geçen iki dize şu şekildedir:

“Ulu Türkler, Osmanlılar, her tarafı kuşasın!

Sırtlarını Hızır eli, kudret eli okşasın.” (Öztürk, 2002: 230).

İhsan Raif Hanım bu dizeleriyle Türk milletinin her tarafı kuşatmasını yani her tarafa hâkim olmasını dilemiş ve bunun gerçekleşmesi için de İslamiyet inancı içerisinde yer alan Hızır Aleyhisselam’ın Türk milletine yardım elini uzatmasını ve onlara kolaylık sağlamasını istemiştir. Görüldüğü üzere ele almış olduğumuz şiirlerden yola çıkarak İhsan Raif Hanım’ın “Turan Ülküsü” konusunda duyarsız kalmadığını ve ecdadının bu ülküsüne sahip çıkarak şiirlerinde sıkça yer verdiğini söylemek mümkündür.

3.7. Tarih Şuuru

Bir bilim olarak ele aldığımızda “Tarih, geçmişi ve bugünü incelemektedir.” (Uzun, 2006: 5). Dolayısıyla tarih bilimi geçmişe ışık tutmaktadır ve bu sayede de milletler geçmişte yaşamış olan ecdatlarının yaşadığı yerleri, sosyal hayatlarını, verdiği mücadeleleri, girdiği savaşları öğrenme ve onlar hakkında bilgi edinme fırsatı bulurlar.

Tarih, tüm milletlerde olduğu Türk milleti için de çok önemlidir. Hatta öyle ki tarih bir ders olarak okullarda da okutulmaktadır. Bunun temelinde yatan sebep ise tarih eğitimi sayesinde bireylere henüz öğrencilik yıllarında vatan- millet sevgisi aşlamak ve ataların yapmış olduğu işleri unutturmamaktır. Bir milletin evlatları bu dersler sayesinde şanlı atalarının yaptığı işleri öğrenecek, onlarla gurur duyacak, hayranlık besleyecek ve atalarının izinde ilerleyecektir.

Tarihî olay olarak nitelendirebileceğimiz olaylar yalnızca tarih kitaplarında yazılmakla kalmamıştır. Bu olaylar tarih kitaplarında bilimsel gerçekliğiyle yer alırken edebî eserlerde de sanatsal metinler içinde yer almış, sanatçılarımız bu tarihî olaylara sanatsal çerçevede göndermeler yapmış ve tarihimizi edebî metin içerisinde de hatırlatmaya çalışmışlardır. İhsan Raif Hanım da tarihsel olaylara ve ecdadımızın geçmişte yapmış olduğu işlere eserlerinde göndermeler yapmış ve ecdadımızı hatırlatmış bir şairimizdir.

İhsan Raif Hanım'ın ecdadımızı hatırlattığı “Feryad-ı Vicdan” adlı şiirden bir bölüm şu şekildedir:

“Ecdadımız yurtlarını düşman gelip alsın mı,
 ‘Korkak Türkler’ türküsünü gaydasında çalsın mı?
 Türklük namı haşmetiyle titretirken cihanı
 Biz ne yaptık damarlarda kuruttuk mu o kanı?
 Hayır, hayır Fatihler’in Osmanlar’ın evladı
 Ölür lakin çiğnettirmez hasma kabr-i ecdadı.” (Öztürk, 2002: 20).

İhsan Raif Hanım, bu dizeleriyle Türk milletine kahraman ecdadımızın vatan toprağı uğrunda vermiş olduğu zorlu mücadeleleri hatırlatmıştır. İhsan Raif Hanım ecdadımızın canlar vererek, kanlar dökerek almış olduğu bu vatanın, düşmanlara verilmemesi gerektiği, verilirse eğer geçmişte birçok zorlu savaştan zaferle ayrılan bir milletin adının lekeleneyeceğini belirtmiştir. Devamında ise şair, ecdadımıza layık bir millet olup olmadığımızı sorgulamış, ancak Fatih Sultan Mehmet ve Osman Gazi gibi şanlı ataların soyundan gelen bir milletin, atalarına ihanet etmeyeceğini ve vatanını düşmana çiğnetmeyeceğini söylemiştir.

İhsan Raif Hanım, “Ninni” adında bir başka eserinde ecdadımızı hatırlatmıştır. Ancak bu eser ninni başlığı altına yazıldığı için çocuk yaştaki bireylere ecdat ve tarih sevgisi aşılması açısından önemli bir yere sahiptir. Eserde yer alan dörtlüklerden biri ise şu şekildedir:

“Türklerin hakanı var,
 Zırhı var kalkanı var,

Kokladığın güllerde

Ecdadının kanı var.” (Öztürk, 2002: 161).

Şair, bu dizelerle ninni çağındaki çocuklara Türk milletinin geçmişteki yönetici unvanlarından olan “hakan”dan, savunma ve savaş gereçleri olan zırh ve kalkandan söz etmiş ve Türklerin bunlara sahip olduğunu belirtmiştir. Sonraki iki dizede ise her şeyde koklanan gülde dahi ecdadın kanı ve verdiği mücadelenin izleri olduğu belirtilmiştir. Şairin bu dörtlükle hedeflediği amacın ise, Türk milletinde çocuk yaştan itibaren atalarımıza karşı bir hayranlık uyandırmak ve onlara karşı minnet duygusu oluşturmak istemesi olduğunu söylemek mümkündür. Aynı eserde yer alan bir diğer dörtlük ise şöyledir:

“Hakanın başbuğu var,

Taçları var tuğu var,

Şu aldığı nefeste

Ceddinden bir buğu var.” (Öztürk, 2002: 161).

Bu dörtlüğe baktığımızda ise şairin bu kez de hakanın sahip olduğu şeyleri tanıttığı ve sonrasında yine alınan her nefeste dahi ecdadımızın hakkı olduğunu ifade ettiğini görmekteyiz. Bu dizeler de sahip olduğumuz her şeyi geçmişte yaşamış olan atalarımıza borçlu olduğumuzu hatırlatmak amaçlı yazılmıştır. Yine şairin aynı eserinde geçen bir başka dörtlük ise şu şekildedir:

“Ecdadın handır, beydir;

Alnını göğe değdir,

Sancağının önünde

Düşmanlara baş eğdir.” (Öztürk, 2002: 161).

Bu dörtlükte ise İhsan Raif Hanım, ecdadımızın yüceliğinden söz etmiştir. Devamındaki dizelerde ise de çocuklara ecdadımızın izinden gitmesini öğütlemiş, sancağımızın önünde düşmana baş eğdirmelerini, düşmana fırsat vermemelerini söylemiştir. Bu eseriyle de İhsan Raif Hanım’ın, yediden yetmişe her yaştan insana vatan, millet, ecdat sevgisini aşlamaya ve henüz bebeklikten itibaren insanlarda tarihî hafıza oluşturmaya çalıştığını görüyoruz.

Tarihî olaylar gibi tarihî şahsiyetler de milletler için önemlidir. Tarihî şahsiyet olarak nitelendirdiğimiz kişiler geçmişte milletler için büyük kahramanlıklar yapmış ve vatan için faydalı olmuş kişilerdir. Bu kişiler her zaman millet tarafından yüceltilmiş ve isimleri yaşatılmıştır.

Tıpkı tarihî olaylar gibi tarihî şahsiyetler de tarih kitaplarının dışına çıkmayı başarmıştır. Edebiyatçılar sanatsal eserler kaleme alırken bu şahsiyetleri hatırlatmaktan geri kalmamış, eserlerinde onların isimlerine de yer vererek unutulmalarını engellemeye çalışmışlardır.

İhsan Raif Hanım da geçmişini, milletinin başından geçenleri gayet iyi bilen bilinçli bir şair olarak bazı şiirlerinde tarihî şahsiyetlerin isimleri kullanmak suretiyle onların hatırlanmasına yardımcı olmuştur. İhsan Raif Hanım'ın tarihimizde önemli bir yeri olan "Sultan Murad"ı hatırlattığı ve "Feryad-ı Vicdan" adlı şiirinde yer alan dizeleri şu şekildedir:

"Kahramanlık, fedakârlık günleridir kalkınız,

Sultan Murad meşhedine at bağlanmış bakınız." (Öztürk, 2002: 19)

İhsan Raif Hanım, bu dizeleriyle milleti vatan yolunda kahramanlık ve fedakârlık yapmaya davet ederken diğer taraftan da "Sultan Murad"ı ve onun da vatan uğrunda şehit olduğunu hatırlatmıştır ve şehit olduğu yerin dahi düşmana çiğnetilmemesi gerektiğini vurgulamıştır.

İhsan Raif Hanım "Hilâlin Hasta Gülü" adlı şiirinde de tarihî bir şahsiyetin ismine yer vermiştir. Şiirde geçen iki dize şu şekildedir:

"-Süngülüler, geçiyor bak dört nala,

Bak şehzade Süleyman'a, bak sala." (Öztürk, 2002: 151).

İhsan Raif Hanım, bu dizeleriyle ise bir savaş sahnesini gözümüzde canlandırmış ve bu sahnedeki Şehzade Süleyman'a yani Kanunî Sultan Süleyman'a işaret etmiştir. Kanunî Sultan Süleyman ise kazandığı zaferler dışında Osmanlı Devleti'ne en zengin dönemini yaşatmış bir padişahımız olması açısından oldukça önemlidir. İhsan Raif Hanım okuyucularına şiirlerinde millî duygularını aktarmış ve millî değerlerimizi hatırlatmıştır. O, şanlı tarihimizde Türk milleti için zaferler kazanmış, vatanın bütünlüğü ve refahı için uğraşmış şahsiyetlerimizi de örnek göstermekten geri durmamıştır.

3.8. Birleştirici Bir Değer Olarak Manevî İnanç

Bir toplumun dinî inançları nasıl ki o toplumun sosyal ve kültürel yaşantısını etkiliyorsa o toplumda ortaya çıkan sanat dalları ve eserleri üzerinde de tesirli olmaktadır. Öyle ki her bir eser bünyesinde yazarından mutlaka bir iz taşır ve yazarı veya sahibi ile alakalı bilgiler sunar. Zirâ sanatsal veya edebî eseri oluşturan kişi de içinde bulunduğu toplumdan izler taşımaktadır.

Edebî eserleri ele aldığımızda bu tür eserlerin yalnızca sanat kaygısıyla yazılmadığını, sanat kaygısı taşımasının yanında ortaya konduğu toplumla alakalı ipuçları da verdiğini görmekteyiz. Dinî inançlar, dinî semboller ve dinî şahsiyetler de bu ipuçlarına örnek teşkil ederler. Zira birçok yazar eserlerinde bu tür sembol ve kişilere yer vermiştir.

İhsan Raif Hanım da İslamiyet inancına mensup bir şairdir ve inancını şiirlerinin büyük bir kısmında yansıtmaktan geri kalmamıştır. Şairin, “Seda-yı Şüheda” şiirinde yer alan ve Peygamber Efendimizin ismine yer verdiği dizesi şu şekildedir:

“Şefaet et ya Muhammed, mahvoluyor ümmetin.” (Öztürk, 2002: 23).

Görüldüğü gibi İhsan Raif Hanım, bu dizesiyle Allah’ın son Peygamberi ve elçisi olan Hazreti Muhammet Mustafa’dan ümmeti için yardım istemiştir. Allah’ın Peygamberinin, vatan için dua etmesini, Allah’tan yardım dilemesini istemiştir. Bu şekilde İhsan Raif Hanım’ın şiirlerinde aynı zamanda milleti birleştiren bir değer olarak Türk milletinin ortak dini olan İslamiyet’i hatırlattığı görülür. Böylece de kendisinin ve milletinin dinî inancını açıkça ortaya koymuş ve dinine olan bağlılığını dile getirmiştir.

İhsan Raif Hanım, İslam dininin önemli bir mefhumu olan “ezan”a da büyük bir önem vermiş ve yazdığı “Ezan Sesi” adlı şiiriyle de bunu göstermiştir. Şair, şiirin tamamında ezan sesinin İslam dini ve Türk milleti için ne denli önemli olduğunu anlatırken “ezan”a “Ey din sesi, ey ezan!” (Öztürk, 2002: 112) diye seslenmiştir. İhsan Raif Hanım, adaletin sesi olarak nitelendirdiği “ezan sesi”nin günden güne yükselmesi temennisinde bulunmuştur:

“On dört asır adlin sesi semalardan çınladı,

Kâh silahlar patırdattı, kâh kılıçlar kınlandı.

Ey şanlı ses senin ünün günden güne yükselsin,

İslamlığa sen bir ışık, sen bir altın temelsin”(Öztürk, 2002: 113).

Bu dizelerin sonunda da görüldüğü gibi İhsan Raif Hanım, ezanı İslam dini ve en önemli temeli olarak görmüştür. İhsan Raif Hanım, “Ezan Sesi” şiirinin son dörtlüğünde de ezanın birleştirici ve bütünleştirici etkisinden söz etmiştir:

“Ey yurdumun müşfik sesi, ey ilahi gür nefes,
Ey dinimin canlı sesi, ey mukaddes nurlu ses,
Ey Hak sesi, İslamı gürbüzleştir, gürleştir,
Kanlıları kardeş eyle, cihanları birleştir.” (Öztürk, 2002: 113).

Şair, ezanın ilahi, mukaddes bir ses olduğu ve birleştirici bir güç olduğu düşüncesindedir. Bu şiiriyle de Türk milletine dinin temeli olan ezanın önemini hatırlatmıştır.

İhsan Raif Hanım, birçok şiirinde olduğu gibi “Ezan Sesi” adlı şiirinde de vatan için yapılan mücadeleleri anlatmış ve Türk milletini vatan, millet ve Allah yolunda mücadeleye davet etmiştir:

“Gözlerimde canlanır hep kin, intikam, harp, sefer,
Kalkan, kılıç, süngü, topuz, ateş, ölüm, kan, zafer,
Tunç bilekler, mabetlerden çanlar söken hakanlar;
Vatan için, hakan için Hak yolunda kurbanlar.” (Öztürk, 2002: 112).

Manevi inancı İhsan Raif Hanım’ın hayatında ve sanatında oldukça önemli bir yere sahiptir. Şairinin manevî inancının sanatına yansımaları “Ey Ehl-i İslam” adlı şiirinde de görmekteyiz. Şair bu şiirinde vatanımıza göz diken düşmanın askerimize ve milletimize acımasızca yaptığı zulümleri anlatmış, düşman için ettiği beddua niteliğindeki sözlere yer vermiş ve Müslümanları vatan için mücadele etmeye davet etmiştir. Yine, “Ey Ehl-i İslâm” şiirinde şair askerlerimizin talihlerinin ve yollarının açık olması ve onların zafer kazanması için dua eder ve sonrasında şunları söyler:

“Her silaha sarıldıkça, kuvvet bulsun kolunuz,
Ana baba, vatan diyor: Yaşayın var olunuz!
Selam size sütü temiz, ey Müslüman askerler!
İslamiyet sizden imdat, Mevlâ’dan nusret bekler.” (Öztürk, 2002: 230).

İhsan Raif Hanım, bu dörtlüğün başında da yine askerlerimizin silaha davrandıklarında güçlü kuvvetli olmaları için dua etmiştir. Devamında ana babaların bile evlatlarından geçerek “vatan” dediğini belirtir ve askerlerin yaşaması ve var olmasını ister. Yine kahraman askerlerimize selam verir, dinimizin kurtarılmayı ve Mevlâ’mızdan da yardım beklediğini söyler. Şair, yine şu iki dizede ordumuz, vatanımız ve Türk milleti için iyi dileklerde bulunmuştur:

“Kumandanlar, zabitanlar, ordu, millet yaşasın!

Can behamız, vatanımız, ebed müddet yaşasın!” (Öztürk, 2002: 230).

Şair, ordumuzun, kumandanlarımızın, milletimizin yaşaması için istekte bulunmuş ve canımızın güzelliği olan vatanımızın ebediyen var olması için dua etmiştir. Şair, yine aynı şiirde yer alan ve şiirin bir başka bölümünü oluşturan şu yedi dizede ise yine askerimiz için güzel dileklerde bulunmuştur:

“Selam size, ey fedakâr, ey gazanfer askerler!

Hak indinde, kabul olsun, bu dualar, dilekler.

Siz vatanın yarasının, dertlerinin dermanı;

Siz vatanın selameti, fedaisi, kurbanı.

Siz vatanın en kıymetdar altınları, cevheri;

Siz vatanın direkleri, siperleri, erleri,

Hak vatana bağışlasın, sizin gibi erleri.” (Öztürk, 2002: 230).

Kahraman ve fedakâr askerlerimize selam vererek bu dizelere başlayan İhsan Raif Hanım, askerlerimiz için ettiği duaların, dilediği dileklerin Allah katında gerçekleşmesini istemiştir. Askerlerimizin vatanın yarasını saran, derdine derman olan, vatanın geleceği olan, vatana canını feda eden kişiler olduğunu söylerken onları vatanın en kıymetli mücevherlerine benzetmiş, vatana siper olan kişiler olduklarını ve vatanın ayakta kalmasını sağlayan ayaklar olduklarını belirtmiştir. İhsan Raif Hanım Allah’ın onları vatana bağışlaması için dua etmiştir. Şair “Ey Ehl-i İslam” adlı şiirine şu dizelerle son vermiştir:

“Feda olsun yolunuza, elmasımız, incimiz;

Ümidimiz, hayatımız, necatımız sizsiniz.

Sizin için çalışmak bir vecibedir bizlere,
Vatan için çarpışmak da vazifedir sizlere.

Selam size, ey muazzez, ey mukaddes askerler!

Allah olsun yardımcınız, yoldaşınız melekler.” (Öztürk, 2002: 230).

İhsan Raif Hanım, bu dizelerle vatanımızın bekçisi olan askerlerimize varımız, yoğumuz, her şeyimiz feda olsun demiş ve millet olarak tek umudumuzun ve kurtuluş yolumuzun onlar olduğunu söylemiştir. “Necat” sözcüğü, “kurtulma, halâs, selamet” (Parlatır, 2012: 1274) anlamına gelmektedir. Devamında şair, askerlere millet olarak onlar için çalışmanın bizim boynumuza borç olduğunu söylerken onların vazifesinin ise vatan için çarpışmak olduğunu belirtmiştir. Şirini yine kahraman askerlerimize selam vererek ve onlara Allah’ın yardım etmesi ve meleklerin yoldaşları olması için dua ederek bitirmiştir. İhsan Raif Hanım, “Ey Ehl-i İslam” adlı şiirinde Türk milleti olarak vatan için mücadele eden ve vatani koruyan askerlerimize ne denli önem verdiğimizi ve onların yaptığı işin kutsiyetini ortaya koymuştur. Türk milleti için nasıl ki vatan çok kıymetli ise vatana bekçilik eden şanlı askerlerimiz ve ordumuz da o derece kıymetlidir. İhsan Raif Hanım da vatanımızı koruyan askerlerimizin kıymetini çok iyi bildiğindedir ki “Ey Ehl-i İslam” adlı şiirini askerlerimize armağan etmiştir.

SONUÇ

Millî Edebiyat hareketini benimseyen İhsan Raif Hanım'ın şiirlerinin millî romantik duyuş tarzı açısından ele alındığı bu çalışmada, yazarın millî kimliğin inşasında yer alan pek çok unsuru eserlerine hassasiyetle taşıdığı tespit edilmiştir. Şairin, millî romantik duyuş tarzı ile kaleme aldığı şiirlerinde yakaladığı başarıda güçlü kaleminin yanında yaşadığı yıllarda verilen vatan mücadelelerine ve Türk milletine yapılan zulümlere şahit olması da etkilidir. Millî bilinci yüksek ve millî hassasiyetlere duyarlı olan İhsan Raif Hanım'ın şiirlerinde bunları yansıtması yaşadığı dönem itibariyle kaçınılmaz olmuştur.

Şair, halkın millî bilincini canlandırmaya çalışarak millî duygularını coşturacak dizelerle şiirini kurar. Millî romantik duyuş tarzı İhsan Raif Hanım'ın hem kendini ifade etmede hem de toplumda millî bilinç oluşturma ve uyandırma noktasında başvurduğu yegâne yöntem olur. Şair millî romantik duyuş tarzının anlamı ve mahiyeti kapsamında Türk milletinin geçmişte vatan uğruna verdiği mücadeleleri, şehit olan canları, Türk tarihindeki zaferleri hatırlatmış; böyle bir ecdadın soyundan gelen bir millet için aynı mücadelelerin yaşanılan anda ve gelecekte de yapılabileceğini söylemiştir. Böyle bir gücün, Türk milletinin ana özelliği olduğunu belirterek Türk milletinin kendi benliğinin farkına varmasını sağlamaya çalışmıştır. İhsan Raif Hanım, şiirlerinde aynı zamanda milleti birlik olmaya ve kendi içlerinde yaşadıkları ayrılıklara son verip tek yürek olmaya davet eder. Ayrıca şair, yalnızca şiirleriyle de değil fiilen yaptığı bazı konuşma ve konferanslarla da Türk milletinin vatan mücadelesini desteklemiş ve milleti bu konuda bilinçlendirmeye çalışmıştır.

Ferdî ve toplumsal çok çeşitli konularda şiirler yazan, bestekârlığıyla tanınan şairin özellikle millî duygu ve düşünceleri konu edinen şiirlerinin ön plâna alındığı bu çalışmada, şairin millî romantik tarzındaki şiirlerinin bir bütün hâlinde ele alınması suretiyle onun bu doğrultuda vermek istediği duygu ve düşünceleri ifade ederken içeriğe uygun kelime seçmedeki ustalığı da gözler önüne serilmiştir. İhsan Raif Hanım millî kimliği inşa eden değerleri yoğun ve tesirli bir şekilde şiirleştirerek kültürel mirasımıza katkıda bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (1996). Millî romantik duyuş tarzı ve Türk edebiyatı. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, S 38,170-175.
- Aktaş, Ş. (1984). Millî romantik duyuş tarzıyla Yahya Kemal ve Ziya Gökalp. *Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemal Beyatlı*. İstanbul: Marmara.
- Akyüz, K. (2017). *Batı tesirinde Türk şiiri antolojisi*. İstanbul: İnkılap.
- Anar, T. (2011). *Yeni Türk edebiyatında edebiyat mahfilleri*. Yayımlanmış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Apaydın, D., Meltem T. (2012). *Şerif Aktaş'a armağan (Prof. Dr. Şerif Aktaş ile söyleşi)*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Aras, H. (2017). Türkiye'de Millî birlik ideali karşısında kültürel kimlikler sorunu. *Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. Nevşehir: C 7, S 1, 68-96.
- Atkaya, K. (2013). Kimseye etmem şikâyet'i İhsan Hanım niye yazdı? Erişim: 4 Nisan 2020, <https://www.hurriyet.com.tr/kimseye-etmem-sik-yet-i-ih-san-hanim-niye-yazdi-23261635>
- Atsız, H. N. (2018). *Turancılık, millî değerler ve gençlik (makaleler-I)*. İstanbul: Ötüken.
- Ay, İ. (2018). Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun "Çağlayanlar" adlı eserinde yer alan hikâyelerinde savaş ortamı ve kültür bağlamında bir arketipsel sembolizm olarak alp tipi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.69, 145-158.
- Bölükbaşı, R. T. (1914). İhsan Raif Hanımefendi. *Nevsâl-i Millî*. 237-242.
- Coşkuntürk, H. (1987). *İhsan Raif Hanım*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Çokum, S. (2018). *İskele gazinosu*. İstanbul: Kapı.
- Dağ, Ç. (2010). *Hüseyin Nihal Atsız'ın Türk kültür tarihindeki yeri*. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Demir, A. (2018). Aka Gündüz'ün "bozgun" adlı şiir kitabında millî romantik duyuş tarzı ve 'Türk' imgesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*. S 26, 55-77.
- Deveci, M. (2011). Mehmet Âkif Ersoy şiirlerinde millî bilinç üzerine. *Türk Dünyası*

Araştırmaları Dergisi. S 194, 129-146.

Develioğlu, F. (2002). *Osmanlıca- Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Aydın.

Durmuş, M. (2006). Çanakkale şiirleri bağlamında millî romantik duyuş tarzı. *Uluslararası Çanakkale Kongresi*. İstanbul.

Durmuş, M. (2007a). “Süleymaniye’de bayram sabahı” şiirinde zamansal ve mekânsal bağlamda millî romantik duyuş tarzının görünümleri. *Ulusal Sempozyum/ Şehir ve Medeniyet*, KOÇAV (Kültür Ocağı Vakfı). İstanbul.

Durmuş, M. (2007b). Tarihsel olaylar dizgesinin, kurgusal metinde yansıtılması duyarlılığı ve Mustafa Necati Sepetçioğlu’nun ‘kilit’ isimli romanı. *Ölümünün Birinci Yılında Mustafa Necati Sepetçioğlu Ulusal Sempozyumu*. Ankara.

Eliuz, Ü. (2007). Millî romantik tarih dönüştürümü: kilit. *Erdem Dergisi*. S 49, 98-106.

Emil, B. (2015). Büyük Türklerden Nihad Sami Banarlı ve millî romantizmin idraki. *Turkish Studies*. C 10, S 8, 1381-1388.

Enginün, İ. (2013). *Yeni Türk edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyet’e (1859-1925)*. İstanbul: Dergâh.

Fikret, A. (1970). İhsan Raif Hanım. *Fikir ve Sanatta Hareket Dergisi*. S 56, 29-30.

Gökalp, Z. (1978). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: İnkılâp ve Aka.

Gökçeli, S. (2011). Millî romantizm ve Nihad Sami Banarlı. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. C 1, S 2, 75-79.

Gürler, Z. L. (2007). *Nüzhet Haşim’in millî edebiyat’a doğru eseri (metin- inceleme)*.

Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Hacımeminoğlu, N. (1979). Ziya Gökalp’te turan fikri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. C 23, 215-227.

Kaplan, M. (1987). *Türk milletinin kültürel değerleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Karaosmanoğlu, Y. K. (1969). *Gençlik ve edebiyat hatıraları*. Ankara: Bilgi.

Kolcu, A. İ. (2014). *Millî edebiyat şiir I (II. Meşrutiyet sonrası Türk şiiri)*. Konya: Salkım-söğüt.

- Korkmaz, R. (2004). *Aytmatov anlatılarında ötekileşme sorunu ve dönüş izlekleri*. Ankara: Özkan.
- Korkmaz, R. (1999). Millî romantik duyuş tarzı ve Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu. *Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu*. Elazığ.
- Korkmaz, R. (Ed.). (2011). *Yeni Türk edebiyatı (1839-2000) El Kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Kurnaz, Ş. (1991). Balkan harbinde kadınlarımızın konferansları. *Aile ve Toplum Dergisi*. C 1, S 1, 1-7.
- Kurt Keçeci, S. (2015). II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı kadın dergilerinde aile ve evlilik algısı. *Bellekten*. C 79, S 286, 1075.
- Kuş, D. (2014). Beş hececilerde bir değer olarak “millî romantik duyuş tarzı”. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C 17, S 32, 127-133.
- Mayadağlı Zal, H. (1996). *Bahtiyar Vahabzâde ve eserleri*. Yayımlanmış doktora tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Öklü, M. (2013). *Kimseye etmem şikâyet*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özsarı, M. (1996). *Mehmet Emin Yurdakul (şiir anlayışı ve şiirlerinde millî değerler)*. Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Öztürk, C. (2002). *İhsan Raif Hanım (yaşamı, sanatçı kişiliği, yayımlanmış ve yayımlanmamış bütün şiirleri)*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Öztürk, T. (Ed.) (2012). *Yazarlar ve şairler sözlüğü (736 şair ve yazarın hayatı ve eserleri ile ilgili güncellenmiş bilgiler)*. İstanbul: Eflatun Matbaası.
- Öztürk, Y. (2013, Mayıs). Kadın edebiyatı araştırmalarına bir kaynak olarak Nevsâl-i Millî *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi*. Saraybosna.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Yargı.
- Polat, N. H. (2008). Rübâb. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (C 35). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Polat, N.H. (2012). *Yenileşme devri Türk edebiyatından çizgiler*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Serarslan, H. (2007). Tarihi bir perspektif içinde modern Türk edebiyatında vatan ve

bayrak sevgisine örnek birkaç güzel şiir. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S 18, 425-438.

Tekşan, K. ve Uysal, P. K. (2017). Millî bilinç geliştirme niteliğine sahip bilgilendirici çocuk edebiyatı eserleri. *Kesit Akademi Dergisi*. S 3, 530-549.

Tural, S. (2014). Türk edebiyatında romantizmin uzun serüveni. *Türk Dili Dergisi*. C 6, S 746, 38-40.

Uzun, H. (2006). Tarih bilimi ve tarihte nedensellik. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. C 7, S 1, 1-13.

Ülker, T. (2017): *Dilaver Cebeci (hayatı-sanatı-eserleri)*. Trabzon: Gümüşhane Belediyesi.

Yerebasan, N. (2010). *Murat Sertoğlu'nun romanlarında millî romantik unsurlar*. Yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Yardımcı, M. (2007). *Destanlar*. Ankara: Ürün.

Zorlutuna, H. N. (1986). *Bir devrin romanı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Satiye Baykuş

Doğum Yeri: Kastamonu

Doğum Tarihi: 18.01.1995

EĞİTİM DURUMU

Lisan Öğrenimi: Hitit Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bildiği Yabancı Diller: A1 Seviye İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLER

a) Yayınlar (-SCI- Diğer)

- BAYKUŞ, S., Ay İ. (2020). İhsan Raif Hanım'ın "Feryad-ı Vicdan" Adlı Şiirinde Millî Bilincin Yansımaları. *Kesit Akademi Dergisi*. Y. 6, S.22, 170-182.

b) Bildiriler (-Uluslararası- Ulusal)

- BAYKUŞ, S. (2018, Nisan). Metin Hakverdioğlu'nun "Gül Kokulu Mevlâna (Şirvâni)" Adlı Romanında Değerler Eğitimi. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Bilim Şöleni*, Amasya Üniversitesi, Amasya.

c) Katıldığı Projeler

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl: -

İLETİŞİM

E-posta Adresi: satiyebaykus@gmail.com